

Karen-Marie Skjæveland

**[”Det er kanskje en grunn for at barnet er
så snill”]**

**[Et kvalitativt studie om unge voksnes erfaringer som ble utsatt
for vold i nære relasjoner under sin oppvekst]**

Forord

Etter seks års studieforløp er min tid som student snart over. Det har vært noen veldig bra og lærerike år, men også til tider krevende år. Jeg fattet min interesse for vold i nære relasjoner under barnevernsstudie. Min interesse for feltet har hatt en stor innvirkning på valget om å studere master i sosialfag retning barnevern, da det ga meg muligheten til fordypingen i et tema som omhandler vold i nære relasjoner som jeg ønsket mer kunnskap om. Temaet for oppgaven var påtenkt allerede ved studiestart av masteren, og det har vært en veldig spennende og lærerik oppgave å skrive.

Jeg ønsker å rekke en stor takk til alle informantene som har stilt opp til denne studien. Jeg er ydmyk og takknemlig for at dere så verdi med å dele deres personlige erfaringer og refleksjoner med meg. Uten dere hadde ikke denne masteroppgaven vært mulig å utføre for meg. Deres fortellinger gjorde sterke inntrykk på meg, og jeg er imponert over hvordan dere åpner dere opp og bruker deres erfaring ved å hjelpe andre barn. Videre vil jeg takke min veileder Monica Kjørstad for gode veiledningstimer og konstruktive tilbakemeldinger. Hver gang jeg har gått ut av ditt kontor har du gitt meg en ny motivasjon og tro på at jeg ville klare å gjennomføre oppgaven, som oppmuntret meg til å fortsette arbeidet hele veien til mål.

Jeg vil også rette en stor takk til min familie som gjennom de siste månedene jevnlig har oppmuntret meg og hatt stor tro på at denne oppgaven skulle jeg klare å ferdigstille. En spesielt stor takk også til Rikke som gjennom hele studieforløpet har vært en god faglig diskusjonspartner og personlig støtte. For at du har korrekturlest oppgaven og kommet med viktige tilbakemeldinger.

Til slutt en takk til Iselin som nesten daglig de siste måneden har vært en motivator og støttespiller i forbindelse med denne oppgaven. Ikke minst for at du satt flere timer med min side for å lese og diskutere oppgavens funn.

Sammendrag

Formålet med denne studien har vært å få en dybde kunnskap fra unge voksne som har opplevd vold av nære relasjoner i sin oppvekst. Med fokus på faktorer som kan ha vært betydningsfulle for deres liv. Problemstillingen har vært: *”Hvordan opplever unge voksne som klarer seg bra på tross av en barndom og oppvekst med vold i nære relasjoner livet sitt nå? Hvilke faktorer mener de selv har vært avgjørende?”*

For å besvare problemstillingen er det blitt gjennomført en kvalitativ studie, med semistrukturert livsverdenintervju av fire unge voksne som har vært utsatt for vold i nære relasjoner i sin barndom. Analysen har vært induktiv, slik at det er informantenes egne beskrivelser og erfaringer som har vært styrende for det teoretiske rammeverket. Resiliensteorien og tilknytningsteorien er teoretiske perspektiver som har blitt benyttet som verktøy i analysearbeidet. Gjennom analyse og tolkning av datamaterialet kom jeg frem til fire sentrale faktorer som utpekte seg som spesielt viktige knyttet til påvirkning for informantenes nåværende liv: ”flink pike”, signifikante andre, hemmeligheten og fristedet.

Mine resultater indikerer at faktorene forekommer i ulike grad og betydning for informantene. Med andre ord viser resultatene en sammensetning av at det er flere faktorer som har betydning for deres liv. Mitt største funn er fristedet som er noe alle informantene mine snakker om. Fristedet kan knyttes sammen med de andre faktorene. Å være på fristedet ga en pause fra den vonde hjemmesituasjonen.

Vendepunkter har vært nødvendig for mine informanter for å forbedre sin situasjon. Ved å flytte vekk fra barndomsbyen sin eller ved å begynne på studie skapte det en forbedring. Det var også nødvendig å bryte kontaktene med sine foreldre for noen av informantene for å forbedre sin livssituasjon.

Det kommer også fram i mine funn at det er stor betydning for informantene å ha en utdanning og jobb. Informantene anser det som viktig å bruke sine personlige erfaringer til å hjelpe andre gjennom sitt yrke selv om få av informantene er åpne om sine erfaringer.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	6
1.1. Valg av tema og problemstilling.....	7
1.2. Studiens formål.....	8
1.3. Hva er vold? En begrepsavklaring.....	8
1.4. Strukturen på oppgaven.....	9
2.0 Kunnskapsstatus.....	10
2.1 Juridiske rammer i Norge.....	10
2.2 Omfang av vold i nære relasjoner.....	11
2.3 Korte,- og langsiktige konsekvenser av vold i nære relasjoner.....	12
2.4 Tidligere forskning	13
3.0 Teoretiske perspektiver.....	15
3.1 Resiliens.....	15
3.2 Tilknytning.....	18
3.2.1 Studie av tilknytning.....	20
4.0 Metode.....	22
4.1 Kvalitativ metode.....	22
4.1.1 Vitenskapelig teoretisk tilnærming	23
4.1.2 Semistrukturert livsverdenintervju	23
4.2 Oppgavens datamateriale.....	24
4.2.1 Rekruttering.....	24
4.2.2 Utvalget.....	27
4.2.3 Gjennomføringen.....	28
4.2.4 Transkriberingen.	29
4.2.5 Analyseprosessen.....	30
4.2.5.1 Forforståelse.....	32
4.3 Studiens reliabilitet, validitet og overførbarhet.....	33
4.4 Forskningsetiske avveininger.....	35
4.4.1 Informert samtykke.....	36
4.4.2 Konfidensialitet.....	36
4.4.3 Konsekvenser ved deltakelse i forskningsintervju.....	37
4.4.4 Forskerens rolle.....	37
5.0 Analyse.....	38

5.1 Presentasjon av informantene.....	39
5.2 Flink pike.....	40
5.3 Signifikante andre.....	48
5.4 Hemmeligheten.....	58
5.5 Fristedet.....	66
5.6 Vendepunktet og informantenes liv i dag.....	71
6.0 Oppsummering og diskusjon.....	74
6.1 Veien videre.....	76
Litteraturliste.....	77
Vedlegg 1: Godkjenning av NSD.....	81
Vedlegg 2: Informasjonsskriv til intervjupersoner.....	83
Vedlegg 3: Samtykkeskjema.....	85
Vedlegg 3: Intervjuguide.....	86

1.0 Innledning

Et hjem blir hovedsakelig sett på stedet som gir trygghet, forutsigbarhet, ubetinget kjærlighet og gode utviklingsmuligheter. Foreldre og eventuelle søsken skal være den trygge basen under hele oppveksten og videre som voksen. Slik er dessverre ikke realiteten for alle. Inga Marte Thorkildsen har skrevet ”Du ser det ikke før du tror det. Et kampskrift for barns rettigheter”, det samme som støttesentrene mot incest og seksuelle overgrep har uttrykket i flere år (2015, s. 11). Budskapet er at vi må tro at vold og seksuelle overgrep kan skje i vårt land og globalt for å kunne oppdage og ikke minst handle ut i fra barnets beste. Alle barn får ikke samme forutsetninger i livet sitt, vold mot barn er forbrytelse mot barnets framtid, i tillegg er det et folkeproblem som skjer hver eneste dag innenfor alle kommunene i Norge (Thorkildsen, 2015, s. 12). Det kan av disse grunner være grunnleggende at man er reflektert og kunnskapsrik ovenfor allmenn begreper som for eksempel hjem, familie, tilknytning og risiko for å være mest mulig tilstede og forståelsesfull ovenfor barn i den rolle og posisjon barnet er i. En må være nysgjerrige på det enkelte barnet for å skape en forståelse for den situasjon som barnet lever i.

Vold i nære relasjoner er en virkelighet som mange barn opplever daglig, men i løpet av de siste årene har tema fått økt fokus både politisk, i media og innen forskning. Når det er sagt er det fortsatt en vei å gå før vi har oppnådd et voldsfritt samfunn. I Norge er det flere lover som en er pålagt å forholde oss til som blant annet viser at det er nulltoleranse for vold i vårt land. Bruk av vold er i strid med norsk lov og et angrep på grunnleggende menneskeretter. På lik linje har Norge også sluttet til seg en rekke internasjonale avtaler som forplikter den norske stat til å beskytte sine borgere mot vold og overgrep forekommer det i Stortingsmelding nr. 15 (2012-2013). Videre står det i Stortingsmeldingen at mennesker som opplever vold i hjemmet ikke har mulighet til å lukke døra til verden utenfor og føle seg trygge. Hjemmet blir et farlig sted og den som skulle gi støtte og trygghet blir en trussel (Meld. St. 15 (2012-2013), 2013). Samfunnet har som mål at alle hjem skal være et sted for trygghet, omsorg og voldsfritt. Ved frihet fra vold gir det en grunnleggende forutsetning for utvikling og livsutfoldelse for å kunne leve et godt liv hevdes det i Meld. St. 15 (2012-2013).

For å kunne oppnå mål om et voldsfritt samfunnet er det nødvendig med en kompetanseheving, bedre tverrfaglig samarbeid mellom profesjoner og en dypere forståelse av konsekvensene som vold kan medføre. Regjeringen skal i sin bekjempelse mot et voldsfritt

samfunn fokusere på forebygging og kunnskap (Meld. St. 15 (2012-2013), 2013). Med tanke på det økende fokuset på feltet, tydeliggjøres det hvor aktuelt temaet er som et masterprosjekt som kan bidra til å øke forståelse, kunnskap og synliggjøring.

1.1 Valg av tema og problemstilling

Gjennom barnevernsutdanningen har jeg dannet meg kunnskap om barns utvikling, tilknytning, risiko og utfordringer knyttet til tverrfaglig samarbeid. Medfølgende har flere års arbeidserfaring i barnehage gjort meg ekstra oppmerksom og interessert ovenfor de barna som ikke helt mestrer sosiale relasjoner ut i fra sin aldersgrupper og viser tegn til sen utvikling. Det har også gitt meg mye undringer ovenfor barn som ”bare sklir inn i mengden og ikke gir så mye av seg selv”. De barna som gjerne har gitt meg en ubehagelig følelse i magen uten å forstå alltid hvorfor. Samlet har dette gitt meg et stort behov for å lære mer om vold i nære relasjoner. Hvorfor oppdages det ikke like ofte som statistikken viser ved forekomst av vold i nære relasjoner? Hvorfor klarer mange voksne seg bra, på tross av at forskning viser at det kan medføre alvorlige konsekvenser for mennesker som har hatt en problematisk barndom? Dette var kunnskap jeg erfarte jeg ikke fikk tilstrekkelig nok innføring i under studie. Jeg har derfor et stort ønske om å tilegne meg mest mulig kunnskap på dette område som jeg opplever relevant innenfor alle jobber som inkluderer barn og unge. Denne oppgavens problemstilling er:

Hvordan opplever unge voksne som klarer seg bra på tross av en barndom og oppvekst med vold i nære relasjoner livet sitt nå? Hvilke faktorer mener de selv har vært avgjørende?

Kari Killèn belyser hvordan forskning viser at samspillet mellom foreldre og barn er avgjørende for utviklingen av barns hjerne, selvoppfattelse og omverden, og for den videre utviklingen (2016, s. 217). Videre henviser Killèn (2016, s. 217) til Karen (1994) og Zachrisson (2009) om at kvaliteten på relasjonen de første leveårene har svært avgjørende betydning for barnets emosjonelle utvikling, læringspotensial og funksjonsnivå som voksen. Samtidig at barn som har vedvarende nære samspill blir mer motstandsdyktige og får bedre emosjonelle og biologiske forutsetninger for å tåle stress senere i livet (Killèn. 2016, s. 217). Med denne forforståelsen dannes problemstillingen ut i fra et ønske om å skape en forståelse og kunnskap på hvorfor noen allikevel klarer seg bra i sitt voksne liv, selv om de har opplevd

vold fra nære relasjoner i sin barndom og dermed muligens har mangel på det Killèn belyser er gode forutsetninger for fungering i framtiden.

1.2 Studiens formål

Studiens formål er å få en dypere kunnskap og forståelse av unge voksne sitt perspektiv på hva som kan ha vært betydningsfullt for deres nåværende liv etter en barndom med voldserfaringer. Det er et særlig fokus på hva som muligens kan ha påvirket at de har klart seg bra i voksen alder. Oppgaven tar sikte på unge voksnes erfaringer, meninger og synspunkter, et perspektiv jeg mener er både viktig og interessant for å få et mest mulig innblikk fra mennesker med personlige erfaringer. Jeg erfarer at det har vært lite fokus på unge voksne som klarer seg bra på tross av vanskelige oppvekstvillkår gjennom mitt studieforløp. Indikerer dette at det foreligger for lite fokus på dette kunnskapsfeltet i utdanningsforløp? Kan det tenkes at det har være et resultat av for lite kunnskap og forskning på feltet? Eller at tema ikke har vært prioritert som innhold i studieforløpene? Med dette masterprosjektet ønsker jeg dermed å bidra til en økt kunnskapsutvikling på dette området og synliggjøre tema enda mer.

1.3 Hva er vold? En begrepsavklaring

Per Isdal (2018) skriver om vanskeligheten med å definere begrepet vold med tanke på hvem er det som kan definere begrepet. En voldsutøver, en voldsutsatt og fagperson vil trolig se på vold med ulike ”briller”. Vold begrepet varierer derfor ut i fra hvem vi spør i de ulike posisjonene en befinner seg innen. Jeg vil videre nå vise til de ulike måtene å forstå vold ved å vise til hvordan informantene i denne studien svarte på spørsmålet knyttet til hva de mener at vold er:

”Jeg tenker at vold er den følelsen man har inni seg. Ehh ((pause)) som gjør at man tenker det du gjorde mot meg nå var ikke godt. Nå brøyt du en grense på meg, det var vondt, det trenger ikke nødvendigvis å være fysisk det kan være trussel om det eller det kan være et faktisk slag eller det kan være psykisk”.

”Ehh. mange ting. Både fysisk, psykisk, materiell. Så lenge du får den du utover vold mot til å kjenne en form for frykt, så er det en form for vold. Det er et overtramp mot andre sine grenser og person”.

”Jeg kan de fem ulike: seksualisert, materiell, latent, fysisk og psykisk. Så vold for meg blir på en måte, i mitt tilfelle det fysiske og psykiske. Ehhhm, og det latente at du vett at det kommer til å skje, at du går i konstant alarm beredskap, hvor tid liksom (pause) går veldig stille inn dørene”.

”Jeg ville sagt at det er jo ulike typer vold, du har den fysiske volden, og så har du mer den mentale eller den psykiske, emosjonelle vold. Men det er jo noe du blir utsatt for mot din vilje som skader, enten fysiske eller mentalt, som regel skader det jo begge deler. Eller på alle måter”.

I sitatene ovenfor viser informantene i studien som har vært utsatt for vold i sin barndom at de har en felles forståelse om at vold for de er en følelse som skapes inni seg som skremmer, skaper frykt og handlinger som utføres mot sin egen vilje.

Isdal poengterer at handlingen må settes inn i en kontekst. Videre skriver han en definisjon som han har utrettet som nå blir brukt i nær sagt alle politiske handlingsplaner og dokumenter som omhandler hvordan samfunnet skal møte og bekjempe vold, ergo et kulturelt felleseie (2018, s. 7). ”Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil” (Isdal, 2018, s. 39). Vold kan deles inn i fem undergrupper: fysisk, psykisk, seksuell, materiell og latent,- vold. Isdal hevder at vi må se vold i lys av tilgrensende og overlappende begreper som sinne, aggresjon, mishandling og makt (2018, s. 41). I tillegg har all vold i følge Isdal to elementer: det emosjonelle som innebærer følelser som redsel, fortvilelse, hjelpeløshet eller avmakt, - og det fornuftsmessige som vil være påvirkningen fra andre, at volden er kontrollert og målrettet sammen med oppnåelsen av makt (2018, s. 45). Dette er viktige forutsetninger å vite noe om i arbeid med voldsutsatte og voldutøvere for å kartlegge, forstå og hjelpe. Jeg vil i min oppgave videre ta utgangspunkt i Isdal sin definisjon på vold når begrepet uttrykkes.

1.4 Strukturen på oppgaven

Denne oppgaven består av 6 kapitler. I første kapittel har jeg presentere min bakgrunn for valg av tema og problemstilling. I korte trekk blir det nevnt hvordan relasjons kvalitet til sine omsorgspersoner er forutsetningen for barnet framtid. Dette utgjorde at jeg ved min

problemstillingen ønsket å undersøke hvordan dette ikke nødvendigvis alltid trenger ha så stor påvirkning for barn dersom relasjonen ikke er trygg. Følgende blir formålet med studien presentert og en redegjørelse for hva vold er. I kapittel 2 starter jeg med å gi en kunnskapsstatus for oppgaven. Omfang av barn som opplever vold i nære relasjoner, konsekvenser som kan medfølge og tidligere forskning på feltet blir presentert. I kapittel 3 blir to teoretiske perspektiver som jeg anser som veldig sentrale og relevante for mitt studie. Resiliensteorien blir først presentert som også inneholder redegjørelse av signifikante andre i forbindelse med resiliens. Det andre teoretiske perspektivet som blir redegjort for er tilknytningsteorien og forskning på ”fremmedsituasjonen” som ligger bak tilknytningsteorien. Kapittel 4 er en redegjørelse for de metodiske valgene oppgaven baseres på. Her vil metoden jeg har valgt først bli presentert. Deretter fremstilles den vitenskapsteoretiske utgangspunktet for oppgaven og semistruktuert livsverdensintervju som metode for innhenting av data. Etterfulgt en framstillingen av de ulike fasene av datainnsamlingen, fra rekruttering til tolkningsprosessen. Videre vil studiens reliabilitet, validitet og overførbarhet presenteres før jeg avslutter med redegjørelse av forsknings etiske avveininger om man må være bevist på under kvalitativ forskningsmetode. I kapittel 5 vil mine funn legges fram og vil bli knyttet opp mot teori, litteratur og tidligere forskning. I kapittel 6 vil jeg tilslutt med å gi en oppsummering og diskusjon av min problemstilling knyttet opp til ulike funn.

2.0 Kunnskapsstatus

I denne delen skal jeg ta for meg eksisterende kunnskap på feltet om vold i nære relasjoner. Først vil jeg gjøre rede for juridiske rammer som Norge er lovpålagt og følge. Disse lovverkene er spesielt relevante for barn som opplever vold i hjemmet. Videre vil jeg presentere statistikk angående omfang av barn som opplever vold i nære relasjoner. Jeg vil også gi en kort redegjørelse for noen av konsekvensene som kan forekomme som følge av å ha opplevd vold i nære relasjoner. Til slutt vil jeg presentere tidligere forskning. Med fokus på forskning utført av Barneombudet i 2018 i rapporten ”Hadde vi fått hjelp tidligere, hadde alt vært annerledes”, som er den nyeste forskningen vi har innenfor barn og unges stemme om sine erfaringer med en bakgrunn som voldsutsatte barn.

2.1 Juridiske rammer i Norge

Vi har i Norge pålagt oss flere lover som skal hjelpe barn og unge mot å bo i voldsfritt hjem. Det er nødvendig å ha kjennskap til lovverket i Norge for å vite hva man som borger har rett

på og hvilken strafferegler som foreligger bak å bryte en lov. Dette er kunnskap som bør opplyses om til barn og unge så tidlig som mulig, som kan være et forebyggende tiltak mot vold i nære relasjoner. ”Norge har sluttet seg til en rekke internasjonale avtaler som forplikter staten til å beskytte egne borgere mot vold, overgrep og annen inhuman behandling” (Meld. St. 15 (2012-2013), 2013, s. 38). I Norge er Grunnloven den øverste loven som en er pålagt til å følge. Grunnloven er en del av den offentlige retten som innebærer regler for hvordan staten, fylkeskommunen og kommunene sine virksomhetsområder, rettigheter og plikter skal forekomme (Kjønstad & Syse, 2012, s. 31). Menneskerettighetene er gjeldende for alle individer, uavhengig av alder, status og andre egenskaper etter FNs verdenserklæring fra 1948 (Smith, 2012, s. 17). I 1989 kom det en egen barnekonvensjon, som trådte i kraft i Norge i 1991 (Smith, 2012, s. 27). Konvensjon betyr at den er rettslig bindende som tar sikte på barns særlige stilling og behov (Smith, 2012, s. 17). I Barnekonvensjon gir artikkel 19 beskyttelse mot omsorgssvikt og overgrep, det innebærer et vern mot å bli utsatt for vold eller overgrep fra sine omsorgspersoner (Hennum, 2012, s. 311). Dette betyr at vi som samfunnsborgere har en plikt til å påse at barn som lever under omstendigheter som skader deres helse og utvikling blir oppfølgt. Barnevernstjenesten er også underpålagt lov om barnevernstjenester (bvl) som ble opprettet i 1992. Lovens formål er: ”Å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår” (barnevernsloven, 1992, §1-1). Følgende i §1-3 understrekes det at alle tiltak som omhandles i denne loven kan vedtas ovenfor barn under 18 år (bvl, 1992). Disse lovene illustrer hvilke rettigheter barn har i Norge og at staten har ansvar for å følge opp at barn vokser opp i et voldfritt hjem.

2.2 Omfang av vold i nære relasjoner

Omfanget av vold i nære relasjoner forekommer med noen forskjeller, avhengig av når studien er gjennomført, eller aldersgruppe på utvalget. Det er også mange mørke hull som vi ikke vet om. I følge Barne-, ungdoms og familiedirektoratet viser statistikk at 21% av dagens ungdom er blitt utsatt for fysisk vold av sine foreldre i løpet av sin oppvekst (Bufdir, 2016). Samtidig har 8% erfart vold mellom sine foreldre (Bufdir, 2016). De samme tallene opplyser NOVA også om, hvor de har gjennomført studie av avgangselever på videregående i 2007 og i 2015 for å se utviklingstrekk og oppdatert statistikk om forekomsten på vold. I 2007 var det 25% som opplyste at de hadde opplevd vold fra en av foreldrene sine, mens i 2015 var det 21% (Mossige & Stefansen, 2016, s. 9).

Myhre, Thorsen og Hjemdal har gjennomført studien ”Vold og voldtekt i oppveksten – en internasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17 åringer” for Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). I den studien viser resultatene at 9,6% av ungdommene rapporterte at de har opplevd fysisk vold av sine foreldre (2015, s. 12). I den nyeste rapporten fra Barneombudet ”Hadde vi fått hjelp tidligere, hadde alt vært annerledes” opplyser de at hvert 20. barn i Norge har opplevd alvorlig fysisk vold fra foreldrene, og at 30 prosent av alle barn har erfart vold i eget hjem (Barneombudet, 2018). 1 av 5 norske kvinner oppgir å ha blitt utsatt for en form for seksuell overgrep i barndommen, mens 1 av 10 menn opplyser det samme (Barneombudet, 2018, s. 8). Videre skriver Barneombudet at 1500 barn bor på krisesenter i Norge og at ca. 450 barn lever på sperret adresse, og at hundrevis av barn har voldsalarm. Dette er tall som Barneombudet (2018, s.8) har hentet fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, krisesentersekretariatet og Kripos.

Disse statistikkene viser at tallene på omfang av vold kan variere litt etter når studiene er gjennomført, allikevel får all statistikken tydelig fram hvor stor voldsproblematikk vi har. Anne Lindboe uttrykker: ”Vold og overgrep mot barn og unge er en av våre store samfunnsutfordringer. Det er et betydelig, men undervurdert folkehelseproblem” (Barneombudet, 2018, s. 4). Det er av disse grunner på lang overtid at folk opplyses mer om vold, konsekvenser og tiltak som må gjøres både av samfunnet, profesjoner og alle borgere.

2.3 Korte,- og langsiktige konsekvenser av vold i nære relasjoner

I følge Braarud & Raundalen (2011, s. 50) er nåværende studier begrenset på konsekvenser av forholdet mellom å leve med familievold og psykisk helse hos barn, det innebærer mye mer komplekse forhold en årsak-virkning-mekanisme. Videre poengteres det at fremtidige studier bør inkludere barn som informanter over lengre tidsperiode i kvalitative studier, på den måten kan vi få større kunnskap om hvorfor noen utvikler vansker mens andre klarer seg bra (Braarud & Raundalen, 2011, s. 50). Dette understreker at det fortsatt trenges mye mer forskning innenfor vold og mulige konsekvenser, dette er noe som stadig forskes på og flere studier har blitt publisert den siste tiden.

I studien ”Vold og voldtekt i Norge – en nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv” uttales det at dersom man blir utsatt for vold og seksuelle overgrep kan det påvirke helsen og livskvaliteten for de som rammes, samtidig som det er et stort betydelig samfunnsproblem i Norge (Thoresen & Hjemdal, 2014, s. 29). Videre anmerker Thoresen &

Hjemdal at det av disse grunner er en viktig samfunnsoppgave som krever god kunnskap om omfang av vold, hvem rammes av vold og konsekvenser. Dette bidrar til å understreke viktigheten slik at nødvendige tiltak kan iverksettes (Thoresen & Hjemdal, 2014, s. 29). I NOU 2017:12 utdypes det at forskning har identifisert flere faktorer som har påvirkning for hvilken alvorlighets grad konsekvenser for vold, overgrep og omsorgssvikt gir. Det er knyttet til forhold ved selve belastningen, forhold ved barnet og forholdet til barnets sosiale kontekst (NOU 2017:12, s. 29). Thoresen & Hjemdal henviser også til at det er flere studier både norske og internasjonale som tydeliggjør at det er sammenhenger mellom å være voldsutsatt og ha somatiske og psykiske helseplager (2014, s. 39). Selv om det er benyttet ulike metoder i utførelse av konsekvenser som kan forekomme ved utsettelse av vold, så refererer samtlige til ulike somatiske og psykiske helseproblemer, ergo dette er et stort folkehelseproblem (Thoresen & Hjemdal, 2014, s. 40). Thorkildsen opplyse at Vista Analyse fikk oppdrag fra Justisdepartementet til å beregne hvor mye vold i familien koster samfunnet. Konklusjonen viser at det koster det norske samfunn mellom 4,5 og 6 milliarder kroner årlig. Vi må likefullt være bevisst over at økonomisk samfunnsanalyse ikke kan belyse tapet av livskvaliteten som rammer mennesker som opplever vold (Thorkildsen, 2015, s. 28).

2.4 Tidligere forskning

I dag er vold i hjemmet en realitet for mange barn, og forskning på området har økt betydelig fra 1990 tallet og fram til i dag (Øverlien, 2010, s. 80-81). I artikkelen ”Like mye familievold” (Forskning, 2013) opplyses det at etter 30 år med offentlig engasjement om vold er omfanget fortsatt like stort. Regjeringen har opprettet fire handlingsplaner som omhandler vold i nære relasjoner som hovedtema, der hovedfokuset er å øke den faglige kompetansen, både for profesjoner og mennesker generelt (forskning, 2013).

Nylig slapp Barneombudet to forskningsrapporter ”Hadde vi fått hjelp tidligere, hadde alt vært annerledes” og ” Alle kjenner noen som har opplevd det” som handler om vold, overgrep og seksuelle krenkelser mot barn og unge. Overrekkelsen av disse rapportene foregikk på Barneombudets dag 6.mars 2018 på OsloMet-storbyuniversitet til barneminister Linda Hafstad Helleland. I rapporten ”Hadde vi fått hjelp tidligere, hadde alt vært annerledes” (Barneombudet, 2018) beskrives det hvordan Barneombudet har skaffet seg kunnskap fra barn og unge som de kaller eksperter. Det har i høsten 2017 blitt gjennomført gruppesamtaler med barn som har vært utsatt for vold og/eller overgrep i løpet av oppveksten av 37 barn fra seks

fylker i alderen 4-23 år. I tillegg har de gjennomført samtaler med 19 unge voksne som har opplevd vold og overgrep i oppveksten (Barneombudet, 2018, s. 8). I ekspertmøtene som består av eksperter som Barneombudet kom i kontakt med gjennom Stine Sofies Senter, barnehusene, krisesenter, SMISO, familievernkontor og veiledningssentre for pårørende ble det formidlet råd om hvordan man kan forhindre at barn blir utsatt for vold og overgrep, likeså ga de råd om hvilke behov barn har som opplever disse erfaringene og hvordan tjenestene kan forbedre hjelpen (Barneombudet, 2018, s. 9).

Hvordan det er å leve med vold og overgrep kommer tydelig fram i rapporten. En gjennomgående uttalelse av ekspertene var at de trodde det var normalt å leve med vold og overgrep. I tillegg var de redde for å si i fra om det de opplevde (Barneombudet, 2018, s. 10). Ekspertene forteller også at all vold er like ille, uavhengig av hvilken voldsform det er, men det som sitter dypet er den psykiske volden som stadig sitter igjen i hodet som fører til dårlig selvtillit og selvfølelse (Barneombudet, 2018, s. 10). Videre fortelles det at familiene fortsatt sliter selv om volden kan ha opphørt, mangel på tillit til omsorgspersoner er igjen eller ansvarsfølelse for foreldrene som også fortsatt sliter (Barneombudet, 2018, s. 11).

Barneombudet stiller spørsmål om hvorfor barn ikke sier ifra om vold og overgrep, hvor flere av ekspertene svarer at det er tilfeldig om de ble oppdaget eller ikke. Det er skildringer om at noen ganger var det hjelpeapparatet, familievernkontoret som oppdaget, men at det er kun en person som forteller at helsetjenesten avdekket voldssituasjonen i hjemmet. Noen hadde hatt en lærer som reagerte, men det er få som har blitt oppdaget. Det er heldigvis noen barn og unge som forteller selv til lærer og helsesøster om sin hjemmesituasjon etter at de har fått kunnskap på skolen igjennom undervisning om vold eller seksualitet og av den grunn kunne relatere seg til det som ble formidlet (Barneombudet, 2018, s. 12). Den største grunnen for at volden ikke ble fortalt var nok som tidligere nevnt at de fleste trodde at dette var normalt og visste derfor ikke at det de opplevde var galt ettersom de ikke kjente til noe annet. De visste heller ikke at det å slå barn eller at voksne slo hverandre var ulovlig samtidig som det ofte opplevdes som sin egen skyld (Barneombudet, 2018, s. 13). Det er også historier som viser at ekspertene har fortalt det til andre, men har opplevd å ikke bli trodd på, eller at det har blitt gjort noe videre med det som ble sagt. Det kommer fram skildringer hvor blant annet helsesøster og barnevernet har gjort feilvurderinger som har forverret situasjonen mer enn å bedre situasjonen (2018, s. 16-18).

I følge Barneombudet kan en se at skolen har en betydelig rolle i barnas liv (2018, s. 26). Det understrekes at skolen er en viktig kilde for å forebygge vold og overgrep, da spesielt ved å samtale og lære barna om vold. Videre kan en lærer på skolen være en viktig voksen som kan følge opp og tilrettelegge skolehverdagen for eleven (Barneombudet, 2018, s. 26).

3.0 Teoretiske perspektiver

I dette kapittelet skal oppgavens teoretiske rammeverk presenteres. Problemstilling min tar som tidligere nevnt sikte på hvordan unge voksne som har opplevd vold i nære relasjoner i sin barndom klarer seg bra nå til tross for deres erfaringer. Jeg vil begynne med å utdype resiliensteorien som handler om barn som viser god psykososial fungering til tross for å ha vært utsatt for risiko, noe som gjenspeiles i min problemstilling. I tillegg vil jeg redegjøre for tilknytningsteorien som er relevant for å se hvordan tilknytning blir utviklet og hvordan de ulike tilknytningsmønstrene påvirker barnet. Jeg vil også gi en kort beskrivelse på hvorfor akkurat disse teoretiske perspektivene er relevant for mitt prosjekt.

3.1 Resiliens

I følge Borge vil ikke mer enn halvparten av barn som blir utsatt for risiko og stress utvikle alvorlige psykiske problemer og hun opplyser at det er en allmenn observasjon at nesten annethvert barn greier seg bra i livet til tross for vanskelige oppvekstforhold (2010, s. 11). Likevel har det blitt viet liten vitenskapelig interesse for disse barna, hvor fokuset heller har vært mot det som har gått galt. Det har også resultert i at vi følgende har oversett hva det er som virker beskyttende for barn som er utsatt for risiko (Borge, 2010, s. 11).

Resiliens kommer fra det engelske begrepet ”resilience”. Det mest dekkende begrepet på norsk er motstandskraft og mestring (Bekkehus 2008, s. 148). Borge poengterer at resiliens handler om komplekse samspill mellom mennesker og risikofylte omgivelser. Videre betyr det god psykososial fungering hos barn som opplever risiko, ergo normal fungering under unormale forhold (2010, s. 11-12). Bekkehus hevder at resiliens ikke handler om egenskaper hos barnet, men samspillet som er mellom barnet og miljøet (2008, s. 148). Hertz oppgir at resiliens fokuserer på salutogenese som innebærer å fokusere på de positive og sunne utviklingene som forekommer (2011, s. 75). Vi kan også si at resiliens i høy grad er konsekvensene av beskyttelsesfaktorer hos barnet i følge Kvello (2016, s. 242). En måte å illustrere resiliens på er å tenke at reaksjonsmåtene strekker seg i fra en positiv til en negativ

pol. Så framt at barn klarer seg bra med tanke på en positiv utvikling kan vi benytte resiliens, på den andre siden er avvik i utvikling som er den negative polen, ergo er den positive polen resiliens (Borge, 2010, s. 12). Noe av det mest sentrale å forstå med resiliens er at det ikke er hensiktsmessig å tilføye materielle goder under vanskelige forhold i håp om at dette gir resiliens. Med tanke på at resiliens er noe annet og mer enn å unngå en problemfylt tilværelse, i den hensikt at en dose risiko er nødvendig for utviklingen av resiliens, hvor det må handles riktig i en risikofylt sammenheng (Borge, 2010, s. 12). Borge fastslår også at det finnes ingen særegne prosesser for å oppnå bedre tilværelse, av den grunn at det er stor variasjon i barns reaksjoner på stress som derfor ikke kan gi en enkel oppskrift (2010, s. 14). For å finne svar på hvorfor noen barn klarer seg bra og andre ikke, er det nødvendig med oppfølging av barnets utvikling over tid for å studere risiko og beskyttelsesfaktorer (Borge, 2010, s. 14). Tidligere var det et allment begrep å si løvetannbarn om barn som klarte seg bra til tross for risikofylt oppvekstvillkår. Borge hevde at i dag vett vi at løvetannbarn begrepet ikke er tilstrekkelig ettersom resiliens er avhengig av forhold som er utenfor barnet alene, som for eksempel signifikante andre (2010, s. 15).

George Mead får oftest æren for å ha utviklet begrepet signifikante andre, selv om han ikke har nevnt begrepet en eneste gang i sine verk (Rye, 2013, s.169-189). I følge Rye er de signifikante andre et sosiologisk nøkkelbegrep som handler om grunnteser i vår sosiale verden, at ingen er sin egen øy atskilt fra resten av menneskeheten, og at det er bare gjennom samhandling med andre vi blir mennesker (2013, s. 169-189). Mennesker man samhandler med påvirker oss på forskjellige måter og gir ulik styrker. I den hensikt at mennesker vi har nært påvirker mer enn andre,(Rye, 2013, s. 169-189). I følge Askland og Sataøen er de signifikante andre de andre som er spesielt viktige i barnets øye som skaper forventinger og reaksjoner som barnet speiler seg ut i fra, og i speilingen er det sin egen tolkning av de reaksjonene og forventingene som andre har (2011, s. 120). Hjernen er et komplekst, selvorganisert system og hvordan den fungerer avgjøres gjennom samspillet i miljøet (Hart, 2011, s. 84). Barns selvfølelse utvikles gjennom relasjoner som innebærer hvordan man speiler seg i interaksjon gjennom personlige egenskaper og sitt temperament (Hart, 2011, s. 96). Selvutvikling handler like mye om mennesket relasjon til andre som det forholdet menneske har til seg selv belyser Askland & Sataøen (2011, s. 113).

Raundalen & Schultz beskriver fire faktorer som gir hjelp for barns selvforståelse: opplevelse av kontinuitet, behov for klar melding, kontroll og forutsigbarhet, - og refleksivitet. (2006, s. 63-66). Dette kan vi anta vil være betydningsfulle faktorer for barn som vokser opp under vanskelige oppvekstvilkår. Dersom disse faktorene ikke i tilstrekkelig grad dekker barnets behov, kan det være nødvendig at en annen signifikant voksen for barnet vil utfylle disse faktorene. Killèn henviser til Lynch & Roberts (1982) for å beskrive et felles trekk for løvetannbarn som innebærer at de har en tilknytning utenfor familien, hvor hun oppfordrer at dette viser muligheter til å utforske det sosiale nettverk (2016, s. 146). Barn har en unik måte å tilpasse seg selv i miljøet, som etableres gjennom vekst og læring (Killèn, 2016, s. 146). Dersom miljøet blir for belastende for barnet kan det hemme utvikling og modning, som resulterer til at jeget forsøker å beskytte seg selv mot omgivelsene og sin indre verden gjennom overlevelsesstrategier (Killèn, 2016, s. 146).

Killèn definerer overlevelsesstrategier som måter barnet forholder seg på for å mestre sin egen situasjon best mulig når det trues, av den grunn at alle barn har behov for å mestre (2016, s. 147). Borge hevder at mestring ikke er det samme som resiliens, av den grunn at mestring er basert på læring gjennom organiserte former mer enn hva resiliens er, følgende at man trenger ikke å være utsatt for risiko for å oppleve mestring (2010, s. 16). Resiliens utvikler seg som tidligere nevnt i det virkelige liv, som mestring ikke er avhengig av, da mestring kan oppnås på flere områder (Borge, 2010, s. 16). Hvilke overlevelsesstrategier som utvikles er avhengig av når omsorgssvikten inntreffer og hvordan den arter seg, genetikk, temperament, fysisk utvikling, vitalitet, sensitivitet, kreativitet og kognitiv utrustning belyse Killèn (2016, s. 147). Kempe (1976) skal i følge Killèn (2016, s. 147) være den første til å stille spørsmål om hvordan disse barna overlever. Det ble gjennomført en undersøkelse av barn som var innlagt på Denver universitetssykehus på grunn av vanskjøtsel og fysisk overgrep. Hvor det visste seg at overdrevent veltilpassede og utagerende var to overlevelsesstrategier som barn benytter.

Et sentralt begrep innenfor resiliens forskning er utviklet av Aaron Antonovsky som han definerer som *opplevelse av sammenheng – sense of coherence* (Hertz, 2011, s. 75). Det gir kraft i tre ulike og avhengige fenomener som: begripelighet som kan ses som opplevelse av å begripe eller fatte det som skjer i livet sitt. Videre meningsfullhet som er opplevelsen av å forstå meningen med det som skjer, har skjedd og kommer til å skje, og tilslutt håndterbart

som gir opplevelsen av å kunne håndtere og ta vare på en prosess hvor man ser seg selv som subjekt (Hertz, 2011, s. 76). Dette kan være utfordrende når man står i en livssituasjon som presser med utfordringer og forventinger på flere områder. Disse er forbundet med en kompleks dynamikk ved at dersom opplevelser gir mening åpner det opp for muligheter til å kunne oppleve mindre kaos og kontroll i en positiv forsterkende prosess, som utvikler seg i følge Antonovsky gjennom feedback fra omgivelsene (Hertz, 2011, s. 76). Opplevelse av sammenheng gir en god forklaring på voksnes suksess og tilfredsstillende på tross av en vond barndom (Borge, 2010, s. 18; Hertz, 2011, s. 76).

Borge henviser til et studie gjennomført av Cathy Wisdom som undersøkte resiliens på voksne ut i fra et psykososialt perspektiv (2010, s. 150). Wisdom konkluderte med at barn som hadde vært utsatt for omsorgssvikt hadde bedre forutsetninger for å klare seg bra i voksen alder og være vellykkede ut i fra følgende faktorer; utdanning fra videregående skole, god psykisk helse uten diagnoser, ingen rusmisbruk, ingen straffe saker, ikke utført voldelig atferd, være i jobb, en bolig og i tillegg ha et aktivt sosialt liv med familie og venner ukentlig (Borge, 2010, s. 150). Videre kan vennskap ha en beskyttelsesfaktor som bidrar til å bearbeide det vonde og vanskelige, gjennom å gjøre felles ting slik at ofrene kommer unna vonde minner og steder, og av den grunn oppleve skolen og fritiden med glede, utfordringer og ros (Borge, 2010, s. 151).

Ettersom min problemstilling i oppgaven omhandler faktorer som kan ha vært avgjørende for deres nåværende liv anses resiliens teorien som svært aktuell. Det var derfor nødvendig med en dybde forståelse av erfaringspersoner med tanke på at vi kan anta at alle mine informanter som i dag klarer seg bra etter sine voldserfaringer har utviklet resiliens som avgjørende faktor for deres nåværende liv. Det visste jeg at en signifikant andre trolig var nødvendig for utviklingen av resiliens for informantene i dette studie. Det var derfor nødvendig med en redegjørelse av signifikante andre i forbindelse med framstillingen av resiliens. Resiliens teorien belyser faktorer som kan skape beskyttelsesfaktorer for barn som lever under vanskelige oppvekstvilkår og er derfor vesentlig for å besvare min problemstilling.

3.2 Tilknytning

Barn har medfødte signaler som skal knytte barnet sammen den voksne og utløse omsorgsattferd. Umiddelbart etter fødselen utforsker barnet sine omgivelser og søker mening i

det barnet ser, hører og føler (Hart, 2011, s. 101). Barnets første leveår betraktes som særlig kritisk, av den grunn at det er i denne perioden barnet utvikler grunnleggende trygghet og tilknytning til foreldre eller andre omsorgspersoner som påbegynnes like etter fødsel. Killèn hevder at dette er bekreftet av Bowlby (1988) som benytter betegnelsen ”a secure base” og Eriksons (1958) som benytter ”basic trust” (2016, s. 130). Videre poengterer hun at barns utvikling til omverden er avhengig ut i fra om de grunnleggende behov, de følelsesmessige og fysiske blir dekket på en tilfredsstillende måte (2016, s. 130). Det er gjennom mange gjensidige interaksjonshandlinger at relasjonsmønster dannes. Både ut i fra omsorgspersonens og barnets forventinger som baserer seg på deres tidligere interaksjoner som gjenspeiles av stabilitet over tid og mønsteret dannes tilknytningsmønster relasjonen har (Hart, 2011, s. 100).

Tilknytning er barnets billett til overlevelse uttrykker Wennerberg (2011, s. 31). Alle barn knytter seg til sine omsorgspersoner, enten i form av en trygg tilknytning eller utrygg tilknytning. Hart hevder at før barn har blitt tre måneder er det knyttet til foreldrene sine selv om de kan oppleves som skremmende, fordi barn knytter seg til de som er til stede for det (2011, s. 122). Hvilken tilknytning barnet har, kan vi se ut i fra hvordan barnet benytter seg av sin trygge base når barnet føler seg truet, som vi kan observere i stressfulle situasjoner som for eksempel ved ukjente omgivelser, smerte, tretthet og adskillelsessituasjoner (Killèn, 2016, 130-131). Dette betyr ikke at vi ikke kan se tilknytning under andre former for samspill, har barnet en trygg tilknytning kan man se at barn utforsker situasjoner dersom det oppleves å ha sin trygge base rundt seg (Killèn, 2016, s. 131).

Barns nervesystem preges av det ytre samspillet og skaper indre forestillingsbilder av relasjonen, følgende vil forestillingsbildene opprette tilknytningsmønsteret som barnet vil bruke i samspill videre med andre (Hart, 2011, s. 101). Barn knytter seg til flere enn en person, men det er begrensinger på hvor mange tilknytningsforhold de kan ha. Følgende danner barnet et organisert hierarki til sine omsorgspersoner og barnet behandler de derfor ikke likt, fordi barnet foretrekker en hovedtilknytningsperson for trøst og trygghet (Hart, 2011, s. 122). Dersom et barn ikke skiller mellom hoved tilknytningspersoner og andre kan vi anta at barnet mest sannsynlig er alvorlig tilknytningsforstyrret, ergo er det et alvorlig tegn når barn henvender seg ukritisk til tilfeldige vennlige voksne personer i søk om omsorg og trøst (Hart, 2011, s. 123).

3.2.1. Studie av tilknytning

Tilknytningsforskning har bevist at barn strever med å forstå den voksnes verden. Barn som befinner seg i situasjoner som er truende, utilgjengelige og uforutsigbart bruker adskillige krefter på å forsøke og forstå (Killèn, 2016, s. 142). Mary Ainsworth anses som tilknytningsteoriens mor som samarbeidet nært med Bowlby og har undersøkt tilknytning på barn i 1 årsalderen som utsettes for stress. Studien kalles for "fremmedsituasjonen" (Killèn, 2016, s. 131). I følge Wennerberg (2011, s. 54) var Ainsworth sin hensikt å gi empiriske belegg til Bowlbys teoretiske antakelse om nærhetssøkende tilknytningsatferd, gjennom en universell reaksjon hos barn når de opplever stress eller redsel. Fremmedsituasjonen omfatter flere strukturerte observasjoner av barn og foreldre, hvor barnet blir utsatt for syv stressfulle situasjoner med en varighet på tre minutter per gang. I disse situasjonene viser barnet sin tilknytningsatferd, strategien barnet bruker for å sikre seg tilgang til forelderen når forelderen forlater rommet og blir overlatt til fremmede mennesker. Den reaksjonen som barnet får under adskillelsen og gjenforening kan oppfattes som kvaliteten av tilknytningen mellom foreldre-barn (Killèn, 2016, s. 131). Det er viktig å bemerke at mønstrene i tilknytningen vises forskjellig ut i fra alder til barnet ettersom barn utvikler seg kognitivt, emosjonelt og sosialt hele tiden (Killèn, 2016, s. 135). Det er også viktig å poengtere at *ingen* holder seg bare til et tilknytningsmønster gjennom hele livet, det kan variere i ulik grad og i de ulike situasjoner som kan forekomme gjennom livet.

Vi klassifiserer tilknytningsmønstre i 4 kategorier: Utrygt/unnvikende (A), trygt tilknyttet (B), utrygg/ambivalent (C) og utrygg/desorganisert (D) (Killèn, 2016, s. 132). Beskrivelsene videre skildrer barn i ett års alderen. Forskningen er også basert ut i fra barn-mor relasjon.

I en trygg tilknytning ser vi hvordan barnet bruker mor som sin trygge base til å utforske, leke, være kreative og blir lei seg og fortvila når mor forlater barnet og minsker dermed utforskningen. Barnet blir også fornøyd når mor kommer tilbake og ønsker trøst for å fortsette utforskningen. Barnet blir også fornøyd når mor kommer tilbake og ønsker trøst for å fortsette utforskningen (Killèn, 2016, s. 132). Det trygt tilknyttet barnet opplever seg ønsket, verdt å elske og opplever at verden er et trygt sted å være og føler seg kompetente. Dette betyr ikke at barnet er sikret en trygg utvikling, men at trygg tilknytning kan være en beskyttelsesfaktor senere når barnet møter utfordringer og belastninger i livet (Killèn, 2016, s. 138). Hart opplyser at omsorgspersonens følsomhet ovenfor barnets kommunikasjonssignaler er

essensen i trygg tilknytning som utvikler nervesystemet til barnet som gjør barnet i stand til å inntone seg med andre og utvikle evne til selvregulering (2011, s. 104).

Barn som har en unnvikende tilknytning utforsker med minimal referanse til mor, barna er kompetente men leken er ikke så veldig gedefyllt. Det er lite fortvilelse når mor forlater rommet og unngår å se henne når hun kommer tilbake (Killèn, 2016, s. 132). Her ser vi de største forandringene i adferden hos barn etter alder. Barn kan i denne tilknytningsstilen parentifisert, som innebærer at barnet har lært seg å være omsorgsgiveren. Killèn (2016, s.137) mener at barn har lært seg å holde igjen sine egne følelser fordi det er innforstått med å få lite respons.

Ved ambivalent tilknytning mangler barnet evne til å bevege seg vekk fra mor for å utforske. Barnet søker stadig kontakt med mor og er ekstremt fortvilet når mor forlater rommet og er vanskelig å trøste ved gjenforening og kan bli aggressive (Killèn, 2016, s. 132). Når barnet blir eldre kan man se at barnet har lært seg å kontrollere og manøvrere foreldrene innenfor denne tilknytningsstilen (Killèn, 2016, s. 138). Et fellestrekk ved kategoriene unnvikende og ambivalent tilknytning er at mødrene er lite følelsesmessig tilgjengelig for barnet sitt, hvor barnet i unnvikende mønstre skyver vekk følelsene mens det i ambivalent utnytter følelsene ovenfor foreldrene (Killèn, 2016, s. 133-134; 139).

Det siste tilknytningsmønsteret er desorganisert, hvor en kan se at barnet viser usikkerhet i forbindelse med hvordan omsorgspersonen vil reagere og barnet oppfører seg på selvmotsigende måter. Deres atferd i adskillelse og gjenforening henger ikke sammen i mønster, de kombinerer sterk nærhetssøking med sterk unnvikelse. Den personen barnet trenger trøst hos, er gjerne den personen barnet er redd, hvor nærhet utløser frykt nærmere enn trygghet (Killèn, 2016, s. 314). Barn med desorganisert tilknytning oppfatter også at andre mennesker er farlige og skremmende, hvor de selv sitter igjen med opplevelse av å være uelsket, avvist og onde (Killèn, 2016, s. 139).

Tilknytningsteorien anser jeg som svært sentral i min besvarelse på problemstillingen. Gjennom å se på tilknytningsteorien kan man se hvordan relasjon mellom barn og foreldre gir en sentral forutsetning i barns utvikling og livskvalitet. Alle barn skaper en tilknytning til sine foreldrene på godt og vondt. Som følge av å vokse opp i et hjem med vold innebærer det som

regel en ikke fullkommen god tilknytning. Det kan derfor være nødvendig å skape en trygg tilknytning til mennesker utover sine omsorgspersoner for å dekke de grunnleggende behovene som hjemmet ikke behersker.

4.0 Metode

Ved planlegging av et forskningsprosjekt er det nødvendig å først bestemme seg for hvilket mål man har, videre fastlegge innholdet som former problemstilling og temaet i studien som deretter bestemmer metoden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 140). Verdier influere forskning som er nødvendig for å drive forskning, vi skiller mellom epistemiske verdier og ikke-epistemiske verdier (Risjord, 2014, kap.2). Våre epistemiske verdier anses som kunnskapsmessige verdier som driver vår forskning fram ved å forme forskningen for å sikre mest mulig gyldig kunnskap, ergo den konstitutive rollen, mens de ikke-epistemiske verdiene er politiske eller moralske verdier som er nødvendig for å drifte forskningen, ergo vår kontekstuelle rolle (Risjord, 2014, kap. 2). Det er ikke mulig å gjennomføre forskning uten at våre verdier påvirker, det er derfor nødvendig å sikre best mulig objektivitet. Forskning er objektiv i følge Risjord (2014, kap. 2) dersom forskeren har et intersubjektivitet som innebærer å være åpen om kildene som er benyttet, slik at andre forskere kan bli enige om det er intersubjektivt. Det er også viktig med metodologisk pålitelighet som krever at du jobber så godt som du kan ut i fra aksepterte metoder som andre forskere allerede mener kan være gode metoder, av den grunn at metoden ikke skal bidra til at subjektive meninger preger resultatet på uheldige måter (Risjord, 2014, s. 22-24).

I dette kapittelet beskrives min metodiske tilnærmingen for hvordan undersøkelsen er gjennomført og lagt opp. Jeg skal redegjøre for hvordan de tematiske spørsmålene ”hva” og ”hvorfor” førte til ”hvordan” veien til målet mitt er planlagt og gjennomført etter Kvale & Brinkmann sin beskrivelse av hvordan man skal besvare grunnlaget for sitt metodevalg og gjennomføring (2015, s. 140). Jeg vil begynne med å gjøre rede for valget av metoden.

4.1 Kvalitativ metode

I forskning skilles det mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Kvantitative metode innebærer at data som studeres blir omgjort til tall. Deltakerne blir ”tvunget” inn i ulike skala, hvor kategoriene er produsert på forhånd, noe som gir mulighet til å innhente store mengder data (Jacobsen, 2013, s. 65). I kvalitative metode er formålet å søke forståelse av verden sett

ut i fra intervjupersonenes perspektiv ved å få fram betydningen av deres erfaringer og opplevelser (2015, s. 20). Dette framhever Malterud (2013, s. 28) med at forståelse er målet mer enn forklaring. Postholm understreker også at kvalitativ metode innebærer å forstå deltakernes perspektiv, men at forskerblikket er formet ut i fra forskerens teoretiske ståsted, egne opplevelser og erfaringer (2010, s. 17). I min studie er formålet å få innblikk i unge voksnes erfaringer fra barndommen om vold i nære relasjoner og deres tanker om hvorfor de på tross av har fått seg et bra liv. Basert på oppgavens natur anså jeg kvalitativ forskningsmetode, med bruk av semistrukturert intervjuform som den mest hensiktsmessige framgangsmåten for å få innblikk og kunnskap til min problemstilling.

4.1.1 Vitenskapelig teoretisk tilnærming

Den vitenskapsteoretiske rammen vil ha betydning for hva forskerne søker informasjon om og hvilket utgangspunkt forståelsen er definerte fra, ergo gir den vitenskapelige teorien grunnlaget for et gjensidig påvirkningskraft i studien (Thagaard, 2013, s 37). I kvalitativ forskning er fenomenologien basert på interessen om å skape en forståelse av sosiale fenomener slik aktørens egne perspektiv og beskrivelser av verden forekommer, ergo at den virkelige virkeligheten fremstilles av menneskers oppfatninger (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). Edmund Husserl er filosofen som grunnla fenomenologien i 1900, som i senere tid ble videreutviklet av flere filosofer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 44). I følge Merleau-Ponty (1962) som er en av videreutvikleren (siteret i Kvale & Brinkmann, 2015, s. 44-45) handler fenomenologien om å ”beskrive det gitte så presist og fullstendig som mulig – å beskrive, snarere enn å forklare og analysere”. Det er ikke mulig å gi helt konkret gjenbeskrivelser av den grunn at målet er å få frem essenser ved gi beskrivelser av fenomener gjennom å undersøke etter hvordan den enkelt fenomens beskrivelser kan bli allment (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). En metode å gjennomføre dette på er å benytte et semistrukturert livsverdenintervju. Jeg vil derfor videre i neste avsnitt gjøre rede for semistrukturert livsverdensintervju som jeg har anvendt i studien.

4.1.2 Semistrukturert livsverdenintervju

I forbindelse med mitt studie der formålet er å innhente informantens opplevelser og erfaringer bestemte jeg meg for at semistrukturert livsverdenintervju var mest hensiktsmessig. ”Et semistrukturert livsverdensintervju brukes når temaer fra dagliglivet skal forstås ut fra intervjupersonens egne perspektiver. Denne formen for intervju søker å innhente beskrivelser

av intervjupersonens livsverden, og særlig fortolkninger av meningen med fenomener som blir beskrevet” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Jeg utarbeidet en intervjuguide med hensikt i å forme spørsmål til temaet som skal undersøkes. I kvalitative intervjuer er det viktig å stille spørsmål som gir intervjupersonene mulighet til å reflektere over temaene som vi ønsker informasjon om, samtidig som forskerne skal oppmuntre til at det forekommer utfyllende kommentarer (Thagaard, 2013, s. 100).

4.2 Oppgavens datamateriale

I denne delen av metode kapittelet skal jeg redegjøre for hvordan jeg har forberedt meg til intervjuene, gjennom rekrutteringsprosessen og utvalget til informantene til studiet. Videre beskrives gjennomførelsen av intervjuene og transkriberingen av intervjuene som utgjør mitt datamateriale. Videre vil det være en redegjørelse for hvordan datamaterialet mitt har gjennomgått en analyseprosessen med koding og kategorisering. Min forforståelse formuleres også før jeg går nærmere inn på studiens reliabilitet, validitet og overførbarhet. Avslutningsvis vil jeg gjøre rede for forskningsetiske avveininger som forskeren må ta høyde for.

4.2.1 Rekruttering

Kvalitative studier baserer seg på strategiske utvalg, hvilket innebærer at informantene velges ut i fra egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske med tanke på problemstillingen og undersøkelsens teoriestiske perspektiv (Thagaard, 2013, s. 60). Malterud (2013, s. 56) understreker at målsetningen er å finne det best mulig potensiale for å besvare problemstillingen. En hensiktsmessig måte å rekruttere informanter på kan være å henvende seg til formelle mennesker innenfor et miljø med relevante informanter, ergo finne en person som kan være en formell kontaktperson til å koble sammen forsker og informanter ved å presentere prosjektet for eventuelle intervjupersoner (Thagaard, 2013, s. 61). Dette var noe jeg ønsket å benytte meg av og kontaktet flere organisasjoner som jeg anså som relevante for å skaffe informanter med de egenskapene, erfaringene og kvalifikasjoner som er nødvendig for å besvare min problemstilling. Thagaard (2013, s. 61) skriver at det imidlertid ikke alltid er at slike henvendelser vil føre frem, noe som jeg erfarte i løpet av rekrutteringsprosessen.

Formålet med min studie var å få dypere innsikt og forståelse for hvilke faktorer som kan ha vært avgjørende for at noen mennesker klarer seg bra i voksen alder til tross for å ha opplevd vold i nære relasjoner som barn. For å få best mulig svar på problemstillingen ble det naturlig

å ha informanter som oppfyllt to kriterier: opplevd vold i nære relasjoner i sin barndom og at de selv anser seg selv som å ha klart seg bra senere i livet. Det var også ønskelig at informantene skulle være i 30 årene, av den grunn at de skulle ha noe livserfaring og mest sannsynlig fått barndommen litt på avstand slik de muligens ønsket å dele av sine erfaringer. Tanken bak formålet var å få en dybde forståelse slik at 4-6 informanter ville være tilstrekkelig ut i fra tiden jeg hadde til rådighet for utførelsen av oppgaven. Malterud hevder at dersom det er gitt at forsker har gjort godt teoretisk forarbeid, er kjent med metodehåndverket som benyttes, har grundig feltkunnskap og en fleksibel strategi for feltarbeid og analyse kan data med lavt antall være tilstrekkelig for å få et rikt material (2013, s. 60). Medfølgende skriver hun at et stort antall informanter i kvalitative studier kan skape uoversiktlig material og analysen kan bli overfladisk (2011, s. 60).

Som følge av at prosjektet inneholder sensitive temaer, samt bruk av lydopptaker var studien meldepliktig til Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Etter gjennomførelse av intervjuguide og informasjonsskriv om prosjektet sendte jeg søknad til NSD i januar 2018. Jeg fikk tilbakemelding en måned senere om at prosjektet mitt var godkjent (se vedlegg 1).

Det har vært en stor utfordring, enda mer enn forutsett på forhånd med å skaffe seg informanter til prosjektet. Elisabeth Backe-Hansen påpeker at barnevernsbarn er et offentlig ansvar så lenge de lever (Viggen, 2015). Dette gir et innblikk i utfordringene en kan stå ovenfor ved å få rekruttert informanter til prosjekter som omhandler vanskelige oppvekstsituasjoner. Når barn som har hatt det vanskelig i sin barndom blir eldre ”forsvinner” de fra offentlige myndigheter som resulterer i at at samfunnet ikke har oversikt over hvordan situasjonen for vedkommende utvikler seg i senere alder. Samtidig mister man mye relevant kunnskap som vil bidra til å øke kunnskapsforståelse for hva som har fungert og ikke fungert for vedkommende sin framtid. På en annen side er det også veldig mange barn som aldri blir oppdaget, som det er vanskelig for samfunnet å kartlegge. Dette poengterer nødvendigheten av å styrke kunnskap om blant annet omsorgssvikt, symptomer og ikke minst det tverrfaglige samarbeidet mellom profesjoner som jobber med barn og unge, slik at mørketallene kan minske. Det er heller ikke til å unngå å forstå at taushetsplikt kan skape noen hinder i en forskningsprosess.

Min plan var i følge prosjektskissen å rekruttere 5-6 informanter i 30 årene fra Forandringsfabrikken. Med god hjelp fra en god bekjent gjennom oppveksten som har mange års samarbeid og kjennskap til lederen i Forandringsfabrikken tenkte jeg at dette ville bli mulig. Etter jeg ble koblet opp sammen med lederen i Forandringsfabrikken og sending av mail den 24.01.18 med informasjonsskriv fikk jeg ingen respons. Jeg ringte derfor personlig til lederen flere ganger før jeg fikk svar. Hun fortalte at de eldste var 22 år, men at hun skulle forhøre seg med relevante informanter og kontakte meg tilbake. Det gikk noen uker uten at jeg hørte noe mer. Jeg sendte derfor en ny mail den 13.03.18 om påminnelse på avtalen vi inn gikk i telefonsamtalen. Jeg fikk ingen respons på mailen. Rekrutteringsprosessen fortsatte samtidig i andre organisasjoner jeg anså som relevante og som jeg ble tipset om. Jeg startet med å kontakte Stines Sofie Stiftelsen den 08.02.18 og fikk rask respons om at de dessverre ikke hadde informanter som kvalifiserte til utvalgsriteriene mine, de ga meg videre tips om å kontakte SMISO (Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep). Jeg kontaktet også min bekjent fra barndommen som har mange års erfaring som barnevernsleder i kommunalt barnevern om flere tips og hjelp til å koble meg opp med relevante organisasjoner. Jeg sendte av den grunn mail til Per Isdal som hadde fått forespørsel om jeg kunne kontaktet han for å fortelle om mitt prosjekt, noe han var positiv til. Jeg kontaktet han 27.02.18 og fikk svar dagen etter. Til tross for at jeg hadde et spennende prosjekt som han skriver, har han ikke informanter som det har gått bra med. Dette da hans brukere som søker hjelp hos ATV (Alternativ til vold) grunnet problemer knyttet til vold. Jeg sendte også mail til RVTS Øst den 22.02.18, og fikk svar to uker etterpå hvor de anbefalte meg å kontakte Krisesenteret. Den 08.03.18 sendte mail til Krisesenteret, men fikk ikke noe svar. Rekrutteringen fortsatte med å kontakte en dosent ved OsloMet – Storbyuniversitet, som også ga tilbakemelding på han ikke hadde noe kjennskap til kandidater som kunne være aktuelle i mitt prosjekt.

Gjennom en studentforening tilknyttet OsloMet- storbyuniversitet som jeg er medlem i har jeg knyttet noen bekjentskap til flere som jobber i Barneombudet. Av den grunn kontaktet jeg Barneombudet i håp om å få hjelp til å rekruttere informanter, som de har brukt i sine nyeste forskningsrapporter som ble lansert i mars 2018. Jeg fikk tilbakemeldingen på at de ikke hadde mulighet til å gi ut informasjon om deres brukere noe jeg var inne forstått med. Jeg hadde et håp om at de kunne videreformidle mitt prosjekt og kanskje at noen av informantene kunne kontakte meg igjen. Det ble vanskelig å gjennomføre. Mitt siste håp av Mail ble sendt til SMISO den 13.03.18 hvor jeg fikk raskt positivt svar. De ønsket å få tilsendt utfyllende

spørsmål fra meg, og hadde deretter et møte angående forespørselen min. Dette resulterte i at de la ut informasjonen om masterprosjektet mitt på en nettside de benytter seg av for å opplyse om forskningsprosjekt. Jeg blir ikke kontaktet av noen som ønsket å delta i prosjektet.

Etter så mange forsøk gjennom ulike organisasjoner så jeg meg nødt til å benytte snøballmetoden for å få informanter som utfylte mine utvalgsriterier. Som tidligere nevnt påpeker Thagaard (2013, s. 61) at formelle henvendelser ikke alltid fører fram, og at det da kan være hensiktsmessig å benytte seg av tilgjengelighetsutvalg. Utvalget er fortsatt strategisk av den grunn at de representerer egenskaper som er relevante oppgavens problemstilling. En vanlig metode å anvende er snøballmetoden (Thagaard, 2013, s. 61). Metoden tas i bruk ved at man kontakter noen personer som har egenskapene og/eller kvalifikasjonene som er relevante og deretter spør om de har kjennskap til flere informanter (Thagaard, 2013, s. 62). Jeg kontaktet derfor mennesker jeg hadde litt kjennskap til som jeg visste kvalifiserte til mine utvalgsriterier og slik rullet snøballen videre. Thagaard belyser at et problem som oppstår ved å benytte en slik metode er at utvalget kan komme til å bestå av informanter innenfor samme nettverk eller miljø (2013, s. 62). Dette var jeg veldig bevisst på og kontaktet derfor flere fra ulike miljø og byer, slik at det endelige utvalget bestod av personer fra forskjellige miljø, nettverk og geografisk. Videre påpeker Thagaard at alle informanter skal gi samtykke til deltakelse og at dette kan skape usikkerhet dersom et menneske oppgir en annen person jeg kan kontakte (2013, s.62). Med det tatt i betraktning så var det ønskelig for meg at personene jeg kontaktet selv tok kontakt med personene de hadde kjennskap til for å spør om de ville delta i studien min, uten at de hadde oppgitt navn og nummer til meg på forhånd.

4.2.2 Utvalget

Det endelige utvalget består av 4 intervjupersoner, hvor samtlige er kvinner mellom 25-38 år som har opplevd vold i nære relasjoner i sin barndom. I tillegg har alle informantene høyere utdanning innenfor helse og omsorg, samt pedagogiske studier. I følge Thagaard er det i større grad kandidater med høyere utdanning som gjør seg tilgjengelig for forskeren, da de ikke har noe i mot at deres livssituasjon blir studert (2013, s.62). Informantenes faglige bakgrunn i min studie kan ha påvirket datamaterialet, og i videre studier vil det være hensiktsmessig å forsøke å få informanter som har en annen yrkesfaglig bakgrunn. På bakgrunn av hensynet til anonymisering er navn, bosted, utdanning og annen informasjon som kan identifisere

informantene blitt anonymisert. Det vil være fiktive navn på informantene slik at det gjøres lettere for leseren å følge deres fortellinger og erfaringer.

4.2.3 Gjennomføring

Intervjuene ble gjennomført i løpet av ca. 3 uker, fra midten av mars 2018 til begynnelsen av april 2018. Jeg ønsket at informantene skulle få bestemme tid og sted for gjennomførelsen etter hva som var best for dem. To av intervjuene fant sted hjemme hos informanten, og de to andre ble gjennomført på informantens arbeidssted etter stengetid. Informantene hadde på forhånd fått tilsendt mail om informasjonsskriv (se vedlegg 2) slik at de kunne gjøre seg kjent med studiens formål, anonymitet, konfidensialitet og hva det innebærer å delta i prosjektet. I tillegg fikk de tilsendt samtykke skjema (se vedlegg 3). Jeg informerte også om dette før vi startet selve intervjuene. Jeg opplevde at informantene også hadde lest godt i gjennom informasjonen som hadde blitt sendt og var av den grunn innforstått med hva dette handlet om og hva det ville innebære å delta.

Hvert intervju varte mellom 55 min – 80 min og ble tatt opp på lydopptaker etter samtykke fra informantene. Jeg hadde på forhånd utarbeidet en intervjuguide som var utgangspunktet under intervjuene (se vedlegg 4). Under utførelsen av min intervjuguide hentet jeg inspirasjon fra Thagaard (2013, kap. 5). Den personlige kontakten som etableres i intervjusituasjonen poengterer Thagaard er et metodisk poeng i seg selv (2013, s. 113). Grunnlaget for at intervjupersonene åpner seg og forteller om sine erfaringer om temaet forskeren søker kunnskap, avhenger av utvikling av tillitt og troverdighet mellom forsker og informant (Thagaard, 2013, s. 113). Det var av den grunn viktig for meg at vi hadde en liten samtale før vi startet selve intervjuets for å snakket om hvem vi var, hvordan dette føltes for begge parter og gikk grundig gjennom formålet med studien og rettighetene til intervjupersonen. Det var også rom for pauser i intervjuene om deltakerne ønsket det. Dette var viktig med tanke på å skape en tillit. Jeg startet intervjuet med å spørre om bakgrunnsopplysninger om informanten, fordi det var interessant å vite om det kunne ha noen betydning for problemstillingen min. Samtidig understreker Thagaard at en velegnet start på et intervju er spørsmål som omhandler bakgrunnsinformasjon av informanten, før man går videre til innledende spørsmål for å skape en tillitt (2013, s. 111).

Jeg hadde tre veldig åpne innledende spørsmål som informantene pratet om før vi gikk over på hovedspørsmålene som var mer konkrete og muligens mest sensitive. Spørsmålene var bygget opp åpne på den måten at jeg ikke ville spørre konkret om voldsepisoder men fokusere på det som faktisk skjedde etterpå, personlige egenskaper og relasjoner. Dette anså jeg som mest hensiktsmessig ut i fra min problemstilling, samtidig som dette gjorde at det var trolig lettere for informanten å velge selv hvor mye de ønsket å meddele av de mest sensitive erfaringene. Intervjuguiden ble ikke fulgt i en bestemt rekkefølge, da jeg rettet spørsmålene etter hvilket tema informanten formidlet. Det var også viktig for meg å ha en samtale sammen etter intervjuet for å prate om hvilken opplevelse de satt igjen meg og om det var noen uklarheter. Ettersom informantene fikk velge sted for intervjuet, opplevde jeg at det skapte en mer avslappende og tryggere kontekst, av informantene var på en plass som var kjent for dem.

4.2.4 Transkribering

Å utføre transkripsjon innebærer å gjøre intervjuene fra muntlig til skriftlig form, slik at det gir struktur som gir en mer anvendelig måte for å kode og analysere datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206). En transkriberingsprosess er ikke ukomplisert, av den grunn at det foreligger en del fortolkningsprosesser i prosessen om å skape muntlig tale om til skriftlig tekst (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 204). Gjennom intervjuet får man høre stemningsleie, kroppsspråk, utfoldelsestempo og signaler som sendes ut i interaksjonen mellom forsker og informanten som er et sosialt samspill, dette blir ikke synlig i en skriftlig tekst.

For å sikre meg at datamaterialet ble dokumentert så nøye som mulig valgte jeg å transkribere alle intervjuene selv, samt at dette ga meg enda bedre kjennskap til materialet mitt.

Gjennomførelsen av transkriberingen skjedde like etter hvert eneste intervju, slik at jeg fortsatt skulle ha intervjuet friskt i minnet. Flere gode tanker og refleksjoner ble satt i gang tidlig i prosessen av å transkribere og skrive ned hvert ord selv. Alle lydopptakene ble avspilt på passord beskyttet mac ved bruk av lydavspiller slik at jeg kunne stoppe og spole mens jeg hadde transkriberingsdokumentet foran meg. Transkriberingen ble omgjort så ordrett som mulig, med pauser, latter, og ”ehhhh” og ”mhm”. For å ivareta intervjupersonenes anonymitet gjorde jeg dialekt om til bokmål. I utgangspunktet gikk dette veldig fint, men det var noen plasser jeg ikke helt klarte forstå hva som ble sagt av den grunn at det var flere fremmede dialekter for meg som gjorde at det ikke var like lett å forstå hva som ble sagt. Jeg har vurdert

det slik at omgjøring til bokmål ikke påvirket selve meningsinnhold i utsagnene. Det ferdig transkriberte datamaterialet utgjorde til sammen 62 maskinskrevne sider uten linjeavstand.

4.2.5 Analyseprosessen

”Å analysere betyr å dele noe opp i biter eller elementer” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 219). Malterud (2013, s. 91) skriver at formålet med analysen er å bygge en bro mellom rådata og resultatene gjennom at materialet blir organisert, fortolket og sammenfattet. Man stiller spørsmål til materialet sitt med utgangspunkt i problemstillingen i studien og det man ønsker å få mer kunnskap om. Parallelt kan vi gjenfortelle mønstre og identifisere kjennetegn dersom vi stiller systematisk og kritisk refleksjon til materialet vårt. Analysen foregår gjennom hele forskningsprosessen, og hensikten er at andre skal kunne følge veien som er gått, vår systematikk og forstå våre konklusjoner (Malterud, 2013, s. 91). Det samme understreker Postholm i beskrivelsen av at kvalitativ analyse starter med det første intervjuet, den første observasjonen og forskerens første blikk på dokumenter, ergo datainnsamling og dataanalyser er dynamiske og gjentatte prosesser (2011, s. 86). Utover skiller Postholm analysering inn i to, deskriptive analyser som defineres som analyseprosesser som strukturer datamaterialet for å skape oversikt, forståelse og rapportvennlig, - og teoretiske analyser som involverer substantiv teori for å analysere materialet (2011, s. 86).

Jeg har valgt å benytte meg av vitenskapelig fenomenologisk teoristed i min gjennomførelse av analyse. Postholm (2011, s. 98) henviser til Patton (2002) at en fenomenologisk analyse innebærer at forskeren vektlegger meningen, strukturen og essensen av det erfarte og de opplevde fenomenene. Jeg har prøvd så langt det lar seg gjøre å ikke være for påvirket av min forforståelse i kode og analyseprosessen, slik begrepene og kategoriene er skapt ut i fra hva informantene fokuserte på. Målet for fenomenologiske dataanalyser er å danne det essensielle og konstante strukturen i erfaringer og opplevelser som formidles (Postholm, 2011, s. 99). Malterud skriver at alle forskere har en forforståelse som beskrives som en ryggsekk, den inneholder erfaringer, hypoteser, faglig perspektiv og teoretiske referanseramme (2013, s. 40). Som følge av dette vil man som forsker aldri starte med blanke ark, vår forforståelse er også motivasjonen man bringer med seg inn i et forskningsprosjekt for å studere et tema nærmere. På en annen side var jeg veldig reflektert rundt min forforståelse av tema og valgte derfor å ikke ha noen koder og kategorier bestemt på forhånd av datainnsamlingen, men skape disse etter gjennomlesningen av datamaterialet mitt.

Etter transkriberingen leste jeg gjennom datamaterialet mitt flere ganger for å få en tydeligere innsikt i hva informantene formidlet. Jeg fulgte Postholm (2011, s. 105) sine punkter i gjennomførelsen av koding og kategorisering. Det første jeg gjorde etter flere gjennomlesninger var å skrive ned relevante begrep som ble formidlet av intervjupersonen i venstre marg. Videre noterte jeg i høyre marg det jeg tolket som faktorer og vendepunkt som min problemstilling omhandler, dette synes jeg var enklest i papirform. Etterpå dannet jeg et skjema på skrivemaskinen som ville gjøre strukturen mer oversiktlig. Den første kolonnen bestod av *meningsenhetene*, som innebærer direkte sitat fra intervjupersonen som jeg anså som relevante for å svare på min problemstilling. Den andre kolonnen var *koding* som inneholdt begreper som informantene hadde formidlet og som jeg tolket var sentrale i deres meningsforståelse til erfaringene. Disse begrepene ble dannet ut i fra ordene som var notert i høyre marg og noen begreper ble omgjort til en større sammenheng av faglige begreper. Når kodebegrepene var gjennomført leste jeg flere ganger igjennom alle kodebegrepene, og tolket disse i en større sammenheng, en kategori utgjorde en samle betegnelse for kodebegrepene som ble tolket. De gjennomgående begrepene som informantenes beskrev, og som utgjorde kategoriene var; flink pike, signifikante andre, hemmeligheten, og fristedet. Malterud (2013, s. 101) påpeker at temaene eller begrepene som kommer fram i kodingen er veivisere for en sammenhengende bit som har noe til felles, slik som at for eksempel trygghet, det å bli sett, oppmerksomhet kategoriserte jeg til signifikante andre. Derne ble min siste kolonne *sentrale tema*, basert på intervjupersonenes begreper og tolkning satt i større kontekst. Som et resultat av at alle intervjuene ble strukturert i hver sitt skjema utgjorde det at kategoriseringen ble mye mer oversiktlig og dermed lettere å se sammenhenger.

Her er noen få eksempel på hvordan jeg valgte å kode og kategorisere sitatene.

Meningsenhetene	Koding	Sentrale tema
”Det som var bra, var å gjøre det godt på skolen, da fikk jeg faktisk skryt på ekta, som og ble formidlet utad jeg var enormt godt på det”.	Gjøre det godt. Bli sett.	Flink pike
”Morfar han var helt fantastiske. Kjempe snille. Det som jeg likte aller best når jeg var p (pause) ååå nå begynne jeg nesten å grine. Når vi var på ferie om morgningene når klokka var 06.00, hvis jeg vaknet da, av og til vekket morfar meg da. Så ble jeg med	Bli sett. Felles gode opplevelser.	Signifikant andre Fristed

han ut å hentet garnet ut på vannet og da var det helt stille. Bare meg og han som var der. Det var ikke så mange som visste om at jeg var med han ut der tror jeg, fordi jeg sa det ikke til så mange, for det var godt å bare være i fred”.	Fristed	
”Vi reiste samme plass hvert år. Så jeg kjente jo alle som var der. Så det ble en ganske stor trygghet”.	Trygghet	Fristed
”Jeg tenkte ikke så mye over det, synes det var koselig. Jeg gikk å lekte med minste datteren min. Også når vi går så går jeg bakerst med vogna så kommer far min bak til meg så går han liksom litt roligere, så går jeg litt roligere, så er vi et stykke bak de andre. Så fortelle han meg om jeg hadde fått med meg de to italienske som satt å lo, så sa jeg ja de lo vel av datteren min liksom, jeg måtte alltid være litt i forkant. Neinei de synes jo at du var så jævlig stygge, fy faen så de lo av deg, du synes du var helt jævlige. Jeg tror kanskje det var det som var vendepunktet faktisk”.	Latterlig gjøring.	Vendepunktet.

Det fenomenologiske perspektivet med å ikke bli påvirket av mine individuelle og subjektive teorier har hele tiden vært med meg i prosessen, slik at datamaterialet ikke skal være basert på mine egne perspektiver og forforståelse. For å best mulig sikre at utsagnene ikke mistolkes har jeg stadig vært i bevegelse mellom sitatene fra intervjuene under plasseringen i kategoriene med lengre sitater for å sikre at meningsinnholdet til intervjupersonene ble bevart.

4.2.5.1 Forforståelse

Kvale og Brinkmann understreker at det er intervjueren som er selve forskningsinstrumentet og en dyktig intervjuer innebærer å være ekspert på intervjutema og menneskelig interaksjon (2015, s. 195). Det kreves at intervjueren tar raske valg kontinuerlig mellom hva det skal spørres om og hvordan. Det er av disse grunner viktig å være reflekter rundt valg av metode, vitenskapelig ståsted og teoretisk perspektiv man har i ryggsekken sin når man starter en

studie. I følge Malterud er vår forforståelse viktig for motivasjonen i forskning (2013, s. 40). I starten av dette studie leste jeg på teoretiske perspektiver om vold, forskningsartikler, statistikk og diskuterte tema over lengre tid sammen med kjente, ettersom jeg tidlig hadde bestemt meg for at det var akkurat dette tema jeg ville skrive oppgave om.

Min store interesse av å lære mer om dette temaet og akkurat denne problemstilling utspiller ved at personer jeg kjenner har opplevd vold sin barndom, og har likevel klart seg godt. I mine år som student var min opplevelse i studietiden at det var lite fokus på hva som kan være avgjørende for at akkurat noen klarer seg bra, mens andre dessverre får problemer resten av livet. I pensum bøker og artikler jeg tidligere har lest opplevde jeg at det var så mye fokus på alle de alvorlige konsekvensene vold kan medføre. Hvor det ikke tydeliggjøres tilstrekkelige løsninger som kan være nødvendig for meg som profesjonsutøver i sosialt arbeid å ha kunnskap om. Jeg ønsket derfor å innblikk fra erfaringspersoner som har opplevd vold og øke min kunnskapsforståelse. Jeg anser at dette kan styrke min profesjonelle rolle i møte med barn og unge. Jeg var reflektert over at jeg ønsket et fenomenologisk perspektiv i min studie, slik at kunnskapen fra informantene som besitter denne type erfaring skulle være avgjørende for kategoriseringen av mulige faktorer som kan ha vært avgjørende for deres liv, uten at jeg skulle legge noen føringer. Det var med det for øye at det aldri ble stilt noen spørsmål som inneholdt ordet faktor. Slik at informantene selv skulle fortelle hva de hadde opplevd, tenkt, følt og hvilken mening de tilga fenomenene, og dermed at kategoriene utspilte seg fra databegreper.

Det er umulig å være forsker å stille med åpne blanke ark, fordi man er et mennesket bestående av personlige erfaringer og kunnskap. Derfor kan jeg ikke si at jeg var helt åpen uten tanker på forhånd av studien, men har reflektert over min posisjon og lagt til rette for at dataen ikke skal bli styrt av min forforståelse med måten jeg har gjennomført prosessen.

4.3 Studiens reliabilitet, validitet og overførbarhet

I følge Malterud (2013, s. 21) er det ingen kunnskap som er allmenngyldige i alle omstendigheters formål, det er av den grunn nødvendig med detaljerte beskrivelser og avveininger i ethvert prosjekt. Forskning er praksis i den forstand at det er vitenskapelig kunnskap som utvikles og systematiseres, hvor resultatene skal være robuste med tanke på at

forskningen skal kunne vurderes av andre i medhold av observasjoner eller resonnementer, ergo er vitenskapelig kunnskap etterprøvable (Malterud, 2013, s. 15).

Reliabilitet handler om å ha en kritisk vurdering av prosjektet sitt, om det er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte (Thagaard, 2013, s. 201). En god måte å styrke reliabilitet er i følge Silverman (2011, s. 360) sitert i Thagaard (2013, s. 202) å gjøre forskningsprosessen gjennomsiiktig som innebærer en detaljert beskrivelse trinn for trinn av forskningsstrategien og analysemetoden som er benyttet i studiet. I dette metodekapittelet har jeg etter beste evne forsøkt å beskrive og begrunne mitt metodevalg og framgangsmåten som er utført, med hensikt for å styrke reliabiliteten til oppgaven. Jeg har skrevet en detaljert beskrivelse av min rekrutteringen, utvalget, gjennomføring av intervjuene samt analyseprosessen.

Validitet knyttes til datamaterialets gyldighet i tolkningen av data, ved å stille spørsmål om de tolkningene som forskeren har kommet fram til er gyldig i forhold til den virkeligheten vi har undersøkt (Thagaard, 2013, s. 204-205). Det er ikke ofte det er mulig å svare om datamaterielt vi har funnet er sant eller ikke. I følge Malterud er det viktigere å ta stilling til det som kan sies å være sant, ergo hva sier metoden og datamaterielt noe om, sammen med rekkevidde og overførbarhet man har funnet i resultatene (2013, s. 21). Relevans kan være et viktig stikkord å benytte i sitt studie. I analyseprosessen ved å kategorisere datamaterialet, benyttet jeg begreper som intervjupersonene belyste gjentatte ganger. Med tanke på å sikre at dette er relevante begreper som blir brukt blant mennesker med de utvalgsriteriene jeg hadde satt, samtidig som dette ville styrke min validitet av at det som har blitt formidlet er oppfattet riktig. Forskeren må tydeliggjøre sine fortolkninger for å vise sitt grunnlag som gjenspeiles i konklusjonene som er dannet igjennom dataanalysen (Thagaard, 2013, s. 205). I følge Kvale & Brinkmann er validering bygget inn i selve forskningsprosessen, ergo at det foretas kontinuerlige kontroller (2015, s. 279). Det har jevnlig vært kontrollert om jeg besvarer min problemstilling under analysing og valg av teoretiske perspektiver. Det er en redegjørelse for min forforståelse om temaet i studien i dette metodekapittelet for å belyse mine tanker og forståelse som jeg hadde på forhånd.

Kvalitative metode gir ikke generaliseringsgrunnlag for å fastslå at det man finner er riktig på samme måte som i kvantitativ forskning. Utvalget er ofte for lite i kvalitative metoder, samtidig som det er vanskelig å finne informanter som representerer nasjonalt eller globalt.

Overførbarhet kan betegnes som en rekontekstualisering i følge Thagaard dersom den teoretiske forståelsen i prosjektet kan bygges videre i andre sammenhenger. Det er av den grunn viktig at tolkningen beskrives detaljert slik at tolkningen som benyttes kan bli utprøvd og videreutviklet i andre undersøkelser (2013, s. 211). Gobo (2007) hevder i følge Thagaard (2013, s. 210) at gjenkjennelse fra personer som har erfart de samme fenomenene som undersøkes kan avgjøre om det er overførbart eller ikke. Formålet i mitt prosjekt var å få informantens opplevelse av å vokse opp med vold i nære relasjoner og hvordan dette har påvirket deres liv, ikke at studiene skulle være representativ på nasjonalt og globalt nivå. Mitt mål er at informantene mine skal gjenkjenne det jeg har analysert og tolket. Samtidig at studiet kan bidra til at andre som møter barn og unge kan få et innblikk i hva som kan være viktig å være klar over. Videre at studien kan åpne opp en mulighet for videre forskning.

4.4 Forskningsetiske avveininger

Alle forsknings,- og studentprosjekter som innebærer håndtering av personopplysninger er lovfestet som meldeplikt til Norsk senter for forskningsdata (NSD) (se vedlegg 1) for å sikre at studier er gjennomført etisk og lovlig (Norsk senter for forskningsdata [NSD], 2018). Som tidligere nevnt ble mitt prosjekt sendt for godkjenning før gjennomførelsen. Etske avveielser preger hele vårt prosjekt, fra starten til den endelige rapporten (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 97). Thagaard understreker at all vitenskapelig virksomhet forplikter at forskeren avholde etiske prinsipper både internt i forskningsmiljø og i relasjoner med omgivelsene (2013, s. 24). En intervjuundersøkelse er i følge Kvale & Brinkmann også en moralsk undersøkelse som knytter refleksjoner både til midler og målene i intervjuundersøkelsen (2015, s. 95). Informert samtykke, fortrolighet, konsekvenser av deltakelse og forskerens rolle er fire usikkerhetsområder som kan brukes som en ramme i utarbeidelsen av etisk protokoll i kvalitative undersøkelser som påminnelser på hva man skal være bevisst over (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 110). For øvrig poengterer Kvale & Brinkmann at forsker ikke skal løse disse usikkerhetsområdene, men jobbe ut i fra viktigheten om å være åpen ovenfor dilemmaer, ambivalenser og konflikter som med sikkerhet oppstår i en forskningsprosess (2015, s. 102). Som følge av at kvalitative studier involverer at forsker og deltaker møtes medbringer det også en norm og verdi utvikling som skapes i kunnskapen som utveksles. Det vil i den hensikt være nødvendig at forskeren ser de spesielle etiske utfordringene som medføres (Malterud, 2013, s. 201). En utdypelse av mine etiske refleksjoner vil videre bli beskrevet.

4.4.1 Informert samtykke

Informert samtykke betyr at forskningsdeltakerne skal informeres om formål og design i undersøkelsen, sammen med risikoer og fordeler ved deltakelse i forskningsprosjektet (Kvale & Brinkmann, 2015, 104). Det skal tydelig eksplisitt formidles at samtykke er frivillig, noe som innebærer at det ikke skal forekomme noe press og at deltakerne alltid har rett til å avbryte sin deltakelse uten å oppgi grunn (Thagaard, 2013, s. 26). Det er ikke mulig på forhånd å forutsi hvordan analyseprosessen av dataen vil foregå, og det betyr at deltakerne ikke får et helhetsbilde av hva de samtykker til (Thagaard, 2013, s. 27). Jeg informerte informantene på forhånd om hvordan datamaterialet ville behandles etter intervjuene. De ble informert om at ingen andre enn meg ville høre lydopptakene eller lese transkriberingen, samtidig som jeg opplyste om at det ville bli brukt direkte sitater i oppgaven for å understreke tydelig informantenes synspunkter og erfaringer. Alle deltakerne mine ga samtykke til deltakelse, hvor ingen avbrutte deltakelse underveis i prosessen.

4.4.2 Konfidensialitet

Konfidensialitet innebærer at all informasjon som kommer fram i forbindelse med prosjektet skal behandles konfidensielt, forhindre at informasjonen som blir brukt og formidlet ikke kan skade deltakerne, dette utgjør et grunnprinsipp for etisk forsvarlig forskningspraksis (Thagaard, 2013, s. 28). Anonymisering er nødvendig i bruk av datamaterialet i oppgaven, dette gjelder også under transkriberingen slik at man sikrer seg at ingen personopplysninger blir tilgjengelig (Thagaard, 2013, s. 28). Deltakerne forteller om livshendelser som inkludere tredjepersoner i sine erfaringer, det ble derfor nødvendig å alltid bruke begreper som mor, far, søster, bror, nabo osv. noen av informantene nevnte aldri noen navn, men der navn ble sagt ble de omgjort til mor, far for eksempel i transkriberingen. Jeg har også endret på stedsnavn under transkriberingen for å styrke anonymiseringen, av den grunn at jeg anser at stedsnavn ikke har noen betydning for meningen i fortellingene. Det er spesielt viktig at jeg er fokusert på anonymisering på de områder som ikke påvirkes av meningen, av den grunn at jeg har benyttet snøballmetoden i anskaffelse av deltakere til prosjektet, derfor ble stedsnavn også endret. Jeg har brukt fiktive navn på deltakerne i oppgave slik at det er lettere for lesere å følge sammenheng i historiene til intervjupersonene. Alle lydopptak ble slettet etter at de var overført til passord beskyttet datamaskin som kun jeg har tilgang til. Alle utskrifter av datamaterialet har blitt oppbevart innelåst. Slik informasjonsskrivet mitt presiserer vil alt av informasjon og opptak bli slettet ved prosjektslutt i mai 2018.

4.4.3 Konsekvenser ved deltakelse i forskningsprosjekter

Mitt prosjekt er særlig sensitiv og innebærer vonde erfaringer, i tillegg inkluderer disse opplevelsene også flere av deres familiemedlemmer. Jeg og deltakerne hadde før vi startet intervju en samtale om hvordan dette kjentes ut for informanten og det samme hadde vi etter intervjuene, en gjennomgang om hvordan dette opplevdes.

En av deltakerne var åpen om at hun hadde gruet seg på forhånd fordi hun synes det er vondt å pratet om opplevelsene sine, og at andre skal få vite om disse erfaringene. Vi pratet om det etter intervjuet og hun ga uttrykk for at det var litt skummelt å grave så mye i vonde sår men at hun stolte på at dette vil bli behandlet konfidensielt, samtidig som hun hadde på forhånd avtalt å være med en venninne etter intervjuet. En annen deltaker uttrykket etterpå at det opplevdes veldig godt, at det ble nesten som en liten terapi å få prate om det samtidig som det hadde dukket opp nye tanker og perspektiv i noen av erfaringene. Alle uttrykket verdien av å delta i dette prosjektet fordi alle har et genuint ønske om å hjelpe barn og unge til å få hjelp dersom et barn eller ungdom opplever vold i nære relasjoner. En av informantene formidlet at hun unnet ikke sin verste fiende å opplevdet det hun hadde vært igjennom, men at hun ikke kunne endre på det og ønsker dermed å bruke sine erfaringer med å hjelpe andre.

Jeg har kontinuerlig reflektert over min bruk av datamaterialet, hva som er deltakers utsagn og hva som er mine tolkninger. Dette for å unngå å skade eller krenke noen av deltakerne, og at det er få informanter i studien er noe som kan føre til at utsagnene kan være lettere gjenkjennbare for informantene. På grunn av tiden jeg hadde til rådighet var det ikke mulig å sende sitat sjekk til deltakerne før oppgaven ble ferdigstilt, men de er informert om at det er lov å trekke seg når som helst fra prosjekt dersom de skulle angret seg. Ettersom det å være deltaker i prosjektet er frivillig og at et av utvalgskriteriene var at de hadde det bra nå kan det tenkes at det har minimalisert skadevirkningen i sine utleveringer av erfaringer og tanker.

4.4.4 Forskerens rolle

Moderne vitenskapsteori hevder i følge Malterud (2013, s. 37) avviser at det finnes en nøytral forskere som ikke påvirker kunnskapsutviklingen. Hun argumenterer for at grunnen kommer av at det er forskerens ståsted, faglige interesser, motiv og egne erfaringer som blir avgjørende for hvilken problemstilling som velges. Medfølgende at perspektiv og metode vil bli bestemt ut i fra hva som er mest hensiktsmessig med tanke på hva som best mulig besvarer

spørsmålene som stilles og hvordan framstillingen av konklusjonen blir. Derfor handler det ikke om hvorvidt forskeren har innflytelse, men om hvordan forskeren påvirker (Malterud, 2013, s. 37). Det har derfor vært nødvendig med gjennomsiktighet i hele mitt prosjekt, som er utdypet her i metodekapittelet. Kvale & Brinkmann understreker også at forskerens rolle representerer personen, integritet som avgjørende for kvaliteten på den vitenskapelige kunnskap og de etiske beslutningen som tas i forskningen (2015, s. 108). Det jeg opplevde som den største utfordringen under gjennomførelsen av intervjuene var å finne den riktige balansen mellom å være empatisk og ikke vise for mye følelser for å ikke styre eller påvirke deltakerne i noen retninger ut i fra hvor jeg ble mest berørt. Dette tok jeg opp med deltakerne etterpå når vi snakket sammen, om hvordan dette dilemma opplevdes for meg. Informantene var innforstått med min rolle som intervjuer, og at jeg av den grunn ikke kunne vise for mye personlige følelser under intervjuet. Min refleksjon over forskerrollen min blir synlig under min gjennomsiktighet, med åpenheten jeg har hatt med informantene mine. Spørsmålene var åpne slik at informantene ikke skulle oppleve seg presset til hva de måtte fortelle, ergo at det som ble formidlet så langt det lot seg gjøre ble styrt av det informantene ønsket å formidle.

5.0 Analyse

Problemstillingen min tar sikte på hvordan unge voksne som har opplevd vold i nære relasjoner i sin barndom klarer seg bra den dag i dag, og hvilke faktorer som kan ha vært avgjørende for deres nåværende liv. I denne delen vil jeg presentere de viktigste funnene som belyser denne problemstilling. Det vil benyttes flere sitater fra intervjuene for å la deltakernes perspektiver og forståelse komme tydelig fram. Funnene vil bli knyttet opp med teori, litteratur og tidligere forskning.

I min analyseprosess kom jeg fram til fire faktorer som utpekte seg som spesielt viktige: ”flink pike”, signifikant andre, hemmeligheten og fristedet. Disse begrepene er datastyrt og omgjort til mine kategorier som ble de største funnene for faktorer som kan ha vært avgjørende for deres liv. Jeg hadde på forhånd ingen tanker om hvilke temaer og kategorier som ville belyse problemstillingen min, og utformingen har dermed blitt til underveis i analyseprosessen. Min tanke på forhånd var at det ville være mye mer konkrete handlinger som informantene hadde gjort like etter en voldshendelse som hadde vært betydningsfullt. Jeg vil også ta for meg vendepunktet som deltakerne opplevde som en stor påvirkning på

deres liv, samt deres nåværende liv . Jeg vil først starte med en presentasjon av informantene slik at det er lettere for leseren å følge deres historie og erfaringer.

5.1 Presentasjon av informantene

Tina er en voksen kvinne, den yngste i søskenflokket sin. Hun opplevde fysisk og psykisk vold av sin far og beskriver tydelig hvordan den latente volden preget hennes barndom. Til tross for vold var hun farens favoritt, hun var en ”flink pike” i idrett og på skolen. Hun har opplevd flere dårlige parforhold og kunne gjenkjenne flere av egenskapene i sine tidligere forhold sammenlignet med hjemmet sitt. Det har vært en lang prosess å komme seg ut av, men fikk sitt største vendepunkt når hun bestemte seg for å bryte kontakten med sine foreldre som hun ikke prater med i dag. Hun er i full jobb og har barn.

Kari er en voksen kvinne som er eldst i sin søskenflokk. Hun opplevde grov fysisk og psykisk vold av sin mor. Hun beskriver sin oppvekst som veldig turbulent og usikker, hvor hun ikke var trygg på noen voksne og redd for kvinner. Hun var under hele oppvekst redd for at noen skulle oppdage volden i frykt for at flere skulle tenke at hun fikk som fortjent fordi hun var et ”slem” barn. Hun vokste opp i et strengt religiøst hjem hvor familien tilbrakte mye tid i religiøse sammenhenger. Kari er en skoleflink jente som mestret og trivdes på skolen. Hun forteller at hun har slitt med mye angst. Vendepunktet hennes var når hun flyttet hjemmefra til en annen by for å studere, der hun møtte en studentpsykolog som fulgte henne i fem år. Hun har litt kontakt med foreldrene i dag, men synes det er tryggest dersom mannen er tilstede. Hun er gift og har flere barn og er fortiden ikke i jobb grunnet barselpermisjon.

Oda er en voksen kvinne som er eldst i sin søskenflokk. Både hun og søsknene erfarte fysisk og psykisk vold av far. I barndommen var det alltid streben om å være god nok, uten at det var klare kriterier for hva som var godt nok for faren. Hun beskriver også hvordan flere familiemedlemmer så voldsepisoder hvor ingen grep inn å gjorde noe. Oda var veldig skole flink og hadde masse venner å leke med. Som ung voksen var hun ”ute å kjørte” som hun selv sier og var på vei til å havne i ”feil spor” før hun traff mannen som hun i dag er gift med. Det ble hennes store vendepunkt. Hun har gått i både gruppeterapi, til psykolog og rask psykisk helsehjelp som hun har en positiv opplevelse av. Det er ingen kontakt med foreldrene i dag, etter flere forsøk på å bli forstått og sett i voksen alder. Hun er gift, har flere barn og fast jobb.

Lise er ung voksen som også er eldst i sin søskenflokk. Hun ble utsatt for vitne til vold mellom mor og bror. I tillegg var det mye mobbing og vold mellom hun og bror. Hun beskriver barndommen som oftest en grei barndom, men flere episoder som ikke var bra, hvor det var mye bråk og raseri. Det var mye som skjedde som var uforståelig for henne, og det er ikke før i voksen alder at hun har innsett alt hun har vært igjennom. Hun var aktiv innenfor fritidsaktiviteter og tilbrakte mye av tiden sin hos besteforeldrene. Vendepunktet ble når hun flyttet ut og begynte å studere. Hun har kontakt med sin mor og stefar men ikke sin bror på nåværende tidspunkt. Hun er ikke i forhold, har ingen barn, studerer og jobber ved siden av studiene sine.

5.2 "Flink pike"

"Flink pike" var et gjennomgående tema i mitt datamaterialet. Alle informantene brukte begreper som kan gå under en felles betegnelse som "flink pike". Flere av informantene benyttet dette uttrykke selv, noe som utgjorde samlebetegnelsen og tittelen på kategorien. Datamaterialet viser at "flink pike" var fremtredende ved ulike situasjoner. Den største gjennomgående sammenhengen av uttrykket kan ses ut i fra skolesammenheng. Det vises også at informantene var "flink pike" i deres hjemmesituasjoner, gjennom hvordan de leste stemningen i huset og dermed regulerte sin adferd deretter. For øvrig kommer også "flink pike" fram i deres personlige egenskaper, der pliktoppfyllende var en gjennomgående personlige beskrivelse informantene hadde om seg selv. Når det er sagt går også disse delene inn i hverandre og gjør det vanskelig å adskille. Det å være pliktoppfyllende vises både på skolen og i hjemmet. Det vil derfor ikke alltid være tydelige skiller i framstillingen om "flink pike" i de ulike situasjonen i dette analyse avsnittet.

Alle informantene har utdanning eller på nåværende tidspunkt studerer på universitetsnivå innen studier som omhandler barn og unge. En kan anta at dette er et resultat av at informantene har vært "flinke piker", som har mestret skolen i høy grad.

Det er viktig å påpeke, slik som Dahly (2017) skriver at "flink pike" syndrom er verken en diagnose eller et faglig begrep. Å være en "flink pike" forbindes som regel med å strebe etter å være perfektjonist, god nok, gjøre mest mulig, vansker med å si nei og sette grenser, ergo det er ofte forbundet med negative karakter om streben etter noe *uoppnåelig* perfekt på alle områder. Når det vises til uttrykket "flink pike" i denne studien, vil jeg understreke at min

tolkning av uttrykket innebærer at informantene streber etter en mestringsfølelse på ulike områder, som ville gjøre hverdagen deres enklere, en måte å bli sett på, som også kan ses som en overlevelsesstrategi. Uttrykket ”flink pike” trenger derfor ikke å være entydig negativt som gjerne de fleste forbinder uttrykket med. Jeg vil videre belyse hvordan det å være en ”flink pike” kan ha vært en avgjørende faktor for informantenes videre liv som har opplevd vold. Jeg vil si at det har både sine fordeler og bakdeler ved å være en ”flink pike”. Lise skildrer hvor viktig det var å være pliktoppfølgende:

”Jeg husker en av de siste dagene i 10ene klasse, då kom jeg syklene på skolen og grein og sa jeg vil ikke komme på skolen i dag. Men jeg dro på skolen for å si det”.

Lise uttrykker at skolen for henne var mest i forbindelse med å være pliktoppfyllende, som ble hennes uttrykk på å være ”flink pike” som alltid gjorde slik det var forventet av henne. Lise forteller også at moren hennes har i voksen alder sagt at hun ser at Lise var moden for sin alder og *aldri* fikk være ungdom helt siden hun var overmoden for alderen sin. Hennes pliktoppfyllelse kan ses ut i fra begrepet parentifisering som betegner barn som inngår i en omsorgsrolle med sine omsorgsgivere (Kvelling, 2016, s. 94). Lise følte mye ansvar ovenfor sin bror, og likeså for sin mor når raseri utbruddene kom. Hun sier at hun fortsatt kjenner på at hun skulle ønske at hun kunne gjort noe mer for broren som liten, men at hun ikke hadde kunnskapen nok og at hun selv var et barn. En beskyttelse kan tenkes å være at hun gjennom å være pliktoppfyllende førte til mestring både på skolen og hjemme, som kan muligens ha styrket hennes selvbilde.

Oda beskriver sin barndom:

Oda: ”Mye sånn streben etter å være god nok. At det var det det handlet om mye.

Intervjuer: ”Hvem følte du som på en måte la kriteriene på at du skulle være god nok? Var det noen du følte som presset deg?”.

Oda: ”Ja, det var faren min”.

Intervjuer: ”Han presset deg sånn du alltid skulle bli bedre følte du?”

Oda: ”Ja på en måte som ikke ble sakt. Jeg visste aldri hva som var godt nok, fordi det ble ikke uttalt”.

Eivor Mæland (2016) skriver i artikkelen ”Slutte å bruk begrepet flink pike!” hvor hun intervjuer professor ved senter for tverrfaglig kjønnsforskning Harriet Bjerrum Nielsen. Der uttrykkes det at vi må slutte å bruke begrepet ”flink pike” av den grunn at vi ikke kan si med sikkerhet at jenter mestrer skolen fordi de er perfektjonister. Videre poengterer hun at begrepet uttrykker et sykdomsbilde som ikke bidrar til å øke selvtilliten til jenter. Men hva med de jentene som allerede lider av dårlig selvbilde som et resultat av at de hele tiden får høre fra sin trygge base at de er udugelig og så stygg at de ikke bør vises i offentligheten? Flere av informantene i denne studien kunne fortelle at slike kommentarer hørte de ofte hjemme fra sine omsorgspersoner. WHO (2002) hevder i følge Thoresen & Hjemdal (2014, s. 42) at psykologisk vold er når foreldrene formidler til barn at hen er verdiløs, mangelfull, uelsket, eller kun verdiløs i den grad behovene til andre oppfylles. Kari sier:

”Hvis hun ((mor)) var i dårlig humør så ble det fort slag, at hun slo meg og sa veldig mye stygt. Ehh (pause) og hvis jeg ga beskjed om at jeg var hjemme så sa hun men det er det ingen som bryr seg om, jeg fikk hele tiden bekreftelse i løpet av dagen at jeg ikke betydde noe for noen”.

Å strebe etter å være perfektjonist og ”flink pike” kan en se på ut i fra Oda sitt utsagn ovenfor om å strebe etter å være god nok var en måte for å kunne bli sett og få bekreftelse på. Det kan også være en måte å få anerkjennelse hos sine omsorgspersoner som muligens vil bidra til å øke selvbilde. Oda uttrykker det som kan forstås som verdifullt med å strebe etter å være ”flink pike” i noe for å sikre seg bekreftelse eller et område å ikke bli straffet på:

”Det å ha noe som du visste du var god på, bare for å være det, for å bevise det på en måte var viktig, for då kunne du slappe av der i hvert fall”.

Alle mennesker trenger å bli sett og få bekreftelse, og enda mer de som får høre nedverdiggende kommentar nesten daglig hjemme. Oda forteller videre i sin beskrivelse av barndom:

”Det som var bra, var å gjøre det godt på skolen, da fikk jeg faktisk skryt på ekte. Som og ble formidla utad jeg var enormt god på det”.

Utsagnet illustrer hvor viktig det ble for Oda å være flink på skolen, fordi det var på den måten hun endelig kunne få bekreftelse og anerkjennelse. Kari uttrykker også hvordan hun allerede som barn var klar over at det å være god på skolen ville være hennes billett ut for å få et bedre liv. Dersom hun mestret skolen ville det gi henne mulighet til å studere som også innebar å kunne flytte hjemmefra. Hun sier:

”Men skolen var allikevel noe jeg følte jeg mestret, tilbakemeldingen. Det kunne stå på papirene bra jobba, du skriver bra, du leser bra. Det tok jeg sånn til meg. Jeg klarte faktisk å ta det til meg. Så skolen har jeg følt kanskje vært for meg redningen, det har vært billetten min ut, en dag skal jeg reise fra alt, jeg skal studere og jeg skal bli noe”.

Ut i fra Kari sitt utsagn kan det tenkes at det var betydningsfullt å være ”flink pike” på skolen, for da kunne hun få en redning for sin framtid, noe hun trolig var bevisst i ung alder. Det er ut i fra deres utsagn ikke nødvendig å anta at ”flink pike” bare trenger å innebære negative konsekvenser som svekker psykisk helse som muligens er det typiske folk forbinder betegnelsen ”flink pike” med. Skolen kan oppfylle bekreftelse og anerkjennelses som man ikke oppnår nok av hjemme, som er et menneskelig behov.

Datamaterialet viser også til at det å være ”flink pike” kommer fram i hjemmesituasjoner. Flere av informantene formidlet at de leste stemningen i huset og signaler som ble sendt ut av familiemedlemmene og deretter regulerte de sin atferd ut i fra signalene som informantene tolket. På en side kan vi se at dette ble en viktig faktor for overlevelsesstrategier. Gjennom å prøve å alltid ligge et hakk foran mulige utfall som av den grunn kunne forhindre en voldshendelse. Motsatt kan dette gi store konsekvenser for hjernens utvikling, når man *alltid* er på vakt. Torsteinson (2010, s. 65) skriver at småbarn som lever under kronisk stress kan være forbundet med varige endringer i HPA-aksen, hjernes struktur og neurotransmittersystemer. Det har i forbindelse med omsorgssvikt skapt et fokus rundt ubalansen som formes i neurotransmittersystemer som består av blant annet dopamin, serotonin og noradrenalin. Disse systemene regulerer stress som vil få betydning for barnets nevrobiologiske regulering i senere samspill med andre mennesker (Hart, 2011, s. 170-171). Dette er en del av HPA-aksen, som påvirkes under stressende situasjoner. Hart understreker at HPA-aksen aktiveres mest i situasjoner der det er vanskelig å finne mestringsstrategier (2011,

s. 175). Informantenes mestringsstrategier kunne derav muligens gå ut på å lese situasjonen hjemme, og dermed regulere atferd til å være en ”flink pike” som enten eksplisitt eller implisitt ble presisert av voldsutøver. Det kan tenkes at det førte til at HPA-aksen ikke like ofte ble aktivert. Dette kan en anta var mestringsstrategien som lå til grunn for adferdsreguleringen. Kari forteller hvordan hun kunne lese av stemningen i huset:

”Det kunne være alt i fra måten hun ((mor)) åpna skapdøren på og lukket de, eller måten hun snakket til lillebroren min på, eller måten hun gikk på. Jeg ble veldig sensitiv for sånne små ting som ingen hadde tenkt over, eller som var i mine sko hvert fall, og stemmeleie og alt”.

Videre fortalte Kari hvordan hun kunne forutse dagen ut i fra signalene hun oppfattet i huset. Av den grunn visste hun hvordan det best mulig lønnet seg å oppføre seg resten av dagen for å prøve å forhindre vold. Kari sette ord på hennes regulering av atferden:

”Men enten så var hun ((mor)) ok i humøret eller så var hun ((mor)) fortsatt veldig sint. Da var det om å gjøre å være mest usynlig, å bare gjøre det man skal å komme seg ut av huset i den tiden jeg gikk på skolen og før jeg begynte på skolen, gikk jeg ikke i barnehagen, så då handlet det bare om å ikke vise seg, bare spise når man fikk beskjed om det og holde seg unna resten av dagene”.

Killèn belyser at barn med overdreven tilpasningsstrategi viser ofte ferdigheter og atferd som er over deres egentlige funksjonsnivå, ut over det som kan forventes i deres aldersgruppe og utrustning (2016, s. 148-149). Noe vi kan tenke oss at Kari viser gjennom sin oppvekst. Angst og aggresjon kan også være overveldende for barn som er utsatt for omsorgssvikt. Angsten kan handle om å ikke bli tatt vare på, og kan oppleves i både konkrete overgrepssituasjoner og for situasjoner som kan forekomme. Dette kan vises gjennom uro, engstelse, fobier, konsentrasjonsproblemer, søvnforstyrrelser, dårlig selvtillit og ”være på vakt” holdning opplyser Killèn (2016, s. 155). Kari forteller at hun lenge har hatt angst, noe som kan tenkes å ha en sammenheng med det å ha en ”være på vakt” holdning og ved hennes erfaringer med voldshendelser. Det kan tenkes at dette har påvirket hennes selvbilde negativt. Det kommer også fram hos Tina hvor viktig det var å være en ”flink pike” hjemme, som medbragte å være mest mulig glad og smilende fordi andre følelser ikke var akseptert. Tina uttrykker:

”I vår familie var det litt sånn jeg tror vi jenter var veldig flinke til å tilpasse oss, nesten litt for flinke (pause) så når vi var nede på sirkelen ((COS sirkelen)) veldig lei oss så jeg at (pause) ble aldri tatt i mot, så vi gikk helt opp igjen og ble veldig glade for da visste vi at vi fikk oppmerksomhet liksom, så lenge vi smilte og var glade så var alt fint”.

Killèn bekrefter dette i sin beskrivelse av at barn som driver med overdreven tilpasning forsøker å tildekke både for seg selv og andre hvor dårlig de har det (2016, s. 148). Barn observerer voksnes holdning og humør og forsøker dermed å oppføre seg slik at de unngår å utløse skremmende reaksjoner hos voksne da de har lært at voksne kan være uforutsigbare. En god situasjon kan skifte i løpet av et lite sekund som kan resultere i vold, truende bemerkninger og derfor prøver de å behage foreldre mest mulig slik at dette skal unngås (Killèn, 2016, s. 148). For øvrig kan vi se ut i fra et unngående tilknytningsmønster at barn tilpasser seg foreldre som ikke er tilgjengelig når barnet er urolig, stresset, lei seg eller redd og av den grunn nedtoner sine uttrykk for tilknytningsbehov. Selv om det nødvendige egentlig er behov for nærhet og aksept (Torsteinson, 2011, s. 69). Dette er noe vi kan gjenkjenne i Tina sitt sitat ovenfor. Videre kan vi se dette ut i fra sammenhengen mellom angsten og utryggheten som barn opplever når foreldrene er voldelige. Barna blir naturlig nok engstelige og redde for det som kan skje og derfor i størst mulig grad forsøker barn å skape en trygghet og uforutsigbarhet for seg selv, søsken eller foreldrene (Blindheim, 2010, s. 80). Dette er også veldig gjenkjennbart i Tina sitt uttrykk om hvordan hun og søsknene tilpasset seg for å skape en kontroll og forutsigbarhet.

På en annen side forteller Tina også om hvor vanskelig det var å forholde seg til disse signalene eller ambivalente situasjonene som hun sier. Det var ikke alltid like lett å vite hva som var ”reglene”, fordi noen dager var noe akseptert, mens neste dag kunne det ikke være akseptert. Hun beskriver at det var vanskelig å forholde seg til og at hun ble veldig skremt når noe plutselig skjedde som hun ikke hadde klart å forutse. Følelsen av redsel og å være skremt sitter dypest igjen sier hun. Det var også en stor flauhetsfølelse dagen etter en voldshendelse, å komme ned på kjøkkenet igjen dagen etter, noe hun opplevde som skamfullt. Lise forteller også det samme om hvordan hun leste signaler. Hun beskriver at hun kunne sitte i trappen for å lytte til hvordan stemningen var i huset, slik at hun dermed kunne regulere seg ut i fra stemningen. Dette kan antydes som ikke særlig trygg tilknytningsskapende. Å ha en trygg

tilknytning innebærer at barnet bruker sin trygge base for å søke etter trøst og beskyttelse etter Bowlby og Ainsworth sine tolkninger av tilknytning (Torsteinson, 2010, s. 67). I stedet for å bli trøstet og få anerkjent sine følelser, regulerte både Tina og Lise sine følelser ut i fra hvordan de ville bli tatt i mot av sine foreldre. De hadde lært av sine tidligere erfaringer at det ble ingen positiv oppmerksomhet eller bekreftelse om de viset tristhet eller sinne. Likefult hadde Tina erfart at det var like viktig å være smilende og glad ovenfor andre voksne. Hun forteller at det derfor kunne være så vanskelig for andre å oppdage hva som skjedde hjemme fordi hun alltid var snill, smilende og lydig. Det samme bekrefter Oda når jeg stille spørsmål om det var noen som visste noe om hennes hjemme situasjon. Hun uttrykker:

”Det kan godt være jeg prøvde på et eller annet vis, men jeg var så opptatt av å være flink pike. Å jeg tror det er sikkert mange i skolen som er det som burde hatt hjelp. For man ser jo ingen tegn, det er det som gjør det så vanskelig. For jeg tror ikke det var noen tegn. Jeg var den flinkeste i alt de første årene på skolen”.

Å være dyktig på skolen var en måte Oda sikret seg bekreftelse av lærer, medelever og ikke minst hjemme fordi det var det eneste som eksplisitt hadde blitt uttrykket hjemme som var viktig, ergo å være god på skolen ville bidra til bekreftelse. Samtidig understreker dette hvor vanskelig det kan være for lærere å oppdage ”flinke piker” sin vanskelige hjemmesituasjon.

Som nevnt tidligere uttrykket også flere av informantene hvor selvstendige de var. De var selvstendig med å gjøre lekser på rommet uten hjelp. Det var også selvstendig leking, som innebar at foreldrene ikke tok særlig del i lek. Lise forteller at hun alltid har vært flink til å finne på ting og leke alene. Det kan synes som om dette var en strategi hun brukte for å ikke havne i uenigheter og slåsskamper med broren sin, slik at han fikk spille spillet sitt i fred. Om han ble forstyrret eller avbrutt kunne dette få store konsekvenser for familien.

Når det ble utøvd vold hjemme hos Oda endte det som regel med at hun ble sendt på rommet sitt og måtte være der inne til neste dag, uansett tidspunkt. Hun skildrer hvordan hun brukte tiden sin på rommet alene etter voldshendelser:

”Ehh..etter en stund ((sovnet)). For jeg (pause) det gjorde jeg ja. Jeg har endt opp med å dagdrømme mye, som en slags virkelighets flukt tror jeg. Så jeg hadde min egen

lek oppi hodet i senga. Ååå herremin, jeg prøvde å lage dyna om til kjole. Så lå jeg i et sånn innhukk på en måte, senga var inni et hull. Så pleide jeg å legge kjolen rundt meg, akkurat som en ball kjole og så var jeg i en annen verden. Så pleide jeg å ta føttene opp i taket og late som jeg hadde høye hæler og bare var en helt annen plass. Så heldigvis var jeg god på å leke. For det var jo det jeg ende opp med å gjøre”.

I dette utsagnet til Oda kan det tenkes at dette er flere faktorer som gjorde at det ble lettere for henne å takle det som skjedde. Hun visste at det ikke var noen mulighet for å bevege seg ut av rommet etter hun hadde blitt kastet inn der, det var ingen trøst, forklaring eller forståelse å hente hos hverken far som utøvde vold eller mor som stod å så på. Dermed gikk hun inn i rolle og lekte at det som hadde skjedd ikke var med henne. Hun dagdrømte seg vekk fra situasjonen, noe hun forteller at hun fortsatt gjør mye. Det kan synes som om hun forestilte seg selv som en annen jente i flott kjole og høye hæler, som muligens har vært et uttrykk for at hun ville bli sett. Samtidig som det å rømme fra virkeligheten kan tenkes å være en overlevelsesstrategi for å ikke ta inn over seg voldshendelsen. For å sikre meg om jeg oppfattet det hun sier riktig, spør jeg Oda oppfølgings spørsmål om hun tror selv hun gikk inn i en rolle for å prøve å være en annen person. Oda svarer:

”Ja det var det jeg gjorde. Det var jo ikke meg, jeg var et eller annet. Det var nok derfor meg og bestevenninna mi som jeg traff når jeg flyttet som gjorde at vi klikket så godt. Vi lekte begge to, og vi lekte jo helt til vi var 14 år, rollelek...Å jeg tror det har hjulpet enormt faktisk. Det hjalp når jeg var hjemme alene. Det har jo en sammenheng. Enormt kult egentlig. Å det å dagdrømme er sånn jeg kan gjøre enda, for å puste ut på en måte, om jeg ikke for sove så drømmer jeg meg vekk”.

Å drømme seg inn i en annen verden kan man si er en flykt fra virkeligheten. Dette kan vi si understrekes av Killèn som sier at overlevelsesstrategier som tidligere nevnt er måter barnet finner til å mestre en situasjon (Killèn, 2016, s. 147). Oda sine dagdrømmer var hennes måte å mestre det som hadde skjedd, og for å roe seg ned og søke trøst før hun klarte å sove. Samlet kan vi se at alle informantene i min oppgave går under kategorien den overdrevent veltilpassede, som er den ene kategorien Kempe (1976) i følge Killèn (2016, s. 147) benytter etter å gjennomført en undersøkelse av barn på Denver universitetssykehuset. Den andre

kategorien er den utagerende som ikke var veldig fremtreden hos informantene mine, ettersom de var opptatt av å tilpasse seg enhver situasjon for å unngå voldshandlinger.

Ved å henvise til de eksemplene som er representert i dette avsnittet kan en anta at det å være ”flinke pike” kan ha vært en avgjørende faktor for deres nåværende liv. I forbindelse med skole sammenheng kan det tenkes at deres styrke ved å tilpasse seg skolen og være pliktoppfølgende kan ha medført at de dermed mestret skolen. Som videre førte til at dette ga de muligheten til å studere, som kan være det som resulterte til at de alle hadde en jobb. I tillegg kan det tenkes at det å være flink på skolen, som trolig førte til å være student også en annen tenkelig viktig faktor slik Kari forteller. Nemlig muligheten til å flytte hjemme fra som hun beskriver var nødvendig for å få et vendepunkt som gjorde hennes livssituasjon bedre. Videre kan faktoren med å bli student være en avgjørende faktor gjennom Kari sin historie av at der var på den måten fikk hun kjennskap til studentpsykologtilbudet. Det kan tenkes at igjennom psykologen fikk hun erfare begrepet ”opplevelse av sammenheng” etter Antonovsky som jeg omtalte dypere i teoretiske perspektiver avsnittet (Hertz, 2011, s. 75). Ved å være ”flink pike” i hjemmesituasjoner kan det tydes på at dette har forhindre noen voldsepisoder gjennom deres adferdsregulering. Det kan tenkes at dette har forhindre HPA-aksen i å aktiveres så mye at det har gitt varige skader for informantene. Gjennom de ulike mestringsstrategier slik som når Oda beskriver at hun dagdrømmer mye når hun søker trøst og forståelse. Dette kan tenkes å ha en avgjørende betydning for hvorfor de klarer seg bra i dag.

5.3 Signifikante andre

Signifikante andre er en person som gjennom barnets øye er spesielt viktig som barnet speiler sine forventinger og reaksjoner i (Askland & Sataøen, 2011, s. 120). Alle informantene i studien kunne vise til en eller flere personer som var spesielt betydningsfull gjennom deres oppvekst. Det var variasjoner i hvem den signifikante andre var, og hvor ofte informanten fikk mulighet til å tilbringe tid sammen med denne personen. Det var også variasjon i hva de uttrykket som utgjorde at den signifikante andre var viktig, men felles for alle var at de følte seg sett og trygg. Killèn (2016, s. 146) henviser til Lynch & Roberts (1982) om at det har blitt bevist et felles trekk for resiliens hos barn, nemlig at de har en tilknytning utenfor familien. Det samme uttrykker Borge når hun hevder at resiliens er skapt i samspillet mellom barnet og miljøet (2008, s. 148). Dette understreker verdien av å benytte seg av barnets miljø, slekt, bekjente. Ikke minst viktigheten med profesjonelle voksne som møter barnet er utrolig

betydningsfullt, og disse kan bli en signifikant andre for barnet, for eksempel lærere, pedagoger og andre ansatte i skole/ barnehage. Når barn lever under omsorgssvikt innebærer det ofte mangel på bekreftelse, anerkjennelse og forutsigbarhet, og derfor kan andre mennesker utgjøre store forskjeller ved å tilføye dette til barnet. Jeg synes en god beskrivelse av en signifikant andre er å finne i forfatter Roald Dahl sin bok om ”Matilda”. Der skildres det hvordan læreren til Matilda på skolen er den som opptrer som en tillitsperson for henne, en som bekrefter og møter henne for den hun er, noe fosterforeldrene ikke mestret.

Alle mennesker er en del av et sosialt nettverk og mennesket er avhengige av andre gjennom livet. Barn har nettverk gjennom barnehage, skolen, nabolag, idrett og andre mennesker som påvirker barnet. Nettverket kan få en avgjørende betydning for hvordan barn opplever seg selv og den sosiale utviklingen (Kvello, 2016, s. 259). Sosialt nettverk betegnes i følge Kvello (2016, s. 84) som de menneskene vi regelmessig har kontakt med og som betyr noe for oss, både gjennom positiv og negativ samspill. Sosial støtte derimot beskriver kvaliteten på de sosiale nettverksrelasjonene. Sosial støtte kan inndeles i fem deler: emosjonell støtte som handler om å bli vist sympati og verdsettelse, informativ støtte som tilfører kunnskap, innsikt og ferdighet, instrumentell støtte er å kunne regne med praktisk hjelp ved behov, materiell støtte betyr å motta signaler om at det er en økonomisk trygghet, - og vurderingsstøtte hvor det mottas vurderinger av sin egen atferd og hjelp til å løse sine problemer (Kvello, 2016, s. 84). Nettverksfaktorer har uten tvil en påvirkning hevder Killèn (2016, s. 253). Videre vil jeg henvise til eksempler av signifikante andre som tilføyer en form for sosial støtte til informantene og kan anses som en beskyttelses faktor for deres liv.

Lise prater veldig varmt og mye om bestemor og bestefaren hennes som hun har satt spesielt stor pris på igjennom oppveksten. De bodde ikke langt unna henne, og veldig nærme skolen slik at hun ofte tilbrakte det store friminuttet hjemme hos de. Hun beskriver de gode brødiskivene med kjøttkaker på, som hun husker ekstra godt. Hun skildrer også at de gjorde masse aktiviteter sammen, og hvordan hun lærte mye forskjellig av besteforeldrene. Hun beskriver tydelig den informative støtten hun fikk av bestefaren og den emosjonelle støtten hun fikk av besteforeldrene. Lise sier:

”Med bestemor og bestefar så var jeg alltid bare deres barnebarn som var på besøk og hadde det kjekt. Vi så på tv, vi kunne sitt (pause) når jeg var enda mindre kunne vi

sitte rundt fordi bestefar lærte meg og tegne båter. Når bestefar var ute å fisket så fikk vi være med...man trenger ikke nødvendigvis å få oppmerksomhet der. Fordi å være der var nok oppmerksomhet i seg selv”.

Lise sin beskrivelse bekrefter den tryggheten hun opplevde av å være sammen med besteforeldrene. Der fikk hun være seg selv og bare ha det gøy. Det som også gjør det spesielt å være der er at de leker sammen og hun blir utviklet i samspill med andre. Tidligere skildret hun hvor flink hun var til å være alene og lekte mest med selv hjemme. Raundalen og Schultz (2006, s. 62) beskriver små barn som forskere. Ut i fra det Lise forteller, synes det som om hun søker forskning i samspill med sine besteforeldre for å lære, bli sett og utvikle seg. Hun har fortsatt en nær relasjon med bestemoren sin som er en viktig person i hennes liv, mens bestefaren døde når hun var ungdom, noe som fortsatt oppleves som et stort savn.

Kari viser også til bestemoren som en betydningsfull person, og omtaler henne som nøkkelpersonen i hennes liv. Bestemoren bodde langt unna Kari som medførte at det var mest i ferier de tilbrakte tid sammen. Kari forteller også om det å bli sett, og gjøre ting sammen som noe av det hun husker spesielt godt med bestemoren. Kari sier det slik:

”Bestemor, hun bodde langt unna. Men jeg var der i ferier, og hun var og har alltid vært den nøkkelperson i livet mitt. Hun visste aldri noe om hvordan jeg hadde det, men hun så meg, brukte tid på meg hele dagene, jeg fulgte etter henne over alt...Vi gikk turer, lagte mat, sang og husker en siste gang, da hadde jeg kjørt ned da var jeg 18 - 19 år da tok jeg meg i å følge etter henne inn på do (små ler). Så da gikk jeg ut å satte meg i trappa å ventet utenfor, så ille og så bra var det, så mye betydde hun. Hun er dø nå, men ja. Det har liksom vært kvinnen i mitt liv”.

Ut i fra Kari sin beskrivelse av bestemoren kan det se ut som at bestemoren ga sosial støtte både emosjonelt, informativ, instrumentell, materiell og vurdering når hun var på besøk hos bestemoren. Når Kari forteller at bestemoren brukte tid på henne, så henne og antakeligvis de andre sosiale støttene kan vi anta at hun hadde en trygg tilknytning til bestemoren sin. Ettersom hun var så knyttet til henne og dermed søkte nærhet *hele* tiden, til og med på do i ungdomsalderen. Bestemoren gjorde det mulig for Kari å utforske verden, være nysgjerrig, få nærhet og beskyttelse, som Wennerberg hevder er tilknytningsmomenter man søker (2011, s.

15). Disse behovene var manglende hjemme hos sine foreldre, en kan tenkes at dette resulterte til at Kari tok til seg alt det positive hun fikk av sin bestemor. På en annen side kan det tenkes at Kari hadde så dårlige tilknytningserfaringer med sine omsorgspersoner at når hun ble sett ville hun ikke gi slipp fra det. Killèn skriver at omsorgssviktsituasjoner er karakterisert ved inadekvat behovsdekning og udekkede behov skaper avhengighetsproblemer (2016, s. 162). En antagelse kan være at Kari var så hengivende og avhengig til bestemoren grunnet hennes manglende behovsdekning hjemme.

Oda forteller også om sine besteforeldre opp igjennom oppveksten. Hun sier at hun hadde egentlig et godt forhold til bestemoren når hun vokste opp, noe hun ikke kan forstå i dag, av den grunn at hun i dag ser at hun var helt ”psyko” som er ordet hun selv bruker i beskrivelsen. Det handlet mest om at bestemoren likte henne, mer enn motsatt som forårsaket at bestemoren pratet mye med Oda noe som hun ikke gjorde til andre. Bestemoren hadde også et eget kallenavn på Oda som var kjærlig ment. Oda fortalte at bestemoren ikke støttet henne når hun havnet i vonde situasjoner. Det kan tenkes at dette førte til at Oda opplevde at voksne var uforutsigbare og ikke til å stole på. Om bestefaren hadde hun en annen opplevelse. Hun sier:

”Morfar han var helt fantastiske. Kjempe snille. Det som jeg likte aller best når jeg var på (pause) ååå nå begynner jeg nesten å grine. Når vi var på ferie om morgningene når klokka var 06.00, hvis jeg våknet da, av og til vekket morfar meg da. Så ble jeg med han ut å hente garnet ut på vannet og da var det helt stille. Bare meg og han som var der. Det var ikke så mange som visste om at jeg var med han ut der tror jeg, fordi jeg sa det ikke til så mange, for det var godt å bare være i fred”.

Jeg tolker Oda sitt utsagn som at opplevde det betydningsfullt å gjøre noe sammen med en voksen. En kvalitetstid som bare de to delte sammen, uten forstyrrelser og trusler fra andre, som trolig medførte at hun kunne slappe av og dermed ble det mulig for å bli sett. Det kan tenkes at hun fikk emosjonell støtte av å være verdifull som menneske når morfar vekket henne på morgningen og de to alene dro for å hente garn.

Alle informantene hadde søsken, men deres relasjon til søknene var varierende. Lise forteller at sin relasjon med broren er veldig varierende og er bygget opp etter hans premisser. I barndommen var det en del slåssing mellom de, både hjemme og på skolen, og det var hans

atferd som påvirket situasjonen i hjemmet forteller Lise. På nåværende tidspunkt har de ikke kontakt lengre, fordi Lise er streng med han og det er ikke noe han er mottakelig for sier hun.

En annen søsken relasjon kan en se ut i fra Kari sin beskrivelse av henne relasjon med broren. Kari sier at hun har kjent i sin oppvekst en misunnelse ovenfor broren, da han var moren sitt favoritt barn veldig tydelig sier Kari. I dag har de et relativt godt forhold sier hun, men det er en ”elefant i rommet” ettersom de har ulik tilknytning til sin mor og opplevelser fra barndommen forteller Kari. Motsatt kan vi se i Tina sin relasjon til søsknene. Hun uttaler at den ene søsteren hennes var hennes trygghet i hverdagen. Selv om de ikke snakket åpent om det som skjedde, så var det en følelse sier hun, av at de bare visste hvordan begge hadde det og forstod hverandre. Hun sier at i dag er det den personen i livet hun kan dele alt med, en person som tror på henne og forstår. Når relasjoner til sine familiemedlemmer ble diskutert, vekket dette tydelige emosjonelle følelser hos Tina, og hun synes det var vanskelig å prate om. Hun beskriver relasjonen til søsteren slik:

”Det var vel egentlig mest hun ene, eldste søsteren min. Tror jeg, hun som er eldst. Hun var, hun er nok den jeg husker som positiv. Nesten som vi visste at vi visste hva som egentlig hadde skjedd, så det var ganske sånn trygghet at hun vett hva som har foregått i huset og gjorde det når jeg var liten og. Så jeg tror kanskje hun var den”.

Ut i fra Tina sitt utsagn kan en se at det er trygghet for henne å ha søstrene sine som opplevde det samme av de samme foreldrene. Det skapte trolig en gjensidig forståelse av det som skjedde og dermed en gjensidig støtte. Søsken kan være en unik signifikant andre i form av støtte, troverdighet og felles opplevelse. Dette bekreftes ut i fra Werner (2000) sin studie på fattige barn og risiko. Han konkluderer med at resilient tilpasning til tross for å vokst opp under vanskelige familieforhold var engasjement i søskenrelasjonen den mest betydningsfulle beskyttelsesfaktoren, enten som giver eller mottaker, da omsorgsrollen ovenfor søsken bidrar til å skape en følelse av ansvar og modenhet (Werner, 2000, s. 124).

Oda har lignende opplevelser og forteller at hennes relasjon til søsknene som har vært turbulent, men hun legger til at alle har en god relasjon nå. Oda sier at hun og den ene søsteren snakket godt sammen når de var små, men ikke om de vonde tingene som skjedde. Det er en spesiell hendelse som hun husker ekstra godt, da begge to hadde hatt en vanskelig

dag hjemme. Tidligere hadde de sitt en kampanje på TV som handlet om at dersom det var barn som opplevde vold i hjemmet kunne de ringe et nummer. Oda forteller:

”Jeg husker at jeg og eldste lillesøster snakket mye med hverandre, men ikke så mye om hvordan vi hadde det. Men det var en gang vi gjorde det. Da tror jeg begge hadde hatt en vanskelig dag, også gikk vi ned, de var ikke hjemme. Så da skulle vi ringe til Trond Viggo, for barneombudet får å fortelle om hvordan vi hadde det”.

Oda sitt utsagn viser hvordan kampanjen åpnet opp for at hun og søsteren pratet om volden de opplevde hjemme. Denne samtalen førte til at de fikk en felles forståelse for situasjonen hjemme. Selv om de la på telefonen når de fikk svar og hørte at det ikke var Trond Viggo Torgersen som svarte, skapte de en tilknytning til hverandre som vi kan anta er en beskyttelsesfaktor.

Datamaterialet viser at det ikke bare var familiemedlemmer som var informantenes signifikante andre, men det kunne også være andre mennesker i nettverket. I følge Borge (2010, s. 89) har undersøkelser vist at barn kan få en sunn utvikling selv innenfor familier med risiko, ved å oppsøke personer som barn trives sammen med, det vil medføre reduksjon av risiko for å fremme symptomer på psykiske problemer. Utover opplyser Borge at det å være sammen med en voksne, en venn eller et søsken kan også skape muligheter for å prate om sine opplevelser eller det kan også være en plass hvor det ikke prates om. Opplevelsene av å være med andre skaper hyggelig aktiviteter i samspill med andre og derfor kan det å holde seg unna den vonde hjemmesituasjonen være beskyttende (2010, s. 89).

Det kan gjennom ulike handlinger forekomme betydningsfull beskyttelse av signifikante andre. Kari prater varmt om en gammel nabo dame, hvordan hun var en viktig person i livet hennes daglig uten at de nødvendigvis trengte å ha språklig kommunikasjon hver gang. Dette kan synes å være i tråd med det Killèn viser til når hun skriver at nærhet til naboer og slekt kan skape en uformell sikkerhetsnett som kan gi støttemuligheter når livet er som verst for både barn og voksne (2016, s. 253). Dette kan anses som det Kari erfarte når hun forteller om hendelser som opplevdes som ekstra trygt og godt i oppveksten. Kari sier det slik:

”Det kan være noe så enkelt som at vi hadde ei gamle nabokone som var dårlig til bens som bodde i et to etasjers hus, hun satt alltid med vinduet og vinket alltid til meg når jeg kom hjem fra skolen. Hun dødde når jeg gikk på videregående, men hver dag fra første til andre klasse på videregående så satt hun i stolen å vinket til meg. Etter jeg begynte på videregående måtte jeg gå en liten omvei for å gå forbi vinduet hennes og den omveien tok jeg (små ler), for å få det vinke og smile, det gjorde så godt før jeg skulle inn til mamma. Også gikk jeg å prata litt med henne av og til da. Som sagt så fortalte jeg ikke noe til henne heller, men det var så godt at det var bare ei som lurte på om jeg var forelska i noen gutter, hvordan det gikk på skolen, og hvordan det gikk liksom. Så jeg husker at det var en sånn det der smile og livlige handa som vinket”.

I forbindelse med Kari sitt utsagn kan vi se at en nabo dame som gir et vink daglig gir henne glede og styrke før hun skal hjem til moren sin, som stadig ga henne nedverdiggende bekræftelser. Det kan tenkes at barn søker bekræftelse på flere steder når de grunnleggende behovene ikke blir dekket hjemmet. Kari understreker betydningen av å prate med voksne som spurte om de hverdagslige tingene som skjedde i hennes liv, som for eksempel om hvordan det gikk på skolen og om hun var forelsket, slik hun sier i utsagnet. Dette var samtaler som ikke foregikk i hjemmet, og Kari forteller videre i samtalen om nabodamen når jeg spør om hun opplevde å bli sett:

”mhm, som ingen andre brydde seg om. Eller i min familie hvert fall. Så det var liksom en sånn vitamin innsprøyte hver dag bare noen sekunder som jeg trengte, som betydde så mye”

I utsagnet til Kari kan en se betydningen av å få sosial støtte utenfor hjemmet for barn som er i vanskelige livssituasjoner. Dette kan synes å gjenspeiles i det Borge (2010, 89) belyser når hun skriver at barn som får prate med en voksen om sine opplevelser kan redusere risiko for å fremme symptomer på psykiske problemer.

Flere av informantene fortalte også om venner og deres familier som viktige personer i deres liv. Tina forteller spesielt om to venninner og deres familier som har hatt stor betydning for hennes oppvekst og som fortsatt er en stor del av hennes liv. Hun sier at det var trygt og godt å være hjemme hos venninnenenes familier, hvor det var akseptert å være barn som lekte og

laget støy. Hun fikk muligheten til å være seg selv og gjøre det hun ville som ikke var lov hjemme, fordi der var hverdagen bygget opp rundt faren sine rutiner. Hun forteller om middagshvilen faren alltid måtte ha etter middag, hvor hun og søsknene måtte gå på tå hjemme slik han ikke ble vekket. Å gå på tå er noen hun fortsatt kunne ta seg selv i å gjøre. Det var ikke lov å lage noen form for lyd som forstyrret når farens søvn. Dette resulterte nok til den gode følelsen av å være hos vennene og familiene deres. Tina uttrykker:

”Jeg husker det positive i barndommen var å være hos ((navn)) venninne av meg, for der var det alltid så kjekt. Der kunne vi få leke i stua og lage lyd, vi kunne danse til høy musikk, vi lagte sånne rare danser som faren filmet som vi har sett i etter tid liksom, de har jeg ennå kontakt med. Husker det med venninner, jeg har to bestevenninner, hun andre og var det samme greiene, der kunne vi få lage lyd og få lov å være deg selv liksom. Det husker jeg som positivt å ha to familier å sammenligne med. Ehhmm. Så hvis jeg var hos de så var alt trygt og godt liksom”.

Tina skildrer i sitt sitat viktigheten av å få være seg selv, uten å være redd for hva som kan skje om hun for eksempel lager for høy lyd. Det kan synes som om tilhørighet i andres hjem kan være en viktig beskyttelsesfaktor for barn som lever under omsorgssvikt. Killèn (2016, s. 253) hevder at Caplan (1961) har funnet i sin studie at tilhørighet i et støttende sosialt nettverk er den faktoren som er mest avgjørende for utfall i kriser. Det samme bekreftes av norske undersøkelser ved kvaliteten på det sosiale nettverket og psykisk helse opplyse Killèn (2016, s. 253). Tina hadde et trygt og godt sosialt nettverk blant sine venner og familien deres som har vært en beskyttelsesfaktor for henne gjennom oppveksten.

Oda har lignende opplevelser i sine beskrivelser av vennskap. Hun forteller at hun og bestevenninnen under oppveksten hadde en betydningsfull relasjon og at de var på samme nivå i lek. Oda sier at hun synes det var utrolig kjekt og trygt å være hjemme hos bestevenninnen og familien hennes under oppveksten. Oda forteller at det hun husker som trygt og godt under oppveksten er bestevenninnen og familien hennes, hun sier det slik:

Oda: ”Bestevenninna mi og familien hennes”.

Intervjuer: ”Så du hadde et godt forhold til foreldrene hennes og?”

Oda: "Mhm, de er helt fantastiske. Sånn trygge gode bønder som bare har sånn sunne gode verdier. Ja. De lot oss være de man var, komme å gå som vi ville, spise når vi hadde lyst, la oss være unger".

Intervjuer: "Fantastisk. Tror du at det kan ha hatt en betydning på det menneske du er i dag?"

Oda: "Mhm, mye. Hadde jeg ikke hatt en trygge plass og noen som så meg så hadde jeg aldri hatt sjans tror jeg.

Det kan synes om Oda mener at den sosiale støtten hun fikk hos bestevenninnen og familien, var en viktig og avgjørende faktor for at hun har klart seg godt til tross for volden som foregikk hjemme. Oda sier også at hun følte at hun hadde fått seg en storesøster i beskrivelsen av venninnen. Hun har fortsatt en god relasjon til henne i dag, selv om de ikke ses så ofte, så er det akkurat som før når de møtes, det er en god trygghet sier Oda. I voksenalder har de snakket åpent om alt det som skjedde i hjemmesituasjonen til Oda, noe de ikke gjorde mens de var barn. Venninnen bekreftet at hun hadde forstått at det var noe, men ikke helt hva og at hun nå satte pris på å høre historien fordi det gir så mye mening hadde venninnen sagt.

En annen innfallsvinkel kan en se hos Kari hvor familien hennes tilhørte en menighet. Kari sin familie uttrykte at de synes det var best om hun var sammen med mennesker som tilhørte samme menighet. Kari forteller at elever i klassen mobbet henne fordi hennes familien var en del av denne menigheten. Kari sier:

"Jeg ble jo egentlig litt mobba på barneskolen, fordi vi var med i en konservativ menighet som hadde litt strenge kleskoder og veldig strengt levesett, og det plukker jo unger opp så jeg var jo absolutt ikke populær i klassen sånn sosialt sett".

I dette utsagnet til Kari kan en se hvordan ulike nettverk kan påvirke hverandre. Familiens nettverk som var bestående av en menighet førte til problemer for Kari innenfor andre nettverk som hun var også en del av, som skolen. Det synes som om sosialt nettverk ikke alltid er en støttende faktor for barnet, da ulike nettverk kan føre til problemer i andre nettverk. Når det er sagt trenger det ikke å føre til for store problemer som har en betydelig risikofaktor videre. Kari forteller at hun hadde venner å være med på skolen på tross av at hun

ikke følte seg populær, hun sier at det var en venninne som ikke lot seg påvirke av at Kari og familiens hennes var medlem i menigheten. Kari sier det slik:

”Ja det hadde jeg, jeg hadde ei som jeg var egentlig med hele barneskolen, hvert fall til slutten da kom der ei som skulle si å tok henne. Men vi hadde det veldig kjekt både på skolen og litt på fritiden. Så (pause) foreldrene hennes kjente til menigheten, men de var ikke så dømmende som kanskje andre foreldre var. De var veldig åpne for det, selv om de var humanetikere (små ler). Så ja.”

Det kan tyde på at Kari synes det var betydningsfullt å ha venner utenfor familiens nettverk, som trolig bidro til selvutvikling. Kari forteller at hun anså det som positivt de gangen hun fikk lov å være med venner hjem, fordi da kjente det ut som hun var et vanlig barn som alle andre. Kari uttrykker det slik:

”Ikke alltid, for vi hadde veldig mye i menigheten, så jeg måtte på mange arrangementer der. Og det var jo helst ungene der det var greiest å leke med. Ehh.. men litt hvert fall, jeg følte at følelsen av å være normal, eller kunne si at jeg hadde vært hos henne”.

Lise sier hun ble mye mobbet på skolen og synes det var vanskelig med venner, fordi hun opplevde at en dag var hun en del av gjengen, mens neste dag kunne hun bli stengt utenfor.

Lise sier:

”Fordi alle likte han, han var så kul. Og det var liksom det gjorde meg litt kul når jeg gikk på ungdomskolen. Fordi når mamma ikke kunne kjøre på fotball kamp, så kunne alltid bestefar kjøre på fotballkamp...og når han kom så forstod folk at bestefar skulle kjøre til kamp og folk var sånn, jeg skal sitte på meg (navnet sitt)(små ler).Bestefar var skikkelig kul og ja. Det var nok den ene personen for meg som har hjulpet meg uten å hjulpet meg på en måte. Han har våre veldig viktig for meg”.

Dette kan tyde på at bestefaren har hjulpet henne i å styrke det sosiale nettverket på skolen og i idretten. Det kan også ut i fra utsagnet til Lise tolkes at en signifikante andre kan bidra til å bedre livskvalitet på flere områder gjennom å være en støtte og tilstedeværende.

Datamaterialet viser at signifikante andre kan vært en stor betydningsfull faktor for at

informantene har klart seg bra i livet. Ut i fra datamaterialet viser det at en signifikante andre kan være både familiemedlemmer som besteforeldre og søsken. Flere av informantene viser til at besteforeldrene var mennesker som så den de, og hadde fokus på informantene når de var sammen. Videre at besteforeldrene har bidratt til sosial støtte og trygghet. En kan også se gjennom utsagnet om Bestefaren til Lise som trolig styrket flere av hennes sosiale nettverk som utgjorde en positiv betydning for henne. Det vises også at det å ha søsken har vært en avgjørende positiv betydning. Gjennom å ha noen som forstår deg og deler samme erfaringer. Flere av informantene viser også til at betydningsfulle personer forekommer i venner og deres familie. Det å få komme hjem til venner og være en del av en ”vanlig” familie kan det tolkes som flere av informantene opplevde som betydningsfullt gjennom sine beskrivelser av sine venner og deres familie. Det vises også at en betydningsfull voksen kan være naboer. Et vink kan være en faktor ved å bygge opp selvtilliten for barn, slik det kan anse ut i fra Kari sine utsagn om nabo damen som daglig vinket til henne, noe hun opplevde som en vitaminsprøyte i hverdag før hun skulle hjem til moren sin. Ut i fra Oda sitt utsagn om venninnen og familien hennes var det mest betydningsfulle at det var noen som så henne og aksepterte at hun var seg selv. Dette kan tyde på at signifikante andre kan bidra med å styrke selvbilde til barn. Det som overrasket meg som informantene formidlet var at deres signifikante andre mest sannsynlig ikke visste/vet hvor stor positiv innvirkning de har/hatt på deres liv. En sammenhengen muligens være at informantene holdt hjemmesituasjonen hemmelig, selv om det var noen i det sosiale nettverket til de fleste informantene som hadde sett voldshendelser. Dette fører oppgaven over til neste kategori.

5.4 Hemmeligheten

I løpet av de siste årene har det vært et økt fokus på å formidle kunnskap om vold, seksualitet og barns rettigheter, blant annet på skoler og barnehager. Redd Barna hadde kampanjen ”kroppen min eier jeg” og Stines Sofie Stiftelsen har masse viktig informasjon som spres gjennom flere kanaler som utgjør viktige kunnskapskilder for barn og unge. Vi har likevel fortsatt en vei å gå.

Det var denne kategorien som overrasket meg mest igjennom datamaterialet mitt, som jeg ikke hadde hatt noen tanker om på forhånd. Samtlige av informantene i studien fortalte at volden de levde med hjemme aldri ble oppdaget av noen personer, eller at de som så voldshendelser ikke gjorde en behjelpelig handling. Informantene kunne vise til ulike forhold

som gjorde at hjemmesituasjonen ble holdt hemmelig, gjennom at de ikke pratet med noen om det og hvordan de bevisst holdt det hemmelig. Denne hemmeligheten informantene forsøkte å skjule som barn, var et gjennomgående tema i datamaterialet. Killèn setter ord på at barns evne til å tildekke og holde ting hemmelig er nærmest grenseløst (2016, s. 165). I denne delen av analysen vil jeg sette lys på hvordan informantene opprettholdt hemmeligheten og deres bakgrunn for å holde den vonde hemmelighet som er knyttet sammen med følelser.

I faglitteratur, romaner og personlige historier formidles det uendelig med eksempel på barn som har opplevd seksuelle overgrep og blitt fortalt av utøver at dette er en hemmelighet som må holdes mellom dem, ellers dør mamma eller du må flytte vekk fra hele familien og lignende. Høsten 2016 deltok jeg på en Redd Barna kampanje dag med tema om seksuelle overgrep. Der ble det formidlet at de hadde undersøkt at det tok i gjennomsnitt 17 år fra seksuelle overgrep skjedde til det ble fortalt til noen. Det var virkelig noe som vekket følelser i meg. Hva ligger egentlig bak begrepet å holde det hemmelig.

Kari forteller at hun ikke fortalte det til en eneste person om det som skjedde hjemme. Hennes frykt var at andre voksne skulle oppdage det som skjedde hjemme slik at enda flere voksne skulle bekrefte følelsen av at dette fortjente hun. Moren pleide alltid å uttrykke at det som skjedde var fortjent fordi hun var et ”umulig barn” forteller Kari. I voksen alder har Kari fått bekreftelse fra naboer om at de har sett flere episoder hvor hun ble slått av moren sin og har nå bedt om unnskyldning for at de ikke kontaktet barnevernet. Jeg spør Kari om hun visste på det tidspunktet at noen hadde sett det, hun svarer:

”Ja, jeg fryktet alltid det for mamma sa at folk visste hvor umulige jeg var og at jeg fikk som jeg fortjente. Så jeg fryktet at de visste, at jeg var en så elendige unge som måtte bli slått. Så alt var jo så skrudd, men jeg trodde jo på det. Så jeg fryktet de visste det, men jeg håpet de ikke gjorde det”.

Kari sier også:

”Jeg var jo livredde for at hun ((læreren)) skulle vite at jeg ble slått å sånn. Når de kommenterte merker og sånn i gym eller garderober, så sa jeg det var bror min som hadde gjort det å sånt da”.

Ut i fra det Kari forteller synes det som at den psykiske volden har påvirket hennes selvbilde.

Moren sine utsagn speiler trolig tilbake til Kari. Det kan tenkes at Kari fikk negative selvoppfyllende profetier, som innebærer at når stereotype forestillinger formidles til en person utløser det bestemte forventninger til hvordan den personen skal være og hvordan man ser på seg selv. Blir dette formidlet gjentatte ganger over tid blir det vanskelig å tro noe annet om seg selv enn det som blir formidlet (Helgesen, 2011, s. 311). Kari forteller at hun trodde selv at det var fortjent fordi hun var et ”ulydig barn” helt til hun traff sin studentpsykolog som fortalte henne at det ikke var hennes feil at hun hadde blitt utøvd vold mot i oppveksten. Det kan tenkes at gjennom at Kari er redd for at læren skal oppdage blåmerkene å fatte mistanke er fordi hun dette også kunne styrke bekreftelsen om at hun var i et ”umulig barn”. Kari sier: *”Men jeg var ikke trygg på noen voksne”*.

En annen tanke om hvorfor hjemmesituasjonen ikke ble fortalt til noen kommer fram hos Oda. Hun sier at frykten for konsekvensene av hva som kunne skje med henne dersom det ble oppdaget av andre. Dette forteller hun i samme situasjon når hun og den ene søsteren skulle ringe Trond Viggo Torgersen. Hun skildrer hvor redde de ble i etterkant for at faren skulle oppdage hva de hadde gjort, og dermed ikke var sikre på hvilke konsekvenser dette vil medføre. Når de la på telefonen etter de hadde hørt et hallo i andre enden, kjente de frykt. Faren hadde alltid hatt et sterkt kontrollbehov for å vite hvem som hadde ringt til hvilket telefonnummer. De var redde for å bli oppdaget av faren at de hadde ringt. Oda sier:

Oda: ”mhm.. men når de svarte så la vi på. Da turte vi ikke allikevel. Akkurat som vi trodde vi skulle bli oppdaget på en måte. Men det var nok”

Intervjuer: ”Kan du huske hva du var redd?”

Oda: ”Ja, for det at. Faren min (pause) nå kom på jeg på det, det har jeg ikke tenkt på. Men far min var ekstremt opptatt av hvem som ringte hvor. Så han fikk jo alltid sånn liste hjem fra telenor eller hva det var om hva som hadde blitt ringt. Da visste vi jo at vi nok kom til å bli tatt. Å då ble det verre”.

Ut i fra det Oda her forteller, kan det se ut til at frykten for at faren skulle oppdaget det var en faktor som påvirket at hun ikke våget å si hemmeligheten til noen. Det kan tenkes at dette kan ses som at hun ikke var sikker på konsekvensene det ville medføre om noen hadde vist hemmeligheten. Det som var interessant når Oda forteller om sin relasjon til faren, er at hun som liten trodde at de hadde en god tilknytning, noe hun ser nå som voksen at det ikke var.

Dette kan ses i sammenheng med en annen grunn for hvorfor barn ikke forteller om vonde hjemmesituasjoner, som Barneombudet viser i sin rapport ”Hadde vi fått hjelp tidligere hadde alt vært annerledes” (2018). En ekspert som er betegnelsen på informantene i rapporten til Barneombudet har fortalt at de ikke skjønnte at det som foregikk i hjemme var galt, mange hadde opplevd vold siden de var små og viset derfor ikke til noe annet. Ekspert siterer: ”Det var jo normalt det livet vi hadde hjemme. Vi trodde det skulle være sånn” (Barneombudet, 2016, s. 13). Dette kan gjenspeiles i Oda sin beskrivelse av faren, når hun som barn trodde at deres relasjon var bra, fordi hun visste ikke om noe annet, det hadde jo alltid bare vært slik. En annen ekspert fra Barneombudet uttrykker også det var så vanlig å bli utøvd vold mot, og sammenligner det med at du sier ikke i fra til andre at pappa skal i butikken (2018, s. 14). Dette tydelig gjør hvor vanskelig det er for barn å si fra om hemmeligheten, da mange barn ikke har fått tilstrekkelig med kunnskap om hva vold er og barns rettigheter, som medfører at ikke vet at volden som de erfarer er ulovlig.

En annen informant kunne også vise til hvorfor volden ikke ble pratet om til noen. Det kan tenkes at det er fordi det ikke forekommer tydelig tegn gjennom at hun oppfører seg så glad og smilende hele tiden. Tina sier:

”For hadde noen spurt, jeg vett faktisk ikke om jeg hadde svart for jeg hadde vært så redd for hva som kunne skje etterpå. Men jeg skulle ønske noen kunne sitt det, hvorfor vi var så super flinke på skolen og alltid så plikt oppfyllende, glade og greie”.

Det kan tenkes at grunnen til at det ikke ble oppdaget og dermed videre formidlet til andre var fordi Tina hun aldri gjorde noe galt. Hun beskriver seg at hun var slik på skolen:

”Jeg gjorde aldri noe gale, var alltid snille, alltid snille med voksne for det lærte vi at vi var nødt til. Sa aldri noe i mot. Ehhm. (pause) var et prakt eksemplar på en måte”.

En kan tenkes at dette utgjorde at læreren ikke var nysgjerrig nok på Tina sin adferd, ettersom hun alltid oppførte seg bra. Som kan knyttes til det barneombudet er bekymret for, at voksne ikke evner å se barn og ta sitt ansvar for å beskytte barn mot vold og overgrep på et tilstrekkelig alvorlig nivå (2018, s. 41).

I Lise sin situasjon var det litt annerledes av den grunn at broren hadde så mye utagering og ADHD som skolen hadde kjennskap til. Det samme hadde barnevernet ettersom han flyttet på institusjon som ungdom. Lise pratet aldri med noen angående sin opplevelse til situasjonen hjemme. Det var ingen som spurte henne på skolen eller hadde samtale med henne når barnevernet var på besøk hjemme i forbindelse med broren. Det ble derfor ikke noen oppfølging for Lise, eller forståelse for hvordan hun opplevde den vanskelige hjemmesituasjonen. Lise sier:

”Jeg kan ikke huske at jeg har være i prat med barnevernet. Det kan jeg ikke huske. Så barnevernet har aldri være inne i vår familie pga. meg. Men jeg tror barnevernet har sett for lite på det andre barnet i familie, der har dem svikta, på meg”.

På samme tid var ikke Lise, som flere barn som er utsatt for vold i familien klar over at det som hun opplevde var galt. Dette bekrefter også ekspertene fra den samme rapporten til Barneombudet, der flere forteller at det hadde vært lettere å sagt i fra dersom de visste at det som skjedde var galt, noe de ikke har forstått før i ettertid (2018, s. 13).

Datamaterialet viser at det å holde på en slik hemmelighet også utspiller seg i form av ulike følelser. Skam er noe som gjentatte ganger blir nevnt av informantene. Tina forteller åpent om følelser hun kjente på i sin oppvekst. Hun beskriver hvordan det opplevdes for henne etter en voldshendelse:

”Utrolig skam, å det å være skremt og kanskje litt sånn sint og. Jeg tror ikke sint, mer leie meg. Men det var jo vanskelig å kunne vite følelsene sine på et vis og, når du ikke hadde noen som satte ord på det, sant. Men når jeg ser tilbake så tenker jeg at det var skremt og skam”.

Disse sterke vonde følelsene kan ha bidratt til at det var utrolig vanskelig å si fra til noen om hemmeligheten. Dette bekreftes også av Skårderud (2001) som poengterer at skam er sterkt knyttet til taushet og gir en opplevelse av egen uverdighet som man gjerne ikke prater om. Noe som vi ser i Tina sin historie. Videre setter Skårderud også lys på at skam er forstyrrelse i reguleringen av selvfølelsen. En forståelse er knyttet til krenkelse og til traumet hvor skammen opprettes av den andres atferd, det kan være av andre gjennom ydmykelser,

mobbing, maktmisbruk og overgrep (2001). Kari beskriver også skamfølelsen hun kjente under voldshendelser dog at moren fikk henne til å føle at det var Kari sin feil. Kari sier:

”Så det husker jeg godt, den følelsen av å være helt alene, fullstendig hjelpeløs og hun ((mor)) fikk meg jo til å tro at jeg fortjente det, så det var veldig skambelagt og jeg hadde aldri sagt det til noen at jeg ble slått fordi jeg var sikker på at det var fordi jeg var så ulydig. Så skam, hjelpeløshet er vel det jeg husker, de følelsene som sitter sterkest i”.

Det kan forstås ut i fra Kari sitt utsagn at følelser er faktor som påvirker at hemmeligheten ikke blir formidlet til andre. Dette kan gi en forklaring på hvorfor informantene ikke pratet om hjemmesituasjonen sin. Samtidig kan en se at mange barn er veldig lojale til sine foreldre påpeker Killèn (2016, s. 164). Dette understreker også i rapporten til barneombudet, en ekspert sier ”Man er jo glad i faren sin, det er jo pappa, og du vil ikke at det skjer noe med ham. Du vil jo ikke ha ham fengslet” (Barneombudet, 2018, s. 13). Oda sier:

”Å han ((far)) kunne bruke ting som han hadde gjort å fortelle til andre der han gjorde narr av meg på en måte. Sånn som det arret jeg har her ((peker på arr)) det er han som heiv meg inn på rommet enn gang og så fikk jeg hodet rett i en seng, også havnet jeg jo på sykehuset fordi jeg fikk jo hull i hodet. Så senere har han klart å få meg til å tro at når han skulle ta ned en seng fra loftet, så skulle jeg være inne å passe på søsteren min, og istedenfor å passe på hun kom jeg inn å bare stod i åpningen der han slapp ned senga, for jeg var så dum i hodet mente han og så lo han. Den historien gikk rundt til alle. Det gikk så langt at jeg fortalte den selv fordi jeg trodde på an. For å bare vett ikke. Jeg gjorde narr av meg selv og han kunne sitte å høre på å le. Så var det bare en stor løgn alt”.

Utsagnet til Oda viser at faren til Oda gjorde narr av henne foran andre. Dette førte til at Oda følte seg latterliggjort av faren men også ved at andre lo av historien som faren fortalte til andre. Det kan tenkes at dette gjorde det vanskelig for Oda å forsvare seg selv. Det synes som om det Killèn belyser, at den sterke hemmeligholdelsen skaper en uløselig konflikt med et sterkt behov for å forsvare seg (2016, s. 165). Det kan også forstås som en negativ selvpoppfyllende profeti ved at faren gjentatte ganger fortalte samme historien som medførte at Oda selv trodde at hans versjon var den riktige som barn. En annen faktor som muligens var

betydningsfull for hvorfor Oda ikke forsvarte seg eller fortalte om hemmeligheten til andre. Det kan være ut i fra at det ved flere anledninger var andre som hadde sett hvordan faren behandlet henne uten å gripe inn. Dette kan ha gitt en følelse av voksnes ikke hjelper i vanskelige situasjoner som dermed gjorde det hensiktsløs å formidle det til andre. Flere av informantene kunne fortelle at følelsen av skam førte til at informantene ikke hadde med seg besøk hjem. Kari forteller:

”Nei, sjelden, jeg turte ikke. For det første kunne jo det gjøre mamma kjempe sint og da ble jeg ofte flau og følte meg skamfull. Mamma hadde dårlig rykte. Veldig mange var redde henne. Så det var ikke sånn at ungene stod å banka på døra her, eller der. Så noen ganger, men det var sjelden en suksess, og jeg unngikk det jo selv og”.

Opplevelsen av å føle skam ble muligens ikke like forsterket om Kari skjulte hjemmesituasjonen for sine venner og derfor ikke tok med venner hjem som dermed kunne se hvordan moren behandlet henne. Å holde det hemmelig og unngå innsikt i hjemmesituasjonen ble muligens en sikkerhet for å ikke bekrefte at hun var ulydig og at det var fortjent. Tina forteller om flauheten og stresset hun kjent på dersom noen andre var med henne hjem. Siden vennene henne ikke kunne ”reglene” som var i deres hus. Tina sier:

”Jeg husker bestevenninna mi var med meg, så satte hun seg feil på sofaen, hun satte seg på armlene, det skulle hun aldri gjort, for da ble pappa sur på henne og sa med sint stemme at sånn sitter du ikke. Det er jo egentlig en bagatell hos noen, så lenge du kommer her så er det kjekt. Alltid sånn rare ting som vi jenter visste om som han ikke likte. Så når andre kom inn i huset å gjorde de, så ble du litt så sånn skremt for du var så redde de skulle få kjeft fordi det var så flaut”.

Som tidligere belyst var det ikke mye besøk hos Lise heller, hun var mest med seg selv hjem, eller var hun på ulike aktiviteter eller hos besteforeldrene. Lignende kan en se hos Oda som brukte mye av tiden sin hjemme hos venner:

Intervjuer: ”Da var du med de hjem, og de var aldri med deg hjem?”

Oda: Ja, det skjedde veldig sjeldent.

Intervjuer: Var det fordi du ikke ville? Eller ikke fikk lov? Var det en grunn for det?

Oda: Jeg fikk ofte ikke lov heller. Så tror jeg at jeg ikke ville heller, jeg tror det var herlig at de trodde at ting, at det virket sånn utad at jeg ikke trengte å forklare noe. Det var nok lettere for meg å være hos andre, da slappet jeg av fordi det var jo ingenting uforutsigbart der. Jeg visste jo at (pause) ja. Uansett så gikk jo ingenting ut over meg da”.

Det kan forstås som at Oda synes det var trygt å være hos venninnens familie fordi der var det ikke uforutsigbart. Å ved å holde hjemmesituasjonen hemmelig kan det tenkes at det ga henne en pause fra det vonde. Dette kan også knyttes opp mot det som Borge setter lys på at opplevelsen av å være med andre å gjøre hyggelige aktiviteter kan gi en plass hvor det ikke prates om sine opplevelser og det å være borte fra hjemmesituasjonen kan dermed bidra til beskyttelse (2010, s. 89).

Ut i fra informantens beskrivelser, synes det som volden ikke ble oppdaget som en følge av frykt, skam følelse og en uvitenhet om sin egen situasjon. Samtidig vises det at konsekvensene av å ikke ha innblikk i hva som kunne skje med seg selv og familien sin dersom hemmelighet ble oppdaget, påvirket at de forsøkte å skjule sin hjemmesituasjon for andre. Ettersom informantene ikke ofte hadde besøk hjemme hos seg selv kan det tenkes å være en overlevelsestrategi for å unngå forsterkning av de vonde følelsene og frykten for å bli oppdaget som sagt at de ikke visste hva det kunne føre til. Det synes å en betydning å holde det hemmelig i den grad at det har gitt informantene en pause fra vonde følelser, gjennom at disse følelsene ikke ble forsterket i samspill med andre mennesker. Det kan forstås som det er dette Kari mener når hun forteller at hun var redd for at andre skulle vite om det som skjedde hjemme som kunne bekrefte at hun var et ”umulig barn”. Den lignende beskrivelsen som Oda også forteller at hun synes det var herlig når andre mennesker trodde at ting utad var bra som gjorde at hun ikke trengte å forklare noen om det som var vondt. En beskyttelse dette kan ha medført til informantens liv i dag er at det har vært en pause fra hendelser som har svekket selvbilde. Det kan anses at det har bidratt til å styrke selvbilde ved at andre mennesker har sett på informantene som ”vanlige” barn, noe det kan tenkes at informantene også har speilet seg i. Flere av informantene forteller hvor godt det var å bare kunne være seg selv sammen med andre som også kan knyttes opp til at det var beskyttende å ikke si noe, slik at det ikke bidrog til å være ”annerledes”.

Likevel stiller jeg et spørsmåltegn om å ikke avdekke hemmeligheten med tanke på det lange løpet som kanskje kunne gitt informantene et bedre oppvekstmiljø. Dersom det hadde blitt gjennomført et tiltak fra barnevernet for eksempel, som veiledning til familien eller for noen kanskje en omsorgsovertakelse. Å holde det hemmelig kan trolig også være en faktor som var betydningsfull for at informantene ikke fortalte, ettersom Oda for eksempel hadde opplevd å bli utsatt for vold uten at noen grep inn. Dette kan forstås at dette har gitt en tanke om at det var bedre å holde det hemmelig fordi hun tidligere hadde erfart at voksne ikke hjalp henne. Samtidig at dersom informantene hadde fått kunnskap om vold ville de trolig forstått at dette var ikke deres feil og dermed fortalt det til noen.

5.5 Fristedet

Et felles tema som alle mine informanter tar opp er det som jeg har kalt *fristedet*. Dette fremheves ikke eksplisitt i faglitteratur, men jeg synes fristedet sentraliserer og gjengir mye av det min problemstilling sikter seg inn på i denne oppgaven. Fristedet rommer også de andre kategoriene som representerer mine funn. Fristedet framkommer som veldig sentralt for alle mine informanter, derfor har jeg valgt å fremheve dette som et vesentlig funn. Med fristedet menes et sted der informantene tilbrakte mye tid, som i sin helhet ble opplevd som en god og trygg plass å være.

Fristedet var som regel en plass som var deres, ergo ikke delt med foreldrene. Selv om det kunne være steder som foreldrene også hadde adgang til, var det gjerne steder som ga informantene mulighet til å tilbringe tid på uten at foreldrene var tilstede. Flere av informantene formidlet at fristedet deres var hjemme hos signifikante andre, slik som det jeg tolker at Lise opplevd når hun var hos besteforeldrene sine. På samme måte som jeg tolker at Kari følte når hun dro til bestemoren sin i ferier. Det kan tenkes at koblingen mellom signifikante andre og fristedet gir en trygghetsfølelse. Fristedet fremstår som et sted der man er sammen med en trygg person som det føles godt å være sammen med, på et sted som er forutsigbart. Videre kan det forstås som at Oda kobler den tiden hun var med morfaren sin for å hente garnet sammen med ideen om et fristed. Dette kan en knytte sammen med at den trygghetsfølelsen Oda hadde med morfaren utgjorde at hjemmet til besteforeldrene også ble et fristed som det var betydningsfullt å sted å være på, ettersom hun ofte gikk hjem til de. Oda forteller:

”Og den plassen der var jo egentlig en friplass, for der var det begrenset hvor mye de ((foreldrene)) kunne gjøre. Og da kunne jeg være vekke så mye jeg ville”.

Videre uttrykker det som kan ses som at et fristed for Oda ble dannet rundt plasser der morfaren var til stede. Oda sier:

Oda: ”mhm.. men det var mest når vi var på ferie borte i Nord Norge at jeg fikk koble helt ut på en måte”.

Intervjuer: ”Dere hadde som regel ferie med mormor og morfar?”

Oda: ”mhm (pause) å vi reiste samme plassen hvert år. Så jeg kjente jo alle som var der. Så det ble en ganske stor trygghet”.

En kan med andre ord se at signifikante andre kan bidra til å skape et fristed som gir en pause fra uforutsigbarhet og ”være på vakt” holdning. Slik som Oda uttrykker at disse stedene skapte begrensninger på hvor mye vondt foreldrene kunne påføre henne.

Videre kan det også skapes et fristed hos mennesker man har en relasjon til men som ikke nødvendigvis trenger å være en signifikante andre, som likevel kan være en god plass å være for å få en pause fra hjemmet. Kari forteller om naboer som har åpnet hjemmet sitt for henne, i tillegg om familiens som hun var trillepike som hun tilbrakte mye tid hos. Kari sier:

”Så hadde jeg noen naboer som betydde mye for meg. Jeg husker jeg gikk der på julaften etter vi hadde åpnet gaver. De slapp meg alltid inn, ehh (pause) ja og de har jeg veldig god kontakt med nå og, de var i bryllupet. Og vi har ganske mye kontakt. Så var det en familie jeg var trillepike for, og der og var jeg mye lengre enn jeg hadde trengt, men det og var en sånn flykt i hverdagen som gjorde veldig veldig godt. Og hun mammaen i familien var veldig interessert i meg, på en måte som mamma ikke brydde seg om som i skole og venner jeg kunne fortelle om, så jeg trengte å få utløp for”.

Det kan tenkes ut i fra utsagnet til Kari at det var betydningsfullt å være hos andre som brydde seg om henne og som muligens dekket noen av de grunnleggende behovene hennes som ikke ble oppfylt hjemme. Et sted som utgjorde en flykt fra hverdagen som Kari uttrykker.

I ungdomstiden går man gjennom flere faser av identitetsutviklingen, og det er et menneskelig behov å få utløp for det som skjer i hverdagslivet sitt, kanskje spesielt under denne tiden hvor det skjer mye forandringer i selvet. Det kan tenkes at Kari fikk dekket dette til en viss grad hos familien hun var trillepike for, og hos nabodamen som vinket til henne som, som også stilte disse hverdagslige spørsmålene som nevnt tidligere. Jeg oppfatter at disse situasjonene opplevdes bra for Kari. En kan også trekke inn faktorer man trenger for trygg tilknytning, og dra slutninger om at disse behovene trolig ble møtt på hennes fristeder.

Som understreket tidligere forteller Tina masse om hvor godt det var å være hos sine venner og familiene deres. Dette ga henne fristed der det var akseptert å være barn, det var ikke uforutsigbart og de kunne leke slik de selv ønsket. Samtidig tok foreldrene til venninnene til tider del i leken sammen med dem, noe hun synes var verdifullt, det gir også glede i dag uttrykker hun, ved å se på for eksempel filmene som foreldrene deres laget av de som barn.

Det viser seg at Oda har lignende opplevelse. Hun var masse hjemme hos sin bestevenninne som bodde på en gård hvor det gav henne en stor frihet til å leke hele dagen uten at foreldrene til venninnen var uforutsigbare, de var bare slike gode fantastiske bønder med gode verdier, som er sitat skildret i avsnittet om signifikante andre.

Kari forteller også som er fremhevet i avsnittet om hemmeligheten at det var best å være hos venninner framfor å ha besøk selv, men i forskjell fra Tina og Oda hadde Kari fortsatt en være ”vakt på holdning” hjemme hos venner også. Kari sier:

”Da var jo jeg for det meste hjemme hos de. Jeg husker jeg var livredde mødre, så hvis fedre var hjemme var det greit, men hvis mødre hva hjemme var jeg livredde. Jeg husker jeg kastet opp en gang jeg var så redd og moren var egentlig kjempe hyggelig”.

Ved å se forskjellene på Oda, Tina og Kari sine utsagn kan det tenkes at fristedet oppleves som ulikt for informantene. En mulig årsak som kan ligge bak dette kan være ut i fra hvilket utrygg tilknytningsmønster informantene kan ha fra sine omsorgsgivere som kan ha forårsaket ulik form og grad av belastninger fra sin tilknytning til foreldrene. Det kan tenkes at dette kan forstås ut i fra om informantene klarte å slappe av på andre steder.

Et annet sted som opplevdes som et fristed for flere av informantene var på fritidsaktiviteter. Lise forteller at hun brukte masse av sin tid på å være aktiv i sitt fritidsmiljø for å ikke være for mye hjemme. Lise sier:

”Så var jeg på den tiden blitt ganske aktiv på fritidsmiljøet, så jeg var borte tre ganger i uken på kvelden. På enten fotball, kor eller korps eller et eller annet. Så jeg rømmet, eller jeg rømmet ikke hjemme fra, men jeg hadde andre ting jeg deltok på som kunne gjøre at jeg slapp det verste”.

I Lise sitt utsagn kan det se ut som hun uttrykker hun brukte fritidsaktiviteter for å skjerme seg selv ved å dermed slippe unna de verste situasjonene hjemme. Det kan tenkes at det er en overlevelsesstrategi, som benyttes for å unngå vonde hendelser hjemme. Det kan forstås at disse stedene også bidrog til å oppleve mestring og tilhørighet gjennom sosiale relasjoner. Noe som bestefaren bidrog med når han var tilstede på fotball kamper, både som tilskuer og sjåfør for henne og vennene. Det kan synes som om det bidrog til å styrke hennes selvbilde både personlig og i sosiale sammenhenger. En kan se denne koblingen når hun forteller som bestefaren som var kul og at alle ville være med når han kjørte, som også er omtalt i analysedelen om signifikante andre.

Oda forteller også om fritidsaktiviteter som noe hun brukt en del av tiden sin på, men i motsetning til Lise var det også et forventningspress på idretten hjemmefra for Oda. Hun opplevde det samme ”være god nok” presset på idretten som ellers fra faren. Var hun ikke god nok var det ikke så viktig for foreldrene å følge henne opp eller se på sier Oda. Av disse grunner kan en anta at idrettsarena ikke var et like sterkt fristed for Oda som for Lise. Dermed at fristedet hos bestevenninnen, noe som hun selv uttrykker, var hennes sterkeste fristed. Idrett var noe Tina mestret veldig mye. Hun var god innenfor både håndball og langrenn. Mye av hennes tid ble brukt på idrettene som hun trivdes godt med, men som fikk en stor endring etter hvert som hun ble veldig god. Fordi dette var noe faren synes var veldig bra, som da resulterte til at han ble lagets håndballtrener. Dette gjorde at Tina ikke lengre fikk samme frihets følelse av å være på idrettsarenaene. Tina sier:

”Så har jeg hatt andre ting som at jeg var nødt til å presisere i idrett, jeg var idrettsstjernen i familien, alltid spilt håndball og gikk på langrenn og da ble jeg

presset i slutten husker jeg. Nå har jeg begynte med håndball igjen det har jeg gjort en stund, men det sitter i enda det der med at jeg måtte bli bedre, ville slutte på langrenn, gjorde med vilje å skylte på en annen jente som hadde plaget meg, prøvde å spy å late som jeg hadde vondt i magen fordi jeg var nødt å gå løp, hatet det jo. Å da var jo faren min med meg hele tiden og jeg synes ikke det var noe kjekt for jeg fikk jo på en måte ikke fred”.

Ut i fra Tina sitt utsagn kan en anta at et fristed ikke er et fristed lengre når stedet blir delt på samme tid med foreldrene, som kan skape forventninger, press og uforutsigbarhet på samme måte som i hjemmet. Det avgjørende kan være å ikke måtte dele stedet med omsorgsgiverne, eller i hvert fall hvor omsorgsgivere og barn ikke alltid er tilstede samtidig, for at stedet videre skal oppnå status som fristed. En kan videre argumentere for dette ved å se på at flere informanter formidler at skolen også var et fristed. Oda beskriver at skolen var et fristed fordi det var en trygg og god klasse som ikke stilte noen krav til hvordan hun måtte være. Oda sier:

”Jeg likte meg veldig godt på skolen, spesielt på barneskolen. Ehh (pause) det var en sånn trygge gode klasse, det var ingen krav til noe, ingen sånn krav man måtte være eller hvordan du måtte være. Jeg hadde det egentlig ganske fint da tror jeg. Det var jo viktig for meg å være god på skolen og gjøre det jeg skulle gjøre å sånn. Men friminuttene var helt fantastiske. Der tror jeg mye av redningen min var at jeg traff bestevenninnen min, jeg var med henne mye hjem etter skolen”.

Det synes gjennom det Oda formidler at skolen ble et fristed med tanke på at det ikke var noen krav til hvordan man skulle oppføre seg. Det var akseptert å bare være den man ville. Det kan tenkes at det ikke var nødvendig for Oda å lese fare signaler med en ”være på vakt” holdning slik Oda var avhengig av å gjøre hjemme. En kan også se hvordan skolen som fristed bidro til å skape et nytt fristed for Oda, nemlig hjemme hos familien til bestevenninnen. Det kan tenkes at det har en sammenheng mellom at det var mulig for Oda å være seg selv på skolen uten å være redd, være på vakt og kontrollert ga dette henne selvbilde nok til å danne gode trygge sosiale relasjoner med venner.

Fristedet hos bestevenninnens familie beskriver Oda som sin store redning, det trygge stedet der noen så henne for den hun var som person. Dette utgjorde at hun klarte seg bra i livet i

følge henne selv og at hun ikke hadde hatt sjans uten det fristedet, som også er omtalt i analysedelen om signifikante andre.

Det viser lignende betydning hos Tina når hun forteller at ungdomsskolen var spesielt bra.

Tina sier:

”Det var ungdomskolen jeg synes var, der gledet jeg meg til hver dag. Jeg husker ikke at det var vanskelig å stå opp om morgningene, jeg husker aldri at mor mi stresset med å få meg opp. Jeg vaknet nesten alltid med engang og var klar. Å det var aldri sånn at jeg gledet meg masse til helg. Jeg gledet meg ikke til å komme hjem, så skolen var litt sånn friplass på et vis kanskje. Så hvis jeg gledet meg til å komme hjem så var vel det å få kunne gå ut igjen, for da kunne jeg gå ut å være med venner”.

I formidlingen til Tina gir hun uttrykk for at skolen var et fristed for henne. Hun mestret skolen, var sosialt populær, dyktig i idrett og deltakende ved diskusjoner i undervisning. Hun forteller at hun var god på å diskutere i timene, noe hun ikke turte å gjøre hjemme, men på skolen stod hun opp for egne meninger. Dette var noen foreldrene synes var bra at hun gjorde, noe Tina synes var rart fordi det var aldri akseptert å fremme sin mening hjemme. Tina forteller at hun stod opp for sine meninger i klassen, og gir eksempel på når noen i klassen hadde kommet med rasistiske utsagn og hun startet en diskusjon. En kan tenkes ut i fra det Tina forteller at skolen ga henne mulighet til å formidle sine holdninger og verdier som hun har som menneske, som en kan anta bidrog til å styrke selvfølelsen.

Ut i fra datamaterialet kan en se at fristedet ble en viktig faktor for informantenes liv. Ved fristedet kan en koble sammen de andre faktorene som ”flink pike”, signifikante andre og hemmeligheten som påvirket i ulike grad at et sted fikk betydning som et fristed, som opplevdes som trygt. Det vises også at fristedet er en plass som informantene fikk muligheten til å ta en pause fra ”være på vakt” holdningen. En stor betydning hadde det trolig også at disse plassene bidrog til at det var lettere å være seg selv, uten at det var noen press om hvem man skulle være. Mestring og anerkjennelse kan også tolkes som sentrale begreper innen fristedet dog oppfyller informantenes behov for sitt selvilde og utvikling.

5.6 Vendepunktet og informantenes liv i dag

Et av utvalgskriteriene mine er som tidligere påpekt at informantene klarte seg bra i dag på tross av sine vonde erfaringer med vold. Det har på et tidspunkt forekommet et vendepunkt

for informantene som utgjorde en stor forskjell for deres nå værende liv. Det er varierende hvor lang vendepunktprosessen har vært, og for noen var det to skritt fram og et skritt tilbake flere ganger. For noen informanter var det klare tydelige vendepunkt, mens det for andre informanter var flere faktorer som til sammen skapte et avgjørende vendepunkt. Borge anmerke at vendepunkter er viktig i livet. Et vendepunkt kan være å begynne i barnehage, skole, flytte, få kjæreste, gifte seg, studere, få barn osv. opplyser Borge (2010, s. 143). Dette gjenspeiler også mitt datamaterialet når de forteller om sine vendepunkter. Det er tre forskjellige måter vendepunkt kan virke i forbindelse med resiliens, enten gjennom forbedring, stabilitet eller forverring anvende Borge (2010, s. 144). Jeg vil i denne analyse delen belyse vendepunktene til informantene.

Kari hadde et ganske tydelig budskap om hva vendepunktet var for henne, en forbedring Hun forteller hun fysisk måtte flytte vekk. Videre uttrykker Kari også:

”Så da jeg flyttet vekk så passa jeg på å knapp nok være hjemme. Kom hjem til jul og av og til påske og mamma var veldig sint for hva ville folk tro å sånt. Men jeg måtte bare vekk. Og det var helt nydelig. Og jeg skjønnte på det tidspunktet når jeg flyttet vekk ehhe. Altså hodet kan glemme men ikke kroppen, så jeg hadde mye angst, men jeg visste ikke det var angst. Og jeg følte det var noe som gjorde at jeg følte jeg ikke hadde det godt, men jeg visste ikke hva. Så begynte jeg å studere. Så hadde vi bare noen timer om barn av psykisk syke husker jeg. Å det var bare som å få knivstikk eller åpenbaring (små ler) å bare sånn dette er jo meg. Da var jeg veldig rask med å oppsøke psykolog hjelp, skolepsykologen. Så det var et stort vendepunkt for meg. Jeg kom meg vekk og jeg oppsøkte hjelp. Jeg fikk bearbeide”.

For Kari var det nødvendig å fysisk flytte vekk for å få en stopp for volden. Det var ikke før hun begynte å studere at hun fikk kunnskap og forståelse for hva som hadde skjedd med henne gjennom hele oppveksten forteller hun. Videre sier hun at hun opplevde mye angst og ensomhet når hun flyttet vekk til en annen by. Hele nettverket hennes forsvant forklarer hun. En dag på skolen så hun små visittkort til studentpsykolog som hadde et tilbud hvor man kunne komme for å prate på skolen hun gikk. Hun kontaktet derfor psykolog. Når hun hadde startet å fortelle om oppveksten, kan det tenkes at hun endelig den bekreftelsen og anerkjennelsen hun trengte. Dette kan anses ut i fra begrepet til Antonovsky opplevelse av

sammenheng (Hertz, 2011, s. 75). Å få en forståelse av at det som hadde skjedd ikke var hennes feil synes hun var en stor lettelse. Psykologen hadde virkelig satt ord på det hun hadde opplevd og uttrykket at dette var veldig alvorlig og dersom hun hadde vært et barn hadde det vært fosterhjem med engang. Dette kan forstås som at hun fikk den opplevelsen av sammenhengen som hun muligens trengte for å få bearbeidet alt hun hadde vært igjennom. I fem år gikk hun til psykologen og fikk bearbeide alt det vonde fra oppveksten. Hun sier at det er det beste valget hun har tatt i hele sitt liv. Noe som kan forstås som har hatt en avgjørende betydning på den hun er i dag og alt hun har oppnådd.

I Lise sin situasjon var vendepunktet når broren flyttet ut hjemmefra. Det resulterte til at volden tok slutt og det ikke lengre var raseri i hjemmet. Hun flyttet vekk fra hjembyen sin for å studere. Dog var det ikke før hun begynte sitt studie og fikk kunnskapsforståelse om vold at hun forstod hva hun hadde vært igjennom og opplevd i oppveksten sin. Dette kan forstås som et avgjørende vendepunkt for den hun er i dag gjennom å få en kunnskaps forståelse av sin situasjon som gjorde det begripelig for henne å sette ord på.

Tina sier hun ikke har noen tydelige vendepunkt, fordi det har vært en lang prosess sier hun. Til sammen har det utgjort vendepunktet om å bli kvitt foreldrene beskriver hun. Videre forteller hun at det første store skrittet mot vendepunktet var når hun skilte seg. Hun var gift med en person som var helt lik faren sin, fordi det som var utrygt var det trygge formidlet Tina. Eksmannen hadde den samme makten over henne som hun hadde hatt i oppveksten. Når hun valgte å gå i fra mannen sin ble hun ikke møtt av foreldrene sine og det utgjorde hoved vendepunktet sier hun selv til tross for at det har vært flere prosesser legger hun til. Tina sier:

”Så jeg vil egentlig si at vendepunktet var der jeg tenkte at nå gidde jeg ikke mer, for nå er jeg så lei av den av og på”

Hun har derfor i dag ingen kontakt med foreldrene sine, som trolig har utgjort at i dag har hun det veldig bra som hun selv sier. Hun holder foredrag for sine ansatte å formidle om blant annet tilknytning, vold osv. Dette opplever hun som en god bearbeidelse for seg selv når hun klarer å prate profesjonelt om disse temaene. Selv om de på jobben ikke vet om hennes personlige barndomshistorie. Hun sier at hennes erfaring med vold har påvirket hennes liv i

mye større grad enn hun selv tror nok, spesielt når det kommer til jobben og ikke minst hvordan det har påvirket henne i morsrollen sier Tina.

Det første store vendepunktet for Oda var når hun møtte mannen sin. Hun hadde på tidspunktet hun møte mannen fortsatt en relasjon til foreldrene. Det ble flere episoder hvor faren manipulerte henne som hun sier som resulterte til at hun tilslutt var nødt til å bryte all kontakt med de for å komme seg videre. Det er spesielt en hendelse som skjer når Oda og sin nye familie er på ferie sammen med foreldrene hun skildrer. Oda beskriver:

”Jeg gikk å lekte med minste datteren min. Også når vi går så går jeg bakerst med vogna så kommer faren min bak til meg så går han liksom litt roligere, så går jeg litt roligere, så er vi et stykke bak de andre. Så fortelle han meg om jeg hadde fått med meg de to italienske som satt å lo, så sa jeg ja de lo vel av minstedatteren min liksom, jeg måtte alltid være litt i forkant. Neinei de synes jo at du var så jævlig stygge, fy faen så de lo av deg, de synes du var helt jævlige. Jeg tror kanskje det var det som var vendepunktet faktisk”.

Dette resulterte til at Oda hadde fått nok av at faren, og på dette tidspunktet hadde hun fått seg sin egen familie hvor hun visste at hun var elsket og verdifull som ikke foreldrene lengre skulle få ødelegge. Oda har tidligere gått til blant annet psykisk første hjelp, psykolog og gruppeterapi. Hun sier at gruppeterapi var helt fantastisk, som hun vokste masse på gjennom å møte mennesker med lignende historier som lytter og støtter. Dette kan anses som den opplevelsen av sammenheng og støtten hun trengte for å bearbeidet sine erfaringer.

I mitt datamateriale vises det at det å ta fullstendig fysisk avstand fra sine foreldre var et vendepunkt for flere. Det å flytte til en annen by var av betydning for noen av informantene. Det må imidlertid tilføyes at det selvsagt ikke er bare en enkel hendelse som skaper vendepunkt, men at et vendepunkt gjerne fører med seg flere endringer på mange områder som til sammen kan gi en avgjørende prosess for å komme seg videre etter et liv med vold.

6.0 Oppsummering og avsluttende refleksjon

Formålet med denne oppgaven var å belyse faktorer som kan ha vært betydningsfulle under en oppvekst med voldshendelser. Hvilke beskyttelsesfaktorer som har bidratt til at noen klarer

seg bra i voksen alder? Studiens problemstilling er: *Hvordan opplever unge voksne som klarer seg bra på tross av en barndom og oppvekst med vold i nære relasjoner livet sitt nå? Hvilke faktorer mener de selv har vært avgjørende?*

Dette har blitt gjort ved å analysere og drøfte unge voksnes erfaringer med bakgrunn som voldsoffer i nære relasjoner. Ettersom jeg drøfter og har en kort oppsummering i hver hoveddel av analysen, vil jeg presentere kort de viktigste funnene her.

I min oppgave har jeg valgt å legge fokus på informantenes fortolkning av situasjonen, og det viser seg at informantenes tolkning er varierende. Beskyttelsesfaktorer viser seg på ulike arenaer og nivåer. Selv om det forekommer at flere faktorer kan sammenlignes. Denne studien tar for seg fire faktorer som utpekte seg som sentrale, som videre kan anses som beskyttende og dermed ha påvirket deres nåværende liv. Ut i fra det innhentede datamaterialet danner det seg et bilde av at disse faktorene har hatt ulik grad av betydning og påvirkning for informantene. Resultatene viser med andre ord en sammensetning av flere faktorer som har betydning for deres liv. Mine resultater har vist at det er verdifullt å ha en utdanning og jobb som oppleves som viktig, givende og gir nytteverdi ved å anvende personlige erfaringer til fordel for andre. Analyseringen viser også at det har vært beskyttende å ha andre betydningsfulle personer i livet sitt utenfor kjernefamilien. Informantene gir skildringer på verdien av å bli sett, være seg selv og uten forventningspress som en trygghet. Dette har trolig styrket informantenes selvfølelse. Dette anses som avgjørende i den hensikt at de ser seg selv som verdifull og, og gir en følelse av at de har en betydning for andre mennesker.

Et viktig funn i min undersøkelse er *fristedet* som alle mine informanter snakker om. Fristedet rommer de andre kategoriene i undersøkelsen. Det å ha et fristed har vist seg å være en avgjørende betydning for informantenes liv. Å være på fristedet gir det en pause fra den vonde hverdagen. Som gir muligheten til å være seg selv og slappe av. Fristedet blir en helt konkret plass som materialisere seg. Fristedet kan kobles opp mot steder som hvor også betydningsfulle andre kan være tilstede. Altså fristedet skaper en trygghetsfølelse sammen med viktige andre på et forutsigbart sted. En informant beskriver fristedet som en flykt fra hverdagen. En annen beskrivelse som en informant viser til er at det på fristedet var begrensninger på hvor mye skade foreldrene kunne påføre. Resultatene viser også at fristedet er steder der informantene opplevde mestring og anerkjennelse. Jeg vil understreke at mine

funn ikke kan generaliseres fordi det er få informanter i denne undersøkelsen, men den bidrar likevel til å gå i dybden hvilket var hensikten.

6.1 Veien videre

Vold i nære relasjoner er et omfattende samfunnsproblem og vi som sosial arbeidere kan utgjøre en forskjell på dette. Samfunnet har satt vold i nære relasjoner på dagsorden ved å fokusere på kunnskap og forebygging. Det er viktig å fortsette å forske på dette tema. Det er viktig å spre tilstrekkelig kunnskap om tema, symptomer og hvordan man kan hjelpe et barn. Dette vil øke sosial arbeidernes kvalitet i møte med barn og unge. Mitt bidrag har vært å gå i dybden på informanters egne erfaringer rundt temaet og videre hva som har vært viktige faktorer i deres liv. Gjennom disse dybde intervjuene mener jeg at jeg har funnet en del viktig kunnskap. Mine resultater gir også en åpning for videre forskning. En dybde undersøkelse på fristedet kan være aktuelt, ved å for eksempel skaffe seg kunnskap på hva som avgjør et sted blir til akkurat deres fristed, ville vært hensiktsmessig. Det er et område som er lite utforsket i faglitteraturen, hva som systematisk utformer disse stedene og stedets helhetlig betydning ville være interessant og studert nærmere. Samt hvilke barn kan ha utbytte av et fristed.

Mine informanter har bidratt med viktig kunnskap ut i fra sine erfaringer. De har også bidratt med noen råd ut i fra sine personlige erfaringer til profesjonsutøvere som daglig jobber med barn og unge, dette er nyttig kunnskap for oss sosial arbeidere. Jeg vil avslutningsvis fokus på informantenes råd. Det påpekes av flere av informantene at det ikke er en bestemt adferd som kan tyde på vold i nære relasjoner. Barn kan vise ulik adferd for å beskrive det som er vondt. Barn er ikke entydig utagerende dersom de blir utsatt for vold. Som voksen må man være reflektert over den adferden som barnet viser, og adferden kan tolkes som et uttrykk for barnets indre liv. Ved å lytte to eller fem sekunder ekstra på det barnet sier kan utgjøre en forskjell mener en informant. Med andre ord trenger voksne å ha bedre tid til å være ”her og nå”, altså tilstede med barnet. Det kan skape en bedre tillitsrelasjon. Det er ikke før barnet opplever en trygg relasjon bestående av tillitt at vonde hemmeligheter kan komme fram belyser en av informantene. For å oppnå en god tillitsfull relasjon er det nødvendig at barnet opplever seg som sett og anerkjent. Til slutt vil jeg sitere en informant som Barneombudet brukte i sin rapport som omfavner funnene i mitt datamaterialet. ”Ikke fokuser på adferden min, se MEG” (Barneombudet, 2018, s. 35).

Litteraturliste

- Askland, L., Sataøen, S. K. (2011). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Barne,- ungdoms- og familiedirektoratet. 2016. *Barn utsatt for vold i familien*.
https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Vold_og_overgrep_mot_barn/Barn_utsatt_for_vold_i_familien/
(02.04.17)
- Barneombudet. (2018). *Hadde vi fått hjelp tidligere, hadde alt vært annerledes: Erfaringer fra barn og unge utsatt for vold og overgrep* (Barneombudets rapport om barn og unge utsatt for vold og overgrep – 2018).
- Bekkhus, M. (2008). Mestring. I I. M. Helgeland (red.), *Forebyggende arbeid i skolen. Om barn med sosiale og emosjonelle problemer* (s. 147-163). Oslo: Kommuneforlaget.
- Blindheim, A. (2010). Kronisk traumatiserte barn. I U. Heltne & P. Ø. Steinsvåg (Red.). *Barn som lever med vold i familien – grunnlag for beskyttelse og hjelp*. (s.74-81). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Borge, A. I. H. (2010). *Resiliens. Risiko og sunn utvikling*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Braarud, H.C., Raundalen, M. (2011). Familievold og barns utvikling: kunnskap fra forskning og praksis. I U. Heltne & P. Ø. Steinsvåg (Red.). *Barn som lever med vold i familien – grunnlag for beskyttelse og hjelp*. (s.41-51). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Dahly, K. (2017, 16. Januar). *Flink pike-syndromet*. Hentet fra:
<http://fysioterapeuten.no/Aktuelt/Blogg/Studentblogg/Flink-pike-syndromet>
- Forskning. 2013. *Like mye familievold*.
<http://forskning.no/vold-likestilling-samliv/2013/03/mye-familievold>
(02.04.17)
- Helgesen, L. A. (2011). *Menneskets dimensjoner – lærebok i psykologi*. (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Hart, S. (2011). *Den følsomme hjernen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Heltne, U. & Steinsvåg, P. Ø. (2011). *Barn som lever med vold i familien – Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hennum, R. (2012). Retten til beskyttelse mot vold, overgrep og utnyttelse. I N. Høstmæingen, & E. S. Kjørholt & K. Sandberg (Red.). *Barne-konvensjonen: barns rettigheter i Norge*. (2.utg). (s. 310- 337). Oslo: Universitetsforlaget AS.

- Hertz, S. (2011). *Barne- og ungdomspsykiatri. Nye perspektiver og uante muligheter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Isdal, P. (2018). *Meningen med volden*. (2. utg.). Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Jacobsen, D. I. (2013). *Forståelse, beskrivelse og forklaring – innføring i metode for helse og sosialfagene*. (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Killèn, K. (2016). *Svekket I. Risiko og omsorgssvikt – et helseproblem og tverrfaglig ansvar*. (5. utg.). Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvello, Ø. (2016). *Barn i Risiko. Skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kjønstad, A., Syse, A. (2012). *Velferdsrett 2 – barnevern- og sosialrett*. (4. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Malterud, K. (2013). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Meld. St. 15 (2012-2013). *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner: det handler om å leve*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/1cea841363e2436b8eb91aa6b3b2d48e/no/pdfs/stm201220130015000dddpdfs.pdf> (25.04.18).
- Mossige, S., Stefansen, K. (Red.). (2016). *Vold og overgrep mot barn og unge – omfang og utviklingstrekk 2007-2015* (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA nr. 5/2016)
- Myhre, M., Thoresen, S., Hjemdal O. K. (red). (2015). *Vold og voldtekt i oppveksten – En nasjonal intervjuundersøkelse av 16 – og 17 åringer*. (Nasjonal kunnskapssenteret for vold og traumatisk stress nr. 01/2015). Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/vold_voldtekt_i_oppveksten1.pdf (24.01.18)
- Mæland, E. (2016, 21. Februar). *Slutt å bruke begrepet flink pike!*. Hentet fra: <https://forskning.no/kjonn-og-samfunn/2016/02/hvorfor-er-vi-sa-besatt-av-flinke-piker>
- Norsk senter for forskningsdata. (2018, 22. januar). *Må jeg melde prosjektet mitt?*. Hentet fra: http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/index.html (18.04.18).
- NOU 2017:12. (2017). *Svikt og svik: gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Hentet fra:

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/3be8090f3c354f5eb821535142071c50/horingsnotat-1595756.pdf> (26.04.18).
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Raundalen, M., Schultz, J. H. (2006). *Krisepedagogikk*. Oslo: Universitetsforlaget
- Risjord, M. (2014). *Philosophy of social science – a contemporary introduction*. London: Routledge.
- Rye, J. F. (2013). *Mead, Berger, Luckmann og de signifikante andre*. *Sosiologisk tidsskrift*, 21, (168-189). Hentet fra: https://www-idunn-no.ezproxy.hioa.no/st/2013/02/mead_berger_amp_luckmann_og_de_signifikante_andre (28.04.18)
- Skårderud, F. (2011). Skammens stemmer – om taushet, veltalenhet, og raseri i behandlingsrommet. *Tidsskrift Norske Legeforening*, nr. 13. Hentet fra: <https://tidsskriftet.no/2001/05/tema-forstand-og-forstaelse-i-medisinen/skammens-stemmer-om-taushet-veltalenhet-og-raseri-i>
- Smith, L. (2012). FNs konvensjon om barnets rettigheter. I N. Høstmæingen, & E. S. Kjørholt & K. Sandberg (Red.). *Barne-konvensjonen: barns rettigheter i Norge*. (2.utg.). (s. 17-31). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Syse, A. (red.). *Barnevernsloven*. (1992). *Norges lover – lovsamling for helse og sosialsektoren 2012-2013* (22.utg.). Oslo: Gyldendal Juridisk.
- Viggen, E. Dahl. (2015, 24. november). *Barnevernets barn bør følges opp livet ut, mener Forsker*. Fontene. Hentet fra <http://fontene.no/nyheter/barnevernets-barn-bor-folges-opp-livet-ut-mener-forsker-6.47.314609.ea2c099725>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitativ metode*. (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Thorkildsen, I. M. (2015). *Du ser det ikke før du tror det. Et kampskrift for barns rettigheter*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.
- Thoresen, S. & Hjemdal, O. K. (Red.). (2014). *Vold og voldtekt i Norge* (En nasjonal forekomst studie av vold i et livsløpsperspektiv nr. 1/2014). Hentet fra: https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf (25.04.18).

- Torsteinson, S. (2010). Små barn utsatt for familievold. Fokus på diagnoser, psykobiologi og tilknytningspsykolog. I U. Heltne & P. Ø. Steinsvåg (Red.). *Barn som lever med vold i familien – grunnlag for beskyttelse og hjelp*. (s. 60-73). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Wennerberg, T. (2011). *Vi er våre relasjoner – om tilknytning, traumer og dissosiasjon*. Oslo: Arneberg Forlag.
- Werner, E. E. (2000). Protective Factors and Individual Resilience. I J. P. Shonkoff, & S. J. Meisels. (Red.). *Handbook of Early Childhood Intervention* (115-131). New York: Cambridge University Press. Hentet fra: https://www-cambridge-org.ezproxy.hioa.no/core/services/aop-cambridge-core/content/view/7BD283D2EF780CB381D968A006BC20C4/9780511529320c6_p115-132_CBO.pdf/protective_factors_and_individual_resilience.pdf (03.04.18)
- Øverlien, C. (2010). *Children Exposed to Domestic Violence: Conclusions from the Literature and Challenges Ahead*. *Journal of Social Work*. Hentet fra: <http://journals.sagepub.com.ezproxy.hioa.no/doi/pdf/10.1177/1468017309350663> (22.04.18).

Vedlegg 1: Godkjenning av NSD

Monica Kjørstad
Pilestredet 35
0130 OSLO

Vår dato: 15.02.2018

Vår ref: 58359 / 3 / BGH

Deres dato:

Deres ref:

Tilrådning fra NSD Personvernombudet for forskning § 7-27

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 14.01.2018 for prosjektet:

<i>58359</i>	<i>Vold i nære relasjoner</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Høgskolen i Oslo og Akershus, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Monica Kjørstad</i>
<i>Student</i>	<i>Karen-Marie Skjæveland</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er unntatt konsesjonsplikt og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringsskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 01.06.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Belinda Gloppen Helle

Kontaktperson: Belinda Gloppen Helle tlf: 55 58 28 74 / belinda.helle@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Karen-Marie Skjæveland, karenmarieskj@gmail.com

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

”Hvordan opplever unge voksne som klarer seg bra på tross av en barndom og oppvekst med vold i nære relasjoner livet sitt nå? Hvilke faktorer mener de selv har vært avgjørende?”

Bakgrunn og Formål

Dette forskningsprosjektet er en masteroppgave og dermed den endelige delen av studiet master i sosialfag retning barnevern ved OsloMet – Storbyuniversitet (tidligere Høgskolen i Oslo og Akershus).

Formålet med studiet er å undersøke personlige erfaringer fra unge voksne som har opplevd vold i nære relasjoner, hvilke faktorer som kan ha bidratt til at de opplever livet sitt bra nå. Med dette ønsker jeg å få dypere innsikt i faktorer som kan ha vært avgjørende for deres nåværende liv. For å få informasjon om dette søkes det dermed intervjupersoner som selv anser at livet er bra nå, på tross av tidligere voldserfaringer. Vi håper at undersøkelsen kan bidra til mer kunnskap om faktorer som kan være avgjørende for barn som opplever vold i hjemmet, av den grunn at det vil være relevant og viktig kunnskap å kunne som profesjonsutøver i møte med barn og unge.

Hva innebærer deltakelse?

Dersom du samtykker til deltakelse vil det innebære at du stiller til intervju sammen med undertegnede. Intervjuet vil vare ca. 1 time og det vil bli brukt lydopptaker under samtalen.

Ulike temaer og spørsmål under intervjuet vil omhandle følgende:

- Barndommen
- Hva skjedde etter voldsepisoder
- Hendelser og vendepunkt som kan ha vært betydningsfullt for personens identitet i dag.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det vil ikke innhentes flere opplysninger enn de opplysningene du selv oppgir under intervjuet. Det er kun jeg som mastergradsstudent som vil ha tilgang til personopplysningene du har oppgitt. Opplysningene vil bli lagret på passordbeskyttet pc, som bare jeg har tilgang til. Alle intervjupersoner vil bli anonymisert og ingen enkeltpersoner vil kunne bli gjenkjent i den ferdigstilte oppgaven. Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.06.2017. Da vil alle personopplysninger og lydopptak slettes.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med mastergradsstudent Karen-Marie Skjæveland på tlf: 92681065 eller på mail: karenmarieskj@gmail.com

Veileder tilknyttet prosjektet er Monica Kjørstad, førsteamanuensis ved fakultet for samfunnsvitenskap ved OsloMet - Storbyuniversitet. Hun kan kontaktes på tlf: 928 04 498 eller på mail: monica.kjorstad@hioa.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Med vennlig hilsen
Karen-Marie Skjæveland

Vedlegg 3: Samtykkeskjema

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide

Kontaktetablering og informasjon

- Ca. fem min uformell prat.
- Taushetsplikt og personvern.
- Beskrivelse av prosjektet.
- Lydopptak.
- Opplysninger om informantene: alder, kjønn, søsken, yrke (utdanning), sivilstatus, barn, bosituasjon

Innledning

- Hvordan vil du beskrive din barndom og oppvekst når du ser tilbake nå i voksen alder?
 - Er det en spesiell hendelse du husker ekstra godt?
 - Kan du fortelle litt om hvordan en typisk dag så ut hjemme hos dere?
- Kan du fortelle litt om ditt forhold med familiemedlemmene? (mor, far, søsken, besteforeldre, andre viktige personer)
- Hva ville du sagt at vold er?

Hovedspørsmål

- Når du tenker tilbake på dine erfaringer fra barndommen om vold, er det noe i voldsepisodene du husker spesielt godt?
 - Kan du fortelle litt om hvordan dette føles?
- Kan du fortelle litt om hva som skjedde like etter en voldsepisode?
 - Klarer du forklare hvordan det føltes?
 - Fortalte du det til noen?
 - Var det alltid slik du forteller nå? Eller varierte det?
- Kan du fortelle litt om din skoletid og hvordan det var for deg?
 - Vil du si at du hadde noen typisk rolle på skolen? Kan du beskrive hvordan du var som elev?
 - Var det noen som visste om din hjemme situasjon?
- Er det noe spesielt du husker tilbake på i barndommen som var spesielt trygt og godt for deg? En hendelse, en person eller noe annet.
 - Tror du det kan ha hatt betydning for deg som menneske nå?
- Klare du nå når du ser tilbake om det var en spesiell hendelse, øyeblikk eller person eller noe annet som skapet en stor forandring for deg?
 - Kan du si litt om hvordan dette opplevdes for deg?

- Tenker du at dine erfaring med vold har innvirkning på hvem du er i dag, og måten du velger å leve livet ditt på?
- Har du hatt kontakt med hjelpeinstanser med bakgrunn for dine tidligere erfaringer?
 - Hvilke instanser?
 - Tror du det har hjulpet deg? Kan du si litt om hvorfor du tror det?

Avslutning

- Kan du fortelle hva du mener kan være viktig for andre å vite når det gjelder barn som opplever vold i nære relasjoner?
- Har du et tips og råd du vil gi profesjonelle som jobber med barn og unge?
- Er det noe du vil tilføye av det vi har pratet om? Eller andre tanker du vil formidle?
- Kan jeg kontaktet deg ved eventuelle oppfølgingsspørsmål?